



YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE EBEVEYNE
BAĞLANMA, BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİ İLE
RİSKLİ ALKOL KULLANIMININ İNCELENMESİ**

NAZLI NAZAN ÖZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2020

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE EBEVEYNE
BAĞLANMA, BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİ İLE
RİSKLİ ALKOL KULLANIMININ İNCELENMESİ**

NAZLI NAZAN ÖZEL

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ DR. MERYEM KARAAZİZ

LEFKOŞA
2020

KABUL VE ONAY

Nazli Nazan ÖZEL tarafından Hazırlanan “**Üniversite Öğrencilerinde Ebeveyne Bağlanma, Benlik Saygısı Düzeyleri İle Riskli Alkol Kullanımının İncelenmesi**” başlıklı bu çalışma, 15/01/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ (Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

.....
Doç. Dr. Aşkın KIRAZ (Başkan)

Yakın Doğu Üniversitesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Başkanı

.....
Yrd. Doç. Dr. Ezgi ULU

Yakın Doğu Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

.....
Prof. Dr. Mustafa SAĞSAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

15/01/2020

İmza

Nazlı Nazan ÖZEL

TEŞEKKÜR

Desteklerinden dolayı tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ' e, sevdiğim mesleği yapabilmemde emeği geçen ve faydalı olabilmek adına elinden geleni yapan sevgili eşim Murat ÖZEL'e, bu süreçte kendilerinden kısıtladığım zaman ve ilgiye rağmen hiç şikayetçi olmayan hayatımın en değerli varlıkları biricik kızım B. Hira ve oğlum H. Eymen ÖZEL'e, tez yazım aşamasında benden desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Sinem Korkmaz'a,

Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü etik kurulu ve jürisine;
Teşekkürlerimi sunarım.

Psk. Nazlı Nazan ÖZEL

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE EBEVEYNE BAĞLANMA, BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİ İLE RİSKLİ ALKOL KULLANIMININ İNCELENMESİ

Bu araştırmada, riskli alkol kullanımı ile bazı psikolojik değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın amacı; bir üniversite örneklemini kullanarak üniversite öğrencilerinde ebeveyne bağlanma, benlik saygısı düzeyleri ile riskli alkol kullanımının etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, 23 Ekim -23 Kasım 2019 tarihleri arasında Mersin Üniversitesinde devam etmekte olan öğrencilerin; cinsiyet, yaş kriterleri göz önüne alınarak toplamda 319 kadın–erkek karışık, farklı bölüm ve sınıf düzeylerinde okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Veriler; Kişisel bilgi formu; Michigan Alkol Tarama Testi; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kısa Formu; Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanımlarında benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarını yordama durumu incelendiğinde babaya bağlanma ve benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri anne formu puanlarını yordama durumu incelendiğinde ise benlik saygısı ile birlikte, katılımcıların anne bağlanma puanları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların alkol bağımlılığı, benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkili diğer taraftan anne- babayla bağlanma ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre benlik saygısı, anne ve baba bağlanma düzeyleri birlikte, katılımcıların alkol bağımlılığı puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir. Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda öğrenci bireylere; benlik saygısı kazandırmak kişilerin bağlanma, arkadaşlık ilişkileri ve bağımlılıkla olan mücadelesini olumlu yönde desteklemek önerilir.

Anahtar Kelimeler: Riskli alkol kullanımı, Alkol, Ebeveyne Bağlanma, Benlik Saygısı, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF RISKY ALCOHOL USE WITH UNIVERSITY STUDENTS, CONNECTING TO PARENTS, SELF RESPECT LEVELS

In this study, the relationship between risky alcohol use and some psychological variables were investigated. Purpose of the research; The aim of this study is to examine the effect of attachment to parents and self-esteem levels on risky alcohol use in university students by using a university sample. The sampling of the research was carried out by the students who are continuing at Mersin University between 23 October and 23 November 2019; Considering gender and age criteria, a total of 319 women - male mixed students, who study at different departments and classes, were formed. Data; Personal information form; Michigan Alcohol Screening Test; Rosenberg Self-Esteem Scale Short Form; The Inventory of Attachment to Parents and Friends was collected using the Short Form. According to the findings of the study, when self-esteem scale scores of risky alcohol use among university students were analyzed, it was observed that there was a negative correlation with father and self-esteem when the status of predicting father form scores for parents and friends was predicted. When the state of predicting the attachment inventory mother form scores to parents and friends is examined, a meaningful relationship appears between the participants' mother attachment scores together with self-esteem. Alcohol dependence of the participants was positively related to self-esteem, on the other hand, it was negatively related to attachment with parents. Accordingly, self-esteem, mother and father attachment levels together give a significant relationship with participants' alcohol dependence scores. In line with the findings and results of the research, student individuals; It is recommended to gain self-esteem and support the struggle of individuals with attachment, friendship and addiction positively.

Keywords: Risky Alcohol Use, Alcohol, Commitment to Parents, Self Respect, University Students

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO DİZİNİ	viii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER	xi

1.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Araştırmanın Amacı	7
1.2.1 Alt amaçlar	7
1.3 Araştırmanın Önemi	7
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5 Araştırmanın Tanımları	9

2.BÖLÜM	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1 Alkol Bağımlılığının Tanımı ve Tarihçesi	11
2.1.1 Alkol Kullanımı	14
2.1.2 Alkol Bağımlılığı	18
2.1.3 Riskli Alkol Kullanımı	24
2.1.4 Alkol Tüketiminin Hesaplanması	28
2.1.5 Alkolizm	28
2.1.6 Alkolün Etkileri	29
2.1.7 Alkol Bağımlılığı Tedavi Unsurları	30
2.1.8 Alkol Kullanımı Epidemiyolojisi	31
2.2 Bağlanma Kavramı	36
2.2.1 Bağlanma Kuramı ve İlgili Literatür	39
2.2.2. Erken Bağlanma Sürecini Etkileyen Faktörler	44
2.3 Benlik Saygısı Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar	46

2.3.1 Benlik Saygısı.....	49
2.3.1.1 Yüksek Benlik Saygısı	54
2.3.1.2 Düşük Benlik Saygısı.....	56
2.4.Riskli alkol kullanımı, Bağlanma ve Benlik Saygısı ilişkisi ile ilgili Kuramsal Açıklamalar	57
 3. BÖLÜM	
YÖNTEM	60
3.1 Araştırmanın Modeli	60
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklem	60
3.3 Veri Toplama Araçları	65
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	65
3.3.2 Michigan Alkol Tarama Testi.....	65
3.3.3 Rosenberg'in Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ K-F)	66
3.3.4 Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE K-F)	67
3.4 Verilerin Toplanması.....	67
3.5 Verilerin Analizi	68
 4.BÖLÜM.....	70
BULGULAR.....	70
 5.BÖLÜM.....	98
TARTIŞMA	98
 6.BÖLÜM.....	109
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
6.1 Sonuç	109
6.2 Öneriler	110
KAYNAKÇA	113
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	132
İNTİHAL RAPORU	133
ETİK KURUL RAPORU.....	134

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Örneklemeye ait tanımlayıcı istatistik bulgular	62
Tablo 2. Katılımcıların alkol kullanım özelliklerine göre dağılımı.....	64
Tablo 3.Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları	69
Tablo 4. Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanları	70
Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması	71
Tablo 6. Katılımcıların yaş guruplarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması ..	72
Tablo 7. Katılımcıların sınıflarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması	73
Tablo 8. Katılımcıların medeni durumlarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...	74
Tablo 9. Katılımcıların çalışma durumuna göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...	75
Tablo 10. Katılımcıların gelir düzeyine göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması	77
Tablo 11. Katılımcıların yaşadıkları yerleşim birimlerine göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması	78
Tablo 12. Katılımcıların aile ile birlikte yaşamaya göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...	79

- Tablo 13. Katılımcıların kardeş sayısına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...80**
- Tablo 14. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...82**
- Tablo 15. Katılımcıların baba eğitim düzeylerine göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...83**
- Tablo 16. Katılımcıların anne baba durumuna göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...85**
- Tablo 17. Katılımcıların fiziksel engelle göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...86**
- Tablo 18. Katılımcıların kronik hastalığa göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...87**
- Tablo 19. Katılımcıların romantik ilişkiye göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...88**
- Tablo 20. Katılımcıların yakın arkadaşına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...88**
- Tablo 21. Katılımcıların alkol kullanım sıklıklarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...90**

Tablo 22. Katılımcıların alkol kullanım miktarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması...	92
Tablo 23. Katılımcıların anne babalarının alkol kullanımlarına göre Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması	93
Tablo 24. Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanları arasındaki korelasyonlar.....	94
Tablo 25. Katılımcıların benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının Michigan alkol tarama testi puanlarını yordama durumu	95
Tablo26. Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri anne formu puanlarını yordama durumu ...	96
Tablo 27. Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarını yordama durumu.....	97

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

AB	: Alkol Bağımlılığı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
APA	: American Psychiatric Association
DSM-IV	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
İİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
EABE	: Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MATT	: Michigan Alkol Tarama Testi
Min	: Minimum Değer
MAK	: Maksimum Değer
M.Ö	: Milattan Önce
RAK	: Riskli Alkol Kullanımı
RBSÖ	: Rosenberg'in Benlik Saygısı Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Science
SS	: Standart sapma
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
$\bar{x}$	: Ortalama

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Alkol ve alkol kullanımının tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Alkol kullanım amacı coğrafyaya ve kültürlere göre büyük değişim göstermiştir. Milattan önce üç bin yıllarında şarap yapıldığına dair belgeler bulunmuştur. Alkol kelimesi ise Arapçada bir maddenin özü, aslı anlamındaki "el küul (al kihl, el kuhl)" sözcüğünden geldiği bilinmektedir. Mısır, Mezopotamya ve Anadolu'da alkollü içeceklerin tarihinden bahsedilmiştir. Mitolojiye göre ise, Yunanlılara ilk bağcılık ve şarapçılık bilgilerini öğreten kişi şarap tanrısı "Dionisos", Romalılarda ise "Bacchus"dür. İlk içki isteğinin susuzluğa karşı ekşimiş (fermente) meyvelerin emilmesinden doğduğu bilinmektedir. Alkollü içkilerin alkol dereceleri farklı olduğu gibi, ham maddeleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin; buğdaydan votka, patatesten snaps, arpadan bira, şeker kamışı ve cidreden rom, çavdar ve mısırdan viski elde edilmektedir. Yapılan birçok araştırmada nikotin, alkol ve madde kullanımına neden olan çok sayıda risk faktörü bulunduğu da ortaya çıkmıştır. Madde ve alkol kullanımı ile ilişkisi olduğu bulunan kültürel, bireysel, kişilerarası ve genetik birçok etken sıralanmaktadır(Hilal, 2013).Bireylerin bağımlılık yapıcı maddelere başlama yaşı genellikle ergenlik ve genç erişkinlik dönemleri olup, üniversite yılları bu yaşlara denk gelmektedir. Bununla birlikte, üniversite bireyin hayatındaki önemli geçiş dönemlerinden biridir. Üniversite dönemi bireyler adına ergenliğin getirmiş olduğu karmaşaya ek olarak aileden ayrılma, yeni ortama uyum sağlama ve iş bulmaya yönelik belirsizlik gibi sorunların sebep olduğu bunalım dönemlerini de beraberinde getirmiş olur. Bu dönemde ayrıca kaygı, stres,

sigara, alkol ve madde kullanımının da ortaya çıktığı bilinmektedir (Turhan, 2011).

Bireylerin özellikle yetişkinlik dönemlerinde ebeveynlerinden, arkadaşlarından veya diğer yakın ilişkide olduğu kişilerden aldığı destek, hayatındaki streslerle baş etmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Ancak kişi, yeterli sosyal destek bulamıyorsa hayatındaki streslerle baş etmek için daha farklı alternatiflere yönelebilir. Boşanan anne-babalar, ailede ilgisizlik, aşırı otorite, düşük benlik saygısı, güvensiz bağlanma ve aile içerisinde sıcak ilişkilerin kurulamaması, alkol ve madde kullanımı için riskli faktörlerdir. Anne-babanın alkol ve madde kullanması, bu maddelere karşı olumlu tutumları genç bireyin madde ve alkol kullanmasına veya kullanmayı sürdürmesinde etkili unsurlardır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin genç bireye karşı tutarsız, aşırı sert ya da aşırı rahat tutumları ve uygun denetimin sağlanamaması diğer önemli risk etkenleri arasındadır (Akfert, 2009).

Benlik saygısı, alkol ve madde kullanımı arasındaki ilişkiye dair yapılan çalışmalar, bu alışkanlıkları olan kişilerin düşük benlik saygısına sahip olduklarını göstermektedir (Turhan, 2011). Bunlara ek olarak; riskli alkol ve madde kullanan kişilerin benlik saygısının yüksek, ebeveyn ilişkilerinin sıcak oluşu tedavi aşamasında pozitif bir etki yaratmaktadır (Avşar, 2016).

Bu çalışmada; riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve bağlanma kavramlarının birbirleriyle olan etkileşimleri ortaya konulmaya çalışılmış; önleyici çalışmalara, araştırmalara ve psikoterapi yöntemlerine katkı sağlayabilmek amaçlanmıştır. Bu kısımda araştırmanın temelini oluşturan problemin durumu, hipotezleri, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Son yıllarda özellikle Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi Türkiye'deki genç bireylerin alkol kullanımında da önemli derecede artış olduğu ortaya çıkmıştır. Alkol kullanımı özellikle genç bireylerde kullanılması, genç bireylerin riskli davranışlar sergilemesine ve bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır. Alkol kullanımı sebepleriyle ilgili literatürde birçok farklı

araştırma bulunmaktadır. Günümüzde anne-babaların çalışma hayatlarındaki yoğunluğun genç bireylerin yetişkinlik döneminde benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği ve aile bağlarını zayıflatarak zararlı davranışların ortaya çıkma olasılığını arttırdığı düşünülmüştür. Bireylerin kendi kimliğini bulmaya çalıştıkları sosyal medya veya arkadaş ortamlarının da etkisiyle kendilerini daha iyi hissetmek adına bir takım zararlı davranışlara yöneldiği görülmektedir (Özgür, 2011). Bu araştırma; kişinin ebeveynleri ile ilişkisi ve kendine dair benlik algısının zararlı davranışlara yönelmesinde ne denli etkili olduğunu anlayabilmek ve bu alanda literatürdeki araştırmalara katkı sağlayabilmek amacıyla yapılmıştır.

Alkolün, kişinin özellikle benlik saygısını yitirmesi ve aile bağlarına olan değerlerinin zayıflamasına etki etmesi gibi birtakım sosyal sorunları da beraberinde getirdiği belirlenmiştir. Genç bireylerin eğitim hayatlarında alkol kullanımına göstermiş olduğu ilgileri ise genç bireylerin beyin sistemlerinde bozulmalara ve karakterlerinde aşınmalara sebep olmaktadır. Alkol aynı zamanda kişinin aile yaşamını etkilediği gibi kişinin sosyal yaşantısında çöküşlerin de sebebi olmaktadır (Beşirli, 2007).

Alkol kavramının, psikoloji bilimindeki ele alınışından bahsedecek olursak, alkol kavramı ilk kez 1856 yılında Stockholm Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Magnus Huss tarafından kullanılmıştır (Kalyoncu, 2002). Magnus Huss tarafından ele alınan alkol kavramı, alkolün bireylerde yarattığı ruhsal ve fiziksel etkilerinin sistematik olarak incelendiği ilk tedavi biçimidir. Bu tarihe kadar geçmiş çağlarda çeşitli kültürler tarafından farklı yorumlarla karşılaşmış olan alkol kavramı, Türklerde kımız olarak adlandırmakta ve Türklere, tanrılar tarafından sunulan bir içki olduğuna inanılmaktaydı. O dönemlerde birçok hastalık içinde şifa niyetine kullanılmıştır (Ögel, 2005).

Ayrıca alkolün, insan sağlığına olan zararları bir yana, insan psikolojisine dair yarattığı çöküşler de incelenmiştir. Bu bağlamda bireylerde hastalık boyutuna ulaşan ve bağımlılık çizgisinde ilerleyerek, bireylerin fiziksel ve ruhsal açıdan zarar etkileri de araştırma konularından olmuştur. Bu bağlamda bağımlılık literatürü incelendiğinde, patolojik bağımlılık türleri öne çıkmaktadır. Patolojik bağımlılıklar literatüründe ise kişilerin hangi

durumlarda hangi uyarılar ve dürtüler sebebiyle alkol veya diğer bağımlılık türlerine başvurulduğu incelenmektedir. Buna bağlı olarak kişilerin sahip oldukları aile ve arkadaşlık ortamları, bağımlılığın nedenleri arasında öne çıkmış olsa da başlangıç evrelerinden biri de kişinin takip ettiği görsel medya fenomenleri de olabilmektedir (Özgür, 2011). Bu bağımlılık türünde henüz üniversite çağındaki bireylerin en sık etkilendiği ve kişinin kimlik oluşturma evresi olan arkadaşlık ortamı ve görsel medya fenomenleri olarak öne çıkmıştır. Tamamen kişinin bilinci dışındaki tercihler doğrultusunda oluşan bu sürecin kaynağının nedeni ve geçmişten gelen uyarılar ve dürtülerden oluştuğuyla ilgili birçok psikolojik yaklaşımlar ele alınır. Bu anlamda alkol kullanma alışkanlığı tarihte uzun zamandan beri var olmuş, kişinin sosyal, fiziksel ve psikolojik olarak etkileyen bir durum olarak belirlenmiştir.

Günümüzde ise alkol kullanımı son yıllarda giderek artmakta ve bir sağlık problemi olarak toplumu etkileyen öncelikli bir konu haline gelmektedir. Riskli alkol kullanımı, alkolü kötüye kullanım ve bağımlılık tanımı dışında kalan ancak kişinin zararlı davranışlara yol açacak şekilde sürekli olarak bir içme davranışı rutinini göstermesidir (Sevinç, 2015). Bu anlamda riskli alkol kullanımının yaygın kullanılan uyarıcı maddeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Ulukoca, 2013).

Üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanımına ilişkin çeşitli araştırmalar literatürde de mevcuttur. İki farklı araştırmadan elde edilen verilere göre üniversite öğrencilerin %44-46'lık kısmı riskli alkol kullanma davranışını sergilemektedir (Sevinç, 2015).

Ayrıca alkol kullanmanın sebeplerini araştıran birçok araştırma da mevcuttur ve hala alkol kullanmanın sebepleri birçok araştırmanın temel amacı olmaktadır. 2018 yılında yapılmış bir araştırmada, 208 öğrencinin alkol kullanımı esnasında önemli değişkenler ortaya çıkmıştır. Bu değişkenler arasında kontrol odağı ve anneye bağlanma gibi alkol kullanımının sebep olduğu sorunlar tespit edilmiştir (Sevinç, 2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) 13-65 yaş grubunu kapsayan yaygınlık çalışmasına bakıldığında ise öğrencilerin herhangi bir madde kullanma

oranları %8,5 bulunurken, sigara kullanımı %62,1 ve alkol kullanımı %68,5 olarak en çok tercih edilen maddeler olduğu tespit edilmiştir (Çakıcı, 2015).

Riskli alkol kullanımı ve bireyin alkol kullanmasında etkili olan risk faktörlerini anlamaya yönelik yapılan çalışmaların sonuçları, alkol kullanımının biyopsikososyal ve kültürel faktörlere bağlı olduğunu göstermektedir. Yeni doğan bir birey için ilk toplumsal çevre olarak kabul edilen birim, aile birimidir. Aynı zamanda aile biyopsikososyal gereksinimlerin karşılandığı, bireyin kendisine ve çevresindekilere ilişkin değer ve tutumlarının belirlendiği en küçük toplumsal birimdir (Nazlı, 2001).

Bireyin doğumdan itibaren birincil bakımını yürüten anne-babası veya bakıcısı ile kurduğu duygusal ilişkiye dayalı güçlü bir bağ olarak kabul edilen bağlanmanın, bebeklik döneminde oluşarak şekillendiği ve yetişkin yaşamda da etkilerini gösterdiği kabul edilir. Bunun birlikte riskli alkol kullanımıyla alakalı epidemiyolojik bulgular gösteriyor ki, riskli alkol kullanımı sonucunda bireylerde bir takım psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle yapılan araştırmalar ışığında riskli alkol kullanımına maruz kalmış öğrenciler arasında %46 oranında riskli alkol kullanımı tespit edilmiştir. Bu oranları takiben cinsiyetler arası karşılaştırmalarda ise erkek öğrenciler %61, kadın öğrenciler ise %48 oranında riskli alkol kullanımı davranışı göstermiştir (Webb, 1996).

Alkol kullanımına ilişkin elde edilmiş bu bulgular ışığında, riskli alkol kullanımına bağlı değişkinlerin sürekli olarak farklılık göstermesi, bu alanda yapılan çalışmaları da arttırmıştır. Özellikle üniversite çağındaki bireyler üzerinde yapılan çalışmalar, ebeveynler üzerindeki değişkenlerin neler olduğuyla ilgili geniş bir araştırma olanağı sunmaktadır. Bu anlamda literatür incelendiğinde, bireylerin sosyal öğrenmeye bağlı aile yaşamlarında karşılaştıkları sorunların ortaya çıktığı görülmüştür. Yine de bu araştırmaların odak noktalarından biri olan aile yapısının, kişiler üzerinde travma etkisi yarattığı fiziksel ve ruhsal istismarların, bireylerin gelecek yaşamlarında alkol kullanım oranlarını etkilediği de saptanmıştır. Ayrıca kişilerin alkol kullanımına etkisi olan durumlardan biri de kişinin sahip olduğu sosyal ortamdır (Sevinç, 2015). Araştırmalar da incelendiğinde,

sosyal öğrenmeye bağlı alkol kullanımı veya diğer bağımlılık türleri, kişilerin arkadaş ortamı ya da ilgi duyduğu fenomenlerden taklit edildiği görülmektedir. Bu noktada Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre değerlendirildiğinde alkol bağımlısı olmuş kişilerin, içme eylemini gerçekleştirmesindeki en önemli faktörlerin, kişinin sosyal ilişkileri ve bu ilişkilerden model aldığı davranış biçimleri olduğu söylenebilir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu davranış biçimleri, kişinin hem bağımlılık geliştirmesine hem de davranışsal anlamda bozulmasına sebebiyet vermiştir. Bu anlamda görsel medya veya yazılı basınında etkisinin oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle sinema ve dizi dünyasında takip edilen birçok karakterin rol model alınması, başlıca bağımlılık türlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Özgür, 2011).

Bu anlamda literatür tarandığında günümüz psikoloji ve psikiyatri çalışmalarında alkol kavramının farklı perspektifler doğrultusunda ele alındığını görmekteyiz. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) alkol bağımlılığını; kişinin bilinci dışında hareket etmesi, ruhsal, fiziksel ve çevresel zarar görmesi ve bunlara rağmen alkol tüketimine devam etmesine neden olan bir tür bağımlılık hastalığı olarak görmektedir. Kişinin yoksunluk boyutunu ortaya çıkaran bağımlılığın özellikle okul çağındaki genç bireylerde ortaya çıkması, alkolün yarattığı etkiyle kişilerde benlik saygısının zedelenmesine ve aile ilişkilerinde bozulmalara neden olduğu saptanmıştır.

Bu nedenlerle çalışmanın problem durumu olan "Alkolizmin üniversite çağındaki bireylerde yarattığı etki ile bireylerin benlik saygıları ve ebeveynlere olan bağlanma düzeyleri arasındaki değişkenler nelerdir?" sorusu üzerine odaklanılmıştır. Alkol bağımlısı olmuş kişilerin aile yapılarındaki ekonomik sorunlar da kişilerde alkole başlama nedenlerinden biri olarak sayılmaktadır. Özellikle düşük sosyoekonomik düzeye sahip, dar gelirli ailelerde yaşam kalitesinin düşük olması sebebiyle bireylerde düşük benlik saygısı oluşabilmektedir. Ayrıca bu durum, bireylerin sosyal öğrenme düzeylerini etkileyebilmekte ve sosyal uyum sağlamada sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir. Buna benzer aile yapılarından örnek verecek olursak, geniş aile ve düşük eğitim düzeyine sahip ailelerde çocuk eğitimi oldukça zayıf kalmakta, çocuk gelişimi ve çocukla olan ilişkilerinde ilgisizlik ve ihmal

durumları ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar kişilerin ilerleyen yaşamlarında madde ve alkol bağımlısı olmalarında önemli etkenler olarak belirlenmiştir. Bu bireylerin yaşamlarında alkol veya madde bağımlısı olmasının yanı sıra sosyal ilişkilerinde bozulmalara ve sürekli kendilerini suçlu hissetmelerine dair psikolojik sorunlarla da boğuştukları gözlenmektedir (Şener, 1995).

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde ebeveyne bağlanma, benlik saygısı düzeyleri ve riskli alkol kullanımının incelenmesi üzerinedir. Araştırmada benlik saygısı ile ebeveyne bağlanma kavramlarının üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanımı üzerindeki yordayıcı etkilerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmanın üniversite öğrencilerine uygulanan ölçeklerden elde edilen bulgular üzerinden sonuçlandırılması, riskli alkol kullanımı, bağlanma ve benlik saygısı arasındaki ilişkilerin saptanması hedeflenmiştir.

1.2.1 Alt amaçlar

- Katılımcıların alkol tarama testi, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri ve benlik saygısı ölçeği puanları ne düzeydedir?
- Üniversite öğrencilerinde riskli alkol kullanımı ile (cinsiyet, yaş, sınıf, medeni durum, çalışma durumu, gelir düzeyi, yaşam yeri, aile ile birlikte yaşama, kardeş sayısı, anne-baba eğitim ve birliktelik durumu, alkol kullanım sıklığı ve anne-baba alkol kullanımı vb.) demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Üniversite öğrencilerinde riskli alkol kullanımı ile benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin riskli alkol kullanımına anlamlı yordayıcı bir etkisi var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Genel olarak alkol bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar alkol kullanım bozukluğu, kullanıma başladıktan sonraki zararları ve bırakmaya yönelik uygulamalara dair fikir sunmaktadır (Buzul, 2016). Alkol bağımlılığına karşı geliştirilen tanımlamalar incelendiğinde ise alkol kullanan kişinin sosyal

yaşamı, aile ilişkileri, fiziksel durumu ve ruhsal sağlığına olumsuz anlamda etki eden bir sorun olarak görülmektedir (Coşar, 1996). Riskli alkol kullanımının değerlendirilmesi, bağımlılık derecesine gelmeden önce risk gruplarının tespiti, zarar önlemesi ve alkol kullanımına yönelten sebeplere dair farkındalık açısından önemli bilgiler sunabilir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, sosyo-demografik özellikler, ebeveyne bağlanma ve benlik saygısı ile riskli alkol kullanımının ilişkili olduğunu belirten çalışmalar sınırlı sayıda bulunmaktadır (İnce, 2002). Riskli alkol kullanımının benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile arasındaki ilişkinin derecesini ve anlamlılığını ölçmekle birlikte riskli alkol kullanımı ve alkol kullanımı alanında yapılan koruyucu ve önleyici programlar bu çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda yapılandırılabilir. Mersin ilinde yapılan bu araştırmanın ilgili literatüre, alanda çalışan uzmanlara, eğitimcilere ve riskli alkol kullanımına yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Mersin ili ile sınırlı olup, araştırmanın katılımcıları sadece Mersin Üniversitesinde bulunan 18-35 yaş arası 14'ü fakülte ve 6'sı yüksekokul olmak üzere, toplam 20 fakülte/yüksekokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen bireylerin riskli alkol kullanım düzeyleri ölçüm aracı olan MATT, ebeveyne bağlanma düzeyleri ölçüm aracı olan EABE ve bireylerin benlik saygısı özellikleri ölçüm aracı olan RBSÖ ile sınırlı kalmıştır.

Veri analizinden önce katılımcıların ölçeklere verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiş ve birçok ölçek içerisinde yanıtlanmayan madde sayısı birden fazla olan, yanlış yanıt verdiği tespit edilen ve araştırmaya katılımcı olabilme kriterini belirleyen sosyo-demografik formda ki 19. maddeye hiç yanıtı veren bireyler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Katılımcıların ölçek uygulamasına olan yaklaşımları da dikkate alınarak gerekli hassasiyeti göstermediği belirlenen katılımcıların verileri analize dâhil edilmemiştir. Bu araştırmada, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin veri toplama aracındaki sorulara gerçeği yansıtacak şekilde doğru ve samimi yanıtlar verdikleri

varsayılmaktadır. Riskli alkol kullanımı olan bireylerin ebeveyne bağlanma stilleri ve benlik saygısı düzeylerinin farklılık gösterdiği varsayılmaktadır.

1.5 Araştırmanın Tanımları

Alkol: Alkol Dünya’da birçok ülkede yaygın olarak kullanılan ve kolay temin edilen yasal bir madde olmasının yansira bağımlılık yapıcı etkisi de bir hayli yüksektir. Alkollü içkinin her cinsinin içinde alkol bulunmakla birlikte, bulunan alkolün miktarı değişkenlik göstermekte olup bu değişken miktarlar sebebiyle standart içki adı verilen terim oluşturulmuştur (Akço, 2007).

Alkolizm: Alkolizm günümüzde ruhsal bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Alkolizmle ilgili epidemiyolojik çalışmaların giderek arttığı görülmektedir. Bu anlamda alkolizmin, bir halk sağlığı sorunu olduğu, toplumların sağlığı ve ekonomisini önemli derecede etkilemesi, devlet politikası haline geliştir (Arıkan, 1996).

Alışkanlık: Alışkanlık; huy veya ruhsal bağımlılık gibi farklı terimlerle de açıklanabileceği gibi kişinin karakteri veya duygusal yapısı sonucu, ihtiyaçlarını giderme ve duygularını tatmin etmek için maddeye olan tutkunluğu şeklinde de tanımlanabilir (Revaissou, 1938).

Alkol Bağımlılığı: Kişilerin alkollü içecekleri belirli düzeyin üstünde kullanması sonucu ciddi ruhsal, bedensel ve sosyal problemler yaşamasına sebep olan bir tür bağımlılık halidir (Öncü, 2001).

Alkol Kötüye Kullanımı: Bireylerin sosyal yaşantısındaki bazı sorumluluklarını yerine getirememesi sürekli alkol/madde kullanımından kaynaklanmaktadır. Aralıksız olarak tekrar tekrar kullanılan madde kişiyi tehlikeli durumlar içine sürüklemektedir (Akvardar, 2001).

Alkol Kullanımı: Alkol kullanımı, kişinin fiziksel ve psikolojik anlamda sağlığına zarar verecek boyutta aşırı alkol kullanma hali olarak tanımlanır. Genellikle kişinin bilinci dışında gerçekleştirdiği bir eylem hali olan bu davranış, ilerleyen zamanlarda kişinin sosyal ve aile ilişkilerini zedeleyebilecek hale gelir (İnce, 2002).

Bağlanma: Bağlanma kavramı, kelime olarak birçok anlama gelmekte ve kişinin henüz bebeklik çağıyla birlikte yetişkinlik dönemine kadar uzanan bir yaşam biçimidir (Yörükhan, 2010).

Bağımlılık: Bir nesne ya da bir duruma yönelik dürtülerin kontrol edilememesi sonucu aşırı ölçüde duyulan istek ve arzulanma yoluyla oluşan bir durumdur. Bu duygulara karşı koyamayıp kişinin işlevselliğinin olumsuz yönde etkilenmesiyle bu nesneye ya da duruma aşırı muhtaç olunmasıdır (Kültekin, 2017).

Benlik: Bireylerin kendi durumlarına yönelik algı ve değerlendirmeleri sonucunda oluşturdukları yapıya denilmektedir (Tözün, 2010).

Benlik Saygısı: Kişinin, kendisini tanıma hali ve değerlendirmesi sonucunda ulaştığı kendisine aşırı saygı halidir. Bu bağlamda kişi hem kendi fikirlerine hem de kendinden memnun olma durumudur (Burger, 2006).

Riskli Alkol Kullanımı: Riskli alkol kullanımı kişilerde ruhsal, fiziksel ve sosyal alanlarda zarar görme riski ile karşı karşıya gelecek miktarda alkol tüketmesi halidir. Riskli alkol kullanımıyla birlikte, alkolü kötüye kullanımı ve bağımlılık tanımı dışında kalan ancak kişinin zararlı davranışlarına yol açacak şekilde bir içme davranışı rutinini göstermesidir (Sevinç, 2015).

Yoksunluk: Kişinin uzun süreli alkol kullanmasıyla alkolü azaltması veya bırakması sonrasında kişide beliren ruhsal ya da fiziksel bir sendrom durumudur. Bu sendrom sonucunda ortaya çıkan belirtilerden kurtulmak için kişi, tekrar madde ya da alkol alma ihtiyacı duyma hissine kapılır. Oluşan bu duruma ise yoksunluk denir (Uzbay, 2009).

2.BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, alkol bağımlılığı ve riskli alkol kullanımı tanımının tarihsel süreci, tüketimi, etkileri, tedavi unsurları, epidemiyolojisi, bağlanma kavramı, benlik kavramı ve kuramsal açıklamalarla alinyazındaki ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Alkol Bağımlılığının Tanımı ve Tarihçesi

Alkol bağımlılığının genel bir tanımlaması, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılmış olup, alkol tüketimine maruz kalmış kişilerin, hem kendi fiziksel ve ruh sağlığını zedelerken hem de çevresine vermiş olduğu zararlar doğrultusunda kişinin tamamen dışında oluşan yoksunluk durumu olarak tanımlanmıştır. Genel olarak kişinin alkol kullanımından sonra bilinci dışında gerçekleşen davranışlar göz önüne alındığında, alkol kullanımı çok sıkı kurallarla kontrol altına alınmıştır.

Alkol kullanımının tarihi oldukça eski kuşaklara kadar dayanır. M.Ö 4000 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahip olan alkol, ilk zamanlarında bir ticaret aracı olarak kullanılmıştır. Kökeni Eski Mısır'a kadar uzanan biranın, gündelik yaşamda hem ticaret ilişkilerinde hem de hastalıklarda kullanıldığı bilinmektedir (Köknel, 1983). Aynı zamanda Sümerliler döneminde birçok işlerde kullanılan alkol, en yaygın kullanılışı da Sümerliler döneminde olmuştur. Hastalık gibi durumlarda şifa bulma amaçlı kullanılmıştır. Alkolün aynı zamanda değiş tokuş, iletişim ve ekonomik ilişkilerde de kullanıldığı bilinmektedir.

Özellikle Batı toplumlarında alkol kavramı, Doğu toplumlarına göre biraz daha kabul gören bir davranış olarak görülse de bazı sorunları beraberinde getirmiştir (İnce, 2002). Doğu toplumlarında daha çok dinsel ve ahlaki bir

engel ile karşılaşılan alkol kullanımı, geçmişten günümüze dek çok farklı yorumlarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Arap toplumlarında ve Türk kültüründe hastalıklara karşı ilaç yerine de kullanılmıştır. Bu bağlamda alkol, tarih boyunca türlü inanışlar ve ritüeller etrafında günümüze dek gelmiştir. Eski Roma İmparatorluğu ve Antik Yunan'da, Alkol Tanrısı olarak bazı inanışlar mevcuttu. Antik Yunan'da *Dionysos* ve, Eski Roma'da ise *Bacchus* Alkol Tanrıları olarak biliniyordu (Köknel, 1983). Ayrıca M.Ö 2000 yıllarında Hammurabi kanunlarında da dile getirilmiştir. Bu dönemlerde alkol, Babil hükümetinin sosyal ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca alkolün, bazı cezai yaptırımları da ilk defa bu dönemde uygulanmıştır.

Alkol kullanımına dair dinsel görüşlerinde farklı yorumlamaları vardır. İslam dininde yasaklanmasına rağmen cennet yaşamında şarap ırmaklarından bahsedilir. Hristiyanlıkta ise alkol tamamen yasaklanmasa da sarhoş olacak kadar içilmesini yasaklamıştır. Bu durum Yahudilerde de aynıdır ve alkol kullanımının sarhoş olacak boyutta tüketilmesi, yanlış bulunmuştur. Günümüz toplumlarına gelindiğinde ise özellikle endüstri toplumunun ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi sonucu insanlar arasında sıkı bir kültür alışverişi ve buna bağlı olarak tüketim anlayışlarında benzerlikler ortaya çıkmıştır. Bu tüketim anlayışları arasında sigara ve alkol kullanımında artış meydana gelmiştir. Özellikle iletişim teknolojileri sayesinde görsel medyanın etkisi bağlamında bireylerin taklit yoluyla rol model aldıkları türlü fenomenler de ortaya çıkmıştır. Görsel medyanın ilk göz ağrısı olan televizyon, 1923 yılında Logie Baird tarafından icat edilmişti. Bu anlamda televizyonun kökeni 80 yıl öncesine kadar dayandırılabilir ancak aslında reklam ve sinema gösterimi daha sonralara dayanmaktadır. Reklam ve sinema kuşağı bölümünde sergilenen alkol, gençler arasında kolayca benimsenmiş olup, alkol kullanımını yaygınlaştırmıştır. Özellikle eğlence kültürünün ortaya çıkışı ve Amerikan Rüyasının tüm dünyada benimsenmeye başlamasının ardından, gençler arasında alkol ve tütün ürünleri tüketilmesinde artış meydana gelmiştir. Alkolün bu denli popüler olmaya başlaması, Amerikan film endüstrisi Hollywood sayesinde hız kazanmıştır.

Alkol kullanımı, Avrupa kıtasında 15. yüzyılda damıtık içkilerin ortaya çıkmasıyla hızlı bir gelişme sürecine girmiştir. Özellikle bira ve şarap üretiminde çeşitli meyvelerden yararlanılmaya başlanması, toplumun her kesiminde üretilmesine ve tüketilmesine sebep olmuştur. 21. yüzyıla gelindiğinde ise alkol tüketimi konusunda Avrupa’da geniş kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, Anderson ve Boumborg (2006), Avrupa’nın, alkol kullanımına olan bakış açısını incelemişlerdir. Bu inceleme sonucunda Avrupa’nın önemli ülkeleri olan Almanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Danimarka, İtalya, İspanya ve İngiltere gibi ülkelerde üst düzey araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar bağlamında AB ülkeleri, son 50 yılın en fazla alkol tüketimi yaşadığı dönem olarak kaydedilmiştir. Zira geçmiş dönemlere oranla daha fazla tüketimin ortaya çıktığı bu araştırma verileri sonuçlarında en fazla içilen alkol türü %44 oranıyla bira olarak rapor edilmiştir. Bunun devamında %33 oranında şarap ve %23 oranında diğer damıtık sert içkiler rapor edilmiştir. Ayrıca bu araştırma içerisinde en ilginç nokta AB gençleri arasında 15-18 yaş arası alkol kullanım oranlarının %13 olarak tespit edilmesidir (Anderson & Boumborg, 2006).

Raporda ayrıca Avrupa toplumlarının yıl içerisinde toplam alkol kullanımında kişi başına 15 litre alkol tüketimi de ortaya çıkmıştır. Bu veriler ışığında son yılların en yüksek alkol tüketimine sahip olan Avrupa, gençler arasında alkol tüketimi bağlamında da en yüksek seviyelere ulaşmıştır. Rapora göre genç nüfusta alkol kullanımı 11 yaşına kadar düşmüştür. Bu durum ilköğretim çağı öğrencileri de kapsamaktadır. Alkol kullanma yaşının bu denli düşük olduğu Avrupa’da 11-15 yaş alkol tüketimi kişi başı litre oranı 1-1.30 litre aralığındadır. Çocuk ve gençler arasında bu yaygınlık özellikle ortaöğretim öğrencileri arasında kullanım oranlarının %16 civarlarına çıkmasıyla, Avrupa ‘daki durumu gözler önüne sermektedir. II. Dünya Savaşı’nın bitmesiyle birlikte dünya genelinde tüketim anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Bu durum her ne kadar liberal ideolojileri benimseyen toplumlarda ortaya çıksa da alkol ve madde kullanımı tüm dünyaya yayılmıştır. ABD’de yapılan araştırmalara göre alkol bağımlısı kişilerde yaşam boyu alkolik olma durumu erkekler için %10 olarak tespit edilmiştir.

Bu durum kadınlar için yalnızca %3 civarında ortaya çıkmıştır (Arıkan, 1996).Alkolizmin diğer kıtalardaki oranları ise hayli yüksektir. Asya'da alkolizmin oranı %500, Afrika'da %400, Güney Amerika'da %200 civarında tespit edilmiştir. Bu durum Türkiye için %350 oranındadır (Hacıoğlu, 1994).

Kişilerin sosyal öğrenmeye bağlı birtakım alışkanlıklar ve kendi kimliğini oluşturma çabaları, kişileri farklı noktalara sürükleyebilmektedir. Bu noktada kişinin, psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak adına sosyal çevre, bireyin kimlik oluşturmaya da yardımcı olmuştur. Bu durum hem kişinin bağımlılık geliştirmesine etki ederken hem de kişi için duygusal doyumu bir parçası haline gelmiştir. Özellikle gençlik kuramcılarını incelediğimizde ise Marshall (1999), gençlik kavramıyla alakalı 1999 yılındaki kuramında; gençliğin, bebeklik çağından yetişkinlik döneminin ilk basamakları olan ergenlik dönemine kadarki süreci kapsadığını belirtir. İkinci olarak vermiş olduğu örnekte ise "teenager" olarak adlandırdığı, gençlerin yirmili yaşlarından yetişkinliğe kadar olan evresinden bahseder. Üçüncü evrede Marshall, endüstri toplumuna geçişi sembol eden kent yapısının, gençler üzerinde duygusal ve sosyal sorunlarla çatışma hali olarak yorumlar.

2.1.1 Alkol Kullanımı

İnsanoğlunun hayatında alkol kullanımı, ilk zamanlardan bu yana varlığını göstermiştir. Fermente edilmiş bal veya meyvelerin tüketilmesiyle alkolün kaygı azaltıcı ve giderici etkisi fark edilmiş bununla birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Genel olarak kişinin kendi kontrolünde başlayan ve sonra bilinci dışında ilerleyen alkol kullanımı, daha çok kişinin gerginliğini ve duygusal yoğunluğunu bastırmak için kullandığı anlaşılmıştır. Zaman içerisinde aşırı kullanım halinde ise kişinin sarhoş olma hali ortaya çıkmakta ve bağımlılığın ilk aşamaları oluşmaktadır. Bağımlı olmuş kişilerde genel bir karakteristik kişilik yapısı oluşmadığından, bu tür durumlarda tüm bağımlıların sergilemiş olduğu bazı ortak davranışlar mevcuttur. Kişinin tamamen ilk başlarda kendi özdenetiminde ve seçimlerinden meydana gelen alkol kullanımı, kişinin bağımlı olma haliyle birlikte yoksunluk durumunu ve yalnızlık sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Bu kişilerin alkol

kullanım aşamalarında ise sosyal çevreyle ve aile ilişkileri sallantıya girmektedir. Aynı zamanda kişinin ruhsal sağlığının riske girdiği bu durumlarda, kişi benlik duygusunu ve saygınlığını kaybetme noktasına gelir. Bu durum daha çok kişinin yalnız olma halini de yarattığı için alkol kullanımı daha da artmaya başlamaktadır. Yeterince kontrolünü sağlamakta zorlanan bu bireyler, alkol kullanımını sıklaştırarak sabah ve akşam olmak üzere günün çoğu günlerini alkol tüketmeye ayırırlar. Tamamıyla bağımlılığın ilk tesiri olan bu zamanlarda, kişi alkol yoksunluğunda krizler geçirmeye başlar. Kendi hayatını ve sosyal dünyasını ihmal etme durumunda kalan bu bireyler hem ekonomik sıkıntılarla boğuşur hem de çevresindeki insanlarla ilişkisi bozulur. Bağımlılık durumunun ilk aşamasında bireylerin sinir sistemlerinde meydana gelen ağır tahribatlar nedeniyle ailesi ya da çevresindeki insanlarla ikili ilişkileri zarar görür ve yalnız kalırlar. Bağımlılığın bu noktasında kişinin hem öz saygısı hem de benliğinde oluşan zedelenme dışında kişilerde öz denetim mekanizmaları da ağır darbe almaktadır. Kişinin öz denetim mekanizmasının kaybıyla oluşan ve devamında özerkliğin kaybı, özgürlükten kopma ve kişilerin kendisine özgünlüğü de zaman içerisinde kaybedilir (Doğan, 2001).

Alkolün sinir sisteminde yarattığı bu ağır tahribat sonucu kişilerin sağlık durumlarında ciddi rahatsızlıklar görülür. Özellikle ölüme sebep olabilecek ağır tahribat içerisinde olan kişinin sinir sistemi, içilen her bir bardak alkolde yaklaşık 1000-2000 düzeylerinde sinir hücresinin ölümüne yol açmaktadır (Özyazıcı, 1993). Bir insanın genel olarak sinir sistemlerinde milyarlarca sinir hücresinin bulunduğunu tahmin edersek, kişilerde zamanla ölümcül hastalıkların oluşmasına neden olacak ciddi rahatsızlıkların ön görülme olasılığı artmaktadır. Bu noktada Özyazıcı (1993) alkolün beyin hücrelerine verdiği tahribattan ötürü karaciğer, kılcal damarlarda tıkanma, siroz hastalığı gibi ağır hastalıkların görülme olasılığı, alkol kullanmayan bireylere göre sekiz kat daha fazla olduğunu belirtmektedir (Özyazıcı, 1993). Zaman içerisinde yapılan tanı ve araştırmalarda ise alkol bağımlılığının benzer karakteristik kişilik yapılarından kaynaklandığı görülmüş ve bu grupların heterojen anlamda sınıflandırmak mümkün olmuştur. Bu noktada yapılan bazı araştırma ve kuramlarda, alkol kullanımının tamamen bir hastalık

olduğunu ve kişilerin sahip olduğu kişilik yapılarıyla ilgisi olduğu noktasında görüşler ortaya çıkmıştır. Bu kuramlar arasında kişilik yapısıyla ilgili öne çıkan görüşlerden biri de Cloninger'in Kişilik yapısıyla ilgili ortaya attığı "*Kişilik Kuramı*" görüşüdür. Cloninger'e göre kişiler, sahip olduğu sosyal ilişkiler ve ruhsal yapılarıyla dinamik bir organizma görevi görürler (Cloninger, 2008). Bu sahip olunan kişilik yapısında, kişilerin en sık rastlandığı ve üzerinde düşündüğü sosyal ortam, kişilerin bağıllık ve adapte olma isteğini yaratmıştır. Günümüzde ise en yaygın durum olan sosyal çevreye uyum sağlama, Cloninger'in, kişilik yapısı tanımlamasına uymaktadır. Yine Cloninger'e göre kişinin bazı psikobiyolojik süreçlere tabi olduğu durumlar vardır. Bu durumlar için geliştirmiş olduğu "*psikobiyolojik kuram*" modelini geliştirmiştir. Bu modelde ise Cloninger, kişilerin özgü mizaç anlayışları ve karakteristik özellikleri, kişiliğin oluşumunda iki alt bileşen olarak temel yapı taşı olduğunu varsayar (Cloninger, 2008). Ayrıca Cloninger'in açıkladığı bu iki alt bileşen modelinde mizaç ve karakter şu şekilde ayrılmaktadır. Cloninger'e göre kişinin mizaç durumu; kişinin gündelik yaşamında sürekli ödül arayışı, yenilik arayışı, sebat etme ve zarardan kaçınma davranışı olarak dört ayrı maddeden oluşur. Cloninger, bu alt boyutlu maddelerin ise kişilerin ilerleyen dönemlerinde öz denetim mekanizmasının zayıfladığı ve uyaranlar ve dürtülere karşı savunmasız kalma hali olduklarını açıklamıştır. Bu dört ayrı maddenin gençlik dönemlerinde meydana geldiğini de belirtmektedir. Cloninger'in bir diğer bileşeni olan karakter bileşeni; kişiliğin kendisini kontrol etme veya yönetmesi, başkalarıyla iş birliği kurma ve kendisini gerçekleştirme olarak üç ayrı boyutta tanımlamaktadır.

Bu kişilik kuramını değerlendirdiğimizde ise Cloninger'in bazı dönemler için kişiliğin mizaç ve karakter yoluyla sosyal çevreye olan uyumunu açıkladığını görmekteyiz. Bu kurama göre kişiliğin tamamen belli bir sosyal uyuma karşı gösterdiği davranış özelliklerine göre kişiler alkol kullanımına başlamaktadır. Tamamen sosyal uyaranlar ve fenomenler etrafında geliştirilen bu karakter, kişinin sosyale uyma sonucunda yoksunluk ve yalnızlık duygusunu bastırabileceği inancını taşıdığı ortaya çıkmıştır. Alkol kullanıma ilişkin benzer görüşlerden biri de Amerikan Psikiyatri Derneğinden gelmiştir.

Amerikan Psikiyatri Birliği, alkol kullanımının başlangıç evrelerini bazı tanı ve ölçütlere göre sınıflandırmıştır (İncesu, 1993). Bu sınıflandırmaya göre DSM-IV tanı ölçekleri şunladır;

Alkol bağımlılığının 12 aylık periyotları içerisinde kişilerde en sık rastlanılan ve elde edilen bulgular, tanı ve ölçütler; Entoksikasyon ya da belli durumlarda artış gösteren alkol alma istenci uyararı, sürekli alınan alkol oranına göre kişilerde belirgin anlamda ortaya çıkmış bazı yoksunluk dereceleridir. Bunlar arasında alkole karşı yüksek yoksunluk sendromu oluşması, alkole olan ilginin artması ve kişilerin bu durumun farkında olmasıyla alkolü bırakmak adına sergiledikleri direnç dönemi bulunmaktadır. Ayrıca kişilerin alkol kullanımı için yaratmaya çalıştıkları kaynak ve elde etmek için harcadıkları zaman aralığı, bağımlı kişilerin ortak tanı özellikleridir. Bu tür tanı ölçekleri arasında edinilen bulgular, birçok alkol kullanımı sırasında ortaya çıkmış bulgulardır. Bu tanısal ölçeklerin bir benzerini ise Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından hazırlanan raporda belirtilmiştir (APA, 1994). Bu raporda ise; alkol kullanımının günlük üç standart içki veya daha fazla kullanımı söz konusuysa bu kişinin bağımlılık konusunda ileri bir aşamada olduğunun belirtisidir. Bu kişilerin alkol kullanımı veya madde alma esnasında hissettikleri genel duygular ise şu şekildedir;

- Maddeyi almak için güçlü bir istek veya zorlantı.
- Madde alma davranışını denetlemede güçlük, (başlangıç, bırakma ve kullanım dozu bakımlarından)
- Madde kullanımı azaltıldığında ya da bırakıldığında fizyolojik bırakma sendromu: Maddenin tipik bırakma sendromu, ya da bırakma belirtilerini giderebilmek için aynı ya da benzer maddeyi kullanma.
- Dayanıklılık (tolerans) belirtileri, daha düşük dozlarda ortaya çıkan etkilerin ortaya çıkabilmesi için daha yüksek madde dozlarına gereksinim duyulması. (En güzel örnek, dayanıklılık geliştirmemiş bireyleri öldürebilecek dozda günlük alkol ve opium alan bağımlılarıdır.)

- Maddeyi elde etmek, kullanmak, etkilerinden kurtulmak için harcanan zamanın diğer ilgi ve uğraşlara yer bırakmayacak şekilde giderek artması.
- Aşırı içki nedeniyle karaciğer bozukluğu, ağır madde kullanımı dönemlerini izleyen depresif duygudurum, bilişsel yetilerde ilaç kullanımına bağlı bozulma gibi zarar gördüğüne ilişkin açık verilere karşın madde kullanımını sürdürme; kullananın gördüğü zararın ne olduğunu ve bilip bilmediğini araştırılmalıdır (APA,1994).

Alkol kullanımına ilişkin bu raporda kişilerin hem madde hem de alkol kullanım durumları arasında psikolojik süreçlerin neler olduğuyla alakalı geniş bir bilgi verilmiştir. Buraya kadar anlatılanlardan sonra alkol kullanımının yaygınlığı ve özellikle ülkemizde ki durumun ne olduğuyla ilgili araştırmalar da hız kazanmıştır. Elde edilmiş bazı bulgular ışığında günümüzde alkol kullanım oranları bir hayli artış göstermiştir. Daha önce de değindiğimiz araştırmalar kapsamında Arıkan ve Arkadaşlarının (1996) bu yönde ki tespitleri önemlidir. Arıkan ve Arkadaşlarının Ankara’da 20.000 kişilik bir genel sonuçlandırma raporunda; özellikle kentselleşmenin hız kazandığı geçiş bölgelerinde kişilerin yaşam boyu alkol kullanım ve bağımlılığın görülme oranlarının sıklığı %0,9 olarak tespit edilmiştir. Cinsiyetler arasında bir ayrım da ise erkeklerin kadınlara oranla %1,9 farkla öne çıktığı saptanmıştır (Ömer, 1998).

2.1.2 Alkol Bağımlılığı

Alkolün bağımlılık derecesi alınan miktarla ölçülse de bazı alkol türlerinin etkisini diğerlerine oranla daha kısa sürede gösterdiği bilinmektedir. Bu anlamda alkol türlerinden biri olan etil alkol en çok tercih edilen ve hemen hemen tüm alkol türlerinde bulunan bir madde olup meyve tahıllarındaki karbonhidratlardan kolayca elde edildiği için sıkça kullanılmaktadır. Özellikle çok eski çağlardan günümüze dek hemen her toplumun bir kültür geleneği haline gelen alkolün, kökeni Arapçaya dayanmaktadır. Arapça olarak “*Kühul*” kelimesine ek olarak eklenmiş “*al*” yani “*al-kühul*” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu mana da çok eski bir tarihe uzanan alkol, ilk çağların değiş-tokuş ticaretinde ve hemen her tabakadan insanın tüketimi

halinde kullanılmıştır. Alkolün içilmesine yönelik yasakların oluşmaya başladığı zaman aralığı ise alkolün zararlarından bahsedildiği zaman aralığı olan 14. Yüzyıl, alkol bağımlılığının kişilerin sağlığına ve çevresindekilere zarar verici bir madde olduğuna dair fikirlerin ortaya çıktığı yüz yıl olarak öne çıkmaktadır. Aslında alkolün ilk çağlardan beri hastalıkların tedavisinde kullanılması gibi bir geleneği olmasına karşın alkol kavramı hakkında birçok ayrılıkçı görüşler ortaya çıkmıştır. Özellikle dinsel söylemlerinde etkisiyle alkolün kullanımı konusunda bazı toplumlarda yasal kurallarda ortaya çıkmıştır. Literatür incelendiğinde ise bu konuda Hammurabi kanunları ön plana çıkmaktadır. Babil devletinde neredeyse alkolün onlarca çeşidi kullanılmış ve Babil halkı tarafından gündelik yaşamın bir parçası olarak tüketilmiştir. Giderek tüketim anlamında alkol kullanımında ortaya çıkan bağımlılıklara karşı Hammurabi, bazı alkol yasaları çıkarmıştır. Bu yasalarda ise Babil devletinde kişi başına günlük alkol kullanımı iki litre olarak belirlenmiştir. Bu litre kısıtlaması toplumun birçok tabakasında ayrı uygulanmıştır. Din adamlarına beş litre, devlet içerisindeki memurlara ise üç litre olarak kısıtlanmıştır. Aynı zamanda alkolün bir ticaret aracı ve değiş-tokuş ticaretinde kullanıldığı bu zamanlarda, yine bazı yasaklarda Hammurabi tarafından çıkarılmıştır. Bu yasaklar arasında ölüm cezası gibi sert yasalarda bulunmaktadır.

Yakın çağa gelindiğinde ise alkol bağımlılığı konusunda farklı görüşler çıkmaya devam etmiştir. Özellikle tıbbi anlamda ilk kez alkol kullanımına ilişkin araştırmalarında yapıldığı ve kavramsal olarak “*alkolizm*” adından bahsedilmiştir. Alkolizmin tıbbi sonuçlarının neler olduğu ve bağımlı kişilerde ne gibi etkiler yarattığıyla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Alkolizmin ilk olarak hastalık ismini aldığı 1790 yılı ise çeşitli alkol bağımlılığına bağlı tanı ve tedavi yöntemleri geliştirilmeye başlanmıştır. Dr. Benjamin Rush tarafından başlatılan bu tanımlama, 19. Yüzyılda tamamen tıbbi bir metotta alkolizm kavramı içerisinde Manus Huss tarafından kullanılmıştır. Ayrıca teknolojinin ve sanayi devriminin giderek hız kazanmasıyla alkolizm kavramının ruhsal açıdan incelemesinin yolu da açılmıştır. Genel anlamda yapılan tanımlamalar neticesinde ise alkol bağımlılığına karşı ruhsal bozukluklar ve kişinin sağlığı açısından ciddi sorunların çıkmaya

başlamasıyla ilgili ortak görüşler hâkimdir. Buna göre Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılmış bir tanımlama ise; alkol bağımlılığı, kişiye ve kişinin çevresine olan zararı olarak tanımlamıştır. Alkol bağımlılığına karşı geliştirilen başka tanımlamalarda ise alkol kullanan kişinin sosyal yaşamı, aile ilişkileri, fiziksel durumu ve ruhsal sağlığına olumsuz anlamda etki eden bir sorun olarak görülmektedir (Coşar, 1996).

Alkolün aşırı miktarda ve kötüye kullanımı birçok tanımlamanın yanında bazı kuramcılarında çalışmalarına konu edinilmiştir.. Jellinek (1952) alkol bağımlılığına karşın üç faktörlü bir açıklama modeli geliştirmiştir. Bu açıklamalara göre alkol bağımlısı olmuş bireylerde sosyal içicilik, kötüye kullanım ve sonucunda bağımlılık gibi üç ana faktörden oluşan bir bağımlılık sürecinden bahseder. Buna göre kişinin içinde bulunmuş olduğu sosyal çevreye uyum sağlamak adına yöneldiği alkol kullanımı, sosyal içicilik sınıfında değerlendirilir. Kişinin alkolü aşırı dozda kötüye kullanımını ise ailevi ilişkilerinde ve insani ilişkilerinde ciddi zedelenmelere maruz kaldığı kötüye kullanım şekli olarak tanımlamıştır. Ayrıca kişinin bağımlılık durumuna girmesiyle oluşan benliğini ve bilincini kontrol etmede zorlanması da bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Piazza, 1998).

Alkol bağımlılığının tanı ve tedavisi konusunda Amerikan Psikiyatri Birliğinin birçok sınıflandırma modeli mevcuttur. Bu sınıflandırmalar arasında DSM-IV modeli ön plana çıkmaktadır. DSM-IV modeline göre bağımlılığın başlangıç evresinin ilk aşamasında alkol bağımlısı kişilerde birtakım davranışsal ve fizyolojik anlamda rahatsızlıklar ortaya çıkmıştır. Bu rahatsızlıkların, bireylerde ilk 12 aylık dönemlerinde en az üç farklı belirtinin oluşmasıyla bağımlılık dereceleri belirlenme yoluna gidilmiştir. Bu belirtiler arasında kişinin devamlı aynı miktarda alkol tüketiyor olması, gündelik hayatla ilgili yaşanan sorunlardan kaçış amaçlı alkol alımı ve kişinin hem sosyal hem de aile ilişkilerinde sorunlar yaşaması gibi alkol bağımlılığına yol açan önemli faktörlerdir. Bu bağımlılık türleri için belirtilen kriterler arasında ayrıca kişinin kendi ruhsal sağlığına verdiği zarardan ötürü iş hayatında ya da sahip olduğu birtakım sosyal rollerden uzak kalması veya genç bireylerin okula ya da arkadaşlık ilişkilerini aksatması gibi bazı semptomların oluşması bulunmaktadır.

Türkiye için DSM-IV-TR raporuna göre kişi sağlığını ciddi anlamda etkileyen ve kişinin hem sosyal hem de kişisel becerileri konusunda ki bilişsel işlevini kaybedecek boyutta alkol kullanımını, alkol bağımlılığı olarak nitelemektedir. Bu anlamda DSM-IV-TR'ye göre en az üç farklı belirtinin oluşmasıyla alkol bağımlılığı tanısı ölçülmektedir. Bu kriterler ise şunlardır:

- Kişinin alkol kullanımına yönlendiren etmenlerin yani entoksikasyonun kişinin alkol kullanımına yönelik istek ve arzuları.
- Kişinin alkol kullanma seviyesinin sürekli aynı kalması sonucu oluşan etkinin aynı düzeyde kalması.
- Kişinin yalnızlık duygusunu bastırmak için ya da gündelik hayatın sorunlarından kaçmak için alkol kullanımına başvurması.
- Alkol kullanımının tekrar edilmiş süreç üzerinden uzunca bir zaman sonra alınması.
- Kişinin alkol bağımlılığına karşı sonuçsuz bir çaba ve istek içerisinde olmasıdır.
- Kişinin yoksunluk anında alkol tüketimi için ve tüketimi sonrasında alkol etkisinden kurtulmak için sarf edilen zaman.
- Kişinin alkol bağımlılığı sürecinde toplumsal ve aile ilişkilerinin zedelenme sürecine girmesi.
- Kişinin, alkol kullanımına karşı gördüğü fiziksel ve ruhsal sorunlara rağmen hala alkol kullanımına devam etmesi (APA, 1998).

Bu gibi etkenlerden en az üç etkene sahip kişilerin alkol bağımlısı sınıfında olduğu saptanmıştır. Buna göre kişiler alkol kullanımı sonucunda yaşanan fiziksel ve ruhsal olumsuz durumlara rağmen halen alkol tüketimine devam etmiş ve bunun sonucunda toplumsal ve mesleki rollerinden uzaklaşmıştır. Alkol bağımlılığına karşı geliştirilmiş olan tedavi yöntemleri ve bulgular ise alkol bağımlısı durumunda olan kişilerin zarar haritasını ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda tüm dünyada bir sorun ve mücadele haline gelen alkol bağımlılığı, özellikle trafik kazalarında ölümlere yol açan yıkıcı

etkisi nedeniyle önemli bir sorun haline gelmiştir. Günümüz dünyasında alkol tüketiminin yaş bazında gittikçe düşmesi ve gençlerde ortaya çıkan bağımlılık derecesinde ki alkol kullanımı, bu sorunu daha da önemli hale getirmiştir. Bu nedenle gençlerde alkol tüketiminin giderek yaygınlaşması, gençlerin hem ailevi hem de eğitim durumlarına olan etkisi araştırmaların konusu haline gelmiştir. Bu noktada genç bireylerde alkol kullanımının sebepleri de merak konusu olmuştur. Özellikle sosyal ortama ve arkadaşlık rollerine karşı uyum sağlamak isteyen bireylerde alkol kullanım oranları ciddi anlamda yüksek çıkmıştır. Bunun yanı sıra kişilerde biyolojik, sosyokültürel ve psikolojik boyutlarda alkol kullanımına karşı farklılık yaratmıştır (Kalyoncu, 2002).

Alkol kullanımına ilişkin psikolojik faktörler incelendiğinde ise kişilerin, duygusal sorunlara ya da kimlik karmaşası gibi sosyal durumlara karşı kendilerini rahatlatma istekleri, güçlü hissetme veya üzüntülerini dindirme çabaları gibi sebeplere bağlanmaktadır. Bu kişiler aynı zamanda sosyal öğrenmeye bağlı bilişsel süreçlerden geçerek arkadaşlık ortamında ya da takip ettiği fenomenler aracılığıyla alkol tüketimine özenirler. Alkolün, genç bireyler üzerinde daha kolay bağımlılık yaratmasının en büyük nedenlerinden biri de gençlik çağının henüz kimlik oluşumu ve karakteristik yapının geliştirildiği bir dönem olmasıdır. Özellikle genç bireylerin duygusal sorunlar ve sosyal yaşama olan uyum çabaları, alkol veya sigara bağımlısı olma riskini arttırmıştır. Genel olarak gençlik dönemlerinde hızlı bir değişim ve yaşam içerisinde olan genç bireyler, sosyal ortamda kimlik arayışında ve kendilerini oluşturma aşamasındadır. Genç bireyler için oldukça eğlenceli ve bir o kadar da sancılı bir süreç olan bu dönemler, genç bireylerin aile ilişkilerinde sürekli gerginlik yaşamalarına da sebep olabilmektedir. Çünkü genç bireyler bu dönemde geleneksel değerlerden uzak kişisel arzularının peşinden giderler. Tamamen bireysel kimlik olgusunun gelişimine yönelik bir hayat içerisinde olan genç bireyler, bu dönemde oldukça duygusal yoğunluk içerisinde olurlar. Bu noktada genç birey, hem anne ve babasına karşı çatışma içerisinde olur hem de sosyal ilişkilerinde bozulmalar yaşayarak kendisini alkol ya da sigara tüketimine bırakır. Ayrıca iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla da alkol kullanım oranları farklılık göstermiştir. Sosyal

medya sayesinde kültür alışverişinin yaşandığı bu çağda alkollü içeceklerin tüketiminde artış meydana gelmiştir. Doğu-Batı ilişkilerinin bu anlamda yakınlık gösterdiğini düşündüğümüzde ise genç bireylerde kimlik karmaşasından doğan bazı alışkanlıklar da ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise madde ya da alkol kullanımının önünü açmaktadır.

Alkol bağımlılığı durumunda olan genç bireyler arasında sosyoekonomik farklılıklar da gözlemlenmiştir. Ekonomik düzeyi yüksek, orta ve düşük olan gençler arasında alkol tüketimi daha çok karşılaşılan arkadaş ortamı ya da aranılan uygun çevre arayışından ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ortaya çıkan taklit, özenme ve esinlenme duygularıyla birlikte genç bireylerde riskli davranışlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kişilerin yaşam kalitesinin de alkol kullanım oranlarında bariz bir fark yarattığı saptanmıştır (Kenna, 1996).

Alkol bağımlısı gençler de ailevi ilişkilerin ne durumda olduğu da birçok araştırmamanın konusu haline gelmiştir. Genel anlamda alkol bağımlısı kişilerin, çevresinde tüm insanlarla olan ilişkilerinde bozulmalar olsa da bazen ailenin, alkol bağımlısı bireye olan yaklaşımı çok önemlidir. Yalnızca ailenin bireye olan ahlaki etkisini bir yana bırakacak olursak, ailenin birey üzerinde ki genetik aktarımları da önemli faktörlerdendir. Özellikle alkol bağımlısı bireylerin yaşama karşı olan kopuklukları konusunda geçmiş ailevi etkilerin rolü olduğu bilinmektedir. Bu anlamda bireyin, ergenlikten itibaren hem ahlaki hem de kültürel aktarımlarında birinci kurum olan aile, kişinin sahip olduğu ruhsal yapısının önemli temelidir. Aile kurumunun alkolizm ile mücadele konusunda ki tutumu oldukça önemli bir etkidir. Bu konuda ailenin bireyle olan ilişkisi ve bireyin aktardığı sorunlar karşısında sorun çözme yeteneğinin kazandırması çok önemlidir. Fakat değişik kültürdeki aile yapılarının farklılığı sorun çözme yeteneği kazandırmada yetersiz kalabilmektedir. Ayrıca alkolizmin devamlı ilerleyen bir hastalık olmasından ötürü ailenin sunabileceği destek yetersiz kalmaktadır.

Alkol bağımlılığı aynı zamanda sosyal ortamda kişilerin inanç veya kültürlerine göre de farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Özellikle muhafazakâr ve alkol tüketiminin yasak olduğu toplumlarda bağımlılık oluşma riski, alkol tüketiminin serbest olduğu toplumlara oranla daha azdır (Öztürk, 2008). Bu

anlamıyla doğu-batı toplumları arasındaki geç modernite dediğimiz olgunun ne çıktığı görülüyor. Bu olguya göre doğu toplumlarında yaşanılan geç modernite sonrası bazı batı yönlü alışkanlıklar hız kazanmıştır. Bu alışkanlıkların gençlerin alkol tüketimi için bar gibi sosyal alanlara kaymasının yolunu açmıştır. Batı tarzı yaşam biçiminin giderek benimsenmesi ile de alkol tüketimi oranlarında artış olduğu düşünülmektedir.

2.1.3 Riskli Alkol Kullanımı

Riskli alkol kullanımı, alkolü kötüye kullanım ve bağımlılık tanımı dışında kalan ancak kişinin zararlı davranışlarına yol açacak şekilde bir içme davranışı rutinini göstermesidir. Özellikle genç bireylerin alkolle olan imtihanı, bu kişilerin fiziksel ve ruhsal sorunlarla baş başa bırakmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar göz önüne alındığındaysa, alkol kullanımında bulunan bireylerin sosyal çevreyle olan uyumlarında kırılmalara rastlanmıştır. Özellikle aile bağları ve toplumsal normlara karşı duyarsız hale gelen bu bireyler, riskli alkol kullanımı sınıfındadır. Genel anlamda yetişkin bireylerinde riskli alkol sınıfında olduğu da saptanmıştır. Bu riskin boyutunu irdelediğimizde ise ilaç tedavisi gören hastalar, hamile kadınlar, araç kullanan bireyler bu riskli alkol kullanımı sınıfına dhildir. Bu alanda yapılan birçok çalışmanın yanı sıra riskli alkol kullanımına bağlı yetişkin insanların fiziksel ve ruhsal süreçleri incelenmiştir. Yine bu riskli alkol kullanım sınıfına dâhil edeceğimiz riskli tüketici sınıfına; yüksek düzeyde alkol alan bireyleri de eklememiz yerinde olacaktır. Nitekim yapılan araştırmalarda ise toplumsal norm ve kurallardan sapma hali, yüksek oranda alkol kullanımına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenler ergen bireylerin alkol kullanımında riskli davranışları ortaya çıkarmış olsa da bu tüm yaş grubundan bireylerin riskli sınıfına dâhil olabileceklerini göstermektedir (Sevinç, 2015).

Son yıllarda ise gençlerde riskli davranış modelleri ve madde kullanımıyla alakalı birçok çalışma mevcuttur. Bu alışmalar kapsamında ele alınan madde kullanımı ve gençlerde riskli arkadaşlık ilişkileri daha ön planda kalmıştır. Özellikle ergenlik döneminin, bireylerin yetişkinlik dönemine kadar

ki en hassas dönemi olması, kişinin ilerleyen dönemlerde riskli eğilimler göstermesini etkilemektedir. Bu dönemde kişilerin ebeveyn ilişkileri de bir hayli önem kazanmaktadır. Çünkü ergen kişilerin sahip olduğu aile yapısının, ergen bireyler üzerinde baskılama ve rol model anlamında kimlik oluşturmaya, en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ergen bireyin karşılaştığı her duygusal yoğunlukta, anti-sosyal davranışlar ve bu davranışlar karşısında riskli eğilimler göstermesi muhtemel davranışlar arasındadır. Bu davranışsal eğilimlerin tamamen kişinin yaşamını önemli derece de etkileyeceği ve ilerleyen dönemlerinde karşılaşacağı sorunların ilk etabı olacak olması, bu eğilimlerin kontrol dışı risk grubuna sokmaktadır. Bu risk grubunda ise kişilerin, madde kullanımı veya alkol kullanımı gibi riskli davranışlara yönelmeye başlaması, kişinin sosyal ve ruhsal açıdan sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Özellikle ergen bireyin yaşamış olduğu duygusal krizlerde ortaya çıkan bu durum, ergen bireyin psiko-sosyal ve depresyon sorunlarını da yaratmaktadır. Bu nedenle ergen grubunun risk algısı yetişkinlik dönemine oranla daha yüksek olabilmektedir.

Riskli alkol kullanımı özellikle ergenlik dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemlerde kişiler, sahip olduğu arkadaş çevresinin de etkisiyle birtakım alışkanlıklar edinebilmektedir. Literatür incelendiğinde ise daha önce yapılan araştırmalar gösteriyor ki, ergenlerin riskli alkol kullanımını tetikleyen unsurların başında rol model alma, merak duygusu, arkadaş grubuna uyum sağlama ve kişinin kimlik oluşturma çabası olduğu anlaşılmaktadır (Ulukoca, 2013). Şüphesiz ki bu riskli davranışlar arasında en önemlisi ise ergenlerin, akranlarıyla olan uyumu ve sosyal öğrenmeye dayalı geliştirdikleri alışkanlıklardır. Bu alışkanlıklar arasında alkol, sigara, uyuşturucu gibi kişinin sağlık yönünden ciddi sorunlar yaşatan birtakım alışkanlıklar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle ergenlerin bu tarz eğilimler göstermesinde en önemli uyarının duygusal yoğunluk olduğu önceki yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir (Zhao, 2006). Bu anlamda kişinin hem riskli davranışlar sergilemesi hem de bağımlılıklar karşı zayıf kalması karşısında sosyal uyarıların etkisi yadsınamaz. Bu konuda yapılan araştırmalarda ise kişinin bağımlılık veya riskli alkol kullanımına başlaması,

tamamen çevresel etmenlerin etkisinde gerçekleştirdiğini kanıtlıyor (Erdem, 2006).

Daha önce yapılan araştırmalarda ise madde veya alkol kullanımına sebebiyet veren sosyal çevrenin, risk davranışlarını tetiklemesinde ciddi derece de rolü olduğu tespit edilmiştir. Özellikle araştırmanın kapsamı risk davranışlarının oluşması, bağlı bulunan arkadaş ortamı özellikleri ve bu arkadaş grubunun risk davranışlarına etkisi üzerinedir (Erdem, 2006). Yapılan bu araştırma, 2004 yılının İstanbul'un da ortaöğretim sınıfları içerisinde yaklaşık 3843 öğrenci etrafında gerçekleşmiştir. Araştırmanın içeriğinde ise madde kullanan öğrenciler ve madde kullanımına sahip arkadaş ortamlarının etkisi incelenmiştir. Bu anlamda madde kullanan arkadaşlara sahip kişilerin riskli davranışlar sergilemesi yaklaşık altı katı olarak hesaplanmıştır (Erdem, 2006). Bu anlamda bağımlı olma noktasında kontrol dışı risk grubunda ki ergenler, arkadaş ortamının uyum baskısına maruz kalmış olarak kabul edilmektedir. Bu akran ilişkileri karşısında ergenler, riskli alkol ya da madde kullanımına yönelmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca ergenlerin risk faktörlerini incelemeye devam ettiğimizde ise kişilerin bireysel farklılıklar ve kişilerin içinde bulunduğu toplum yapısı ve yasalarda etkilidir. Her ne kadarda bu anlamda çeşitli kısıtlamalar getirilse de ergenlerin alkol tüketiminin önüne geçilememektedir. Özellikle üçüncü Dünya ülkelerinde karşılaşılan yoksulluk ve ekonomik sorunlar, kişilerin riskli davranışlar sergilemesinde önemli anlamda rol oynamaktadır. Ergen kişiler, bu toplumsal buhran karşısında alkol kullanımının yaygınlaşmasından ötürü sosyalleşme ihtiyacı duyarlar ve dolayısıyla alkol tüketimini bu konuda kullanırlar.

Riskli alkol kullanımına maruz kalmış kişilerin aile yapılarındaki iletişim biçimi ve ailedeki otorite anlayışının riskli alkol kullanımına olan etkisi de ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgular ışığında anne ya da baba tarafından şiddet görmüş veya ailesi boşanmış kişilerde riskli alkol kullanım oranı yüksek çıkmıştır (Yalçın, 2009). Aile yapısında köklü değişiklikler karşısında zayıf düşen bireyler, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde farklı risk

davranışları karşısında kolayca etkilenebilmektedir. Bu nedenle kişinin sahip olduğu kişilik yapısının, geçmiş aile yaşantılarıyla doğrudan ilişkili olduğu saptanmıştır. Riskli davranışlar neticesinde kişi hem ruhsal sorunlar yaşayabilir hem de bağımlılık problemleri yaşayabilir. Bu anlamda aile yaşamının ergenler üzerinde hem sosyal yaşama adapte hem de kognitif gelişimlerinde önemli anlamda etkisi vardır.

Yapılan araştırmalara göre alkol kullanan genç bireylerin benlik saygısı, alkol kullanmayanlara göre daha düşük düzeyde ortaya çıkmıştır. Benlik saygısının da aile içi iletişim ve bireyin alkol alınımına karşı gösterilen tutum ve davranışlar karşısında etkilenebildiği anlaşılmaktadır. Zira kişinin en hassas dönemi olan ergenlik dönemi, yetişkinlik döneminde sahip olacağı karakterini ve mizacını da inşa etmektedir. Özellikle üniversite çağındaki bireylerin riskli davranışlar sergilemesindeki temel sebeplerden olan arkadaş grubu, devlet yurdu, aynı evde kalınan arkadaş grubu üyeleri vb. yerlerde yaşayan birçok genç bireyler arasında karşılaştırmalı araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar kapsamında genç bireylerin üniversite dönemlerinde barındıkları ortamın, riskli davranış sergilemede önemli bir etkisi olduğu saptanmıştır (Tanrıkulu, 2009). Yapılan araştırma ise öğrencilerin sigara kullanma ve diğer riskli faktörlerin neler olduğuyla ilgili bir dergi çalışmasıdır. Bu çalışma kapsamında üniversite öğrenimi için aynı evde yaşanan arkadaş ortamı grubunun, yurttan yaşayan öğrencilere oran daha fazla riskli davranış sergiledikleri tespit edilmiştir (Tanrıkulu, 2009). Bu çalışmayla üniversite öğrencilerinin, aile yaşamından uzaklaştıkları andan itibaren arkadaş grubu içerisinde bir kimlik arayışında oldukları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma; genç bireylerin akranlarıyla olan ilişkisinin, birbirlerini etkilemekte olduğunu göstermektedir. Tamamen sosyal öğrenmeye dayalı bu risk davranışı sonunda kişiler, riskli alkol kullanımına ve diğer bağımlılık türlerine yakalanmışlardır.

Arkadaş ortamının bu denli etkisinin olduğu günümüz toplumunda ise üniversite çağındaki bireylerin riskli alkol kullanımının etkisi araştırılma konusu haline getirilmiştir. Bu çalışmada ise sorunun ana kaynak başlıklarından birinin incelenme fırsatı bulunmuştur. Yapılan tüm araştırmalar, riskli alkol kullanımının kişinin aile yaşantısı ve çevresel etkisi

olan arkadaşlık ortamı gibi unsurların önemine değinmiştir. Ayrıca yapılan araştırmaların sonuçlarında ise riskli alkol tüketimine maruz kalmış bireylerin, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde psiko-sosyal sorunlar, anksiyete ve borderline kişilik bozuklukları gibi ruhsal sorunlarla baş etmek zorunda kaldığı görülmüştür (Çakmak, 2007).

2.1.4 Alkol Tüketiminin Hesaplanması

Alkollü içeceklerde psikoaktif madde olarak etki yapan sedatif, öforik haz verici madde ve etanol gibi metil alkol olarak adlandırılan zehirleyici ve kimi zaman ölümlere neden olan alkol türleri kullanılmaktadır. Alkollü içeceklerin içinde fermentasyon özelliğine ya da katılım oranına göre farklı miktarlarda etil alkol bulunmaktadır. İçeceğin, içinde ki bu etil alkol oranı alkollü içeceğin alkol derecesini ve dolayısı ile hafif ya da ağır içki niteliğini belirlemektedir. Bundan dolayı kişilerin kullandıkları alkol miktarını daha net bir şekilde anlayabilmek ve doğru saptayabilmek için, içeceğin içindeki etil alkol oranını bilmek ve içerisinde alkol barındıran içeceklerin, içindeki alkol miktarını doğru saptayabilmek için, “standart içki” denilen ve içeceğin içerisinde aynı oranda etanole sahip olan birimlere dönüştürmek gerekmektedir (Sevinç, 2015).

Türkiye’de 12-14 gram miktarında alınan etil alkol bir standart içkiye karşılık gelmekte ve 330 ml’lik ve %5 alkol düzeyine sahip bir küçük şişe bira, 40ml %45’lik bir tek rakı, 140 ml %12’lik bir kadeh şarap, 40ml %40’lık bir tek yüksek alkollü (votka, tekila, cin, viski v.b.) içki içerisindeki alkol miktarı hesaplandığından bir standart içki olarak kabul edilmektedir. Her ülkede standart içki tanımı o ülkenin şartlarına göre değişiklik gösterebilir. Örneğin İngiltere için bir standart içkideki alkol miktarı 8gr, Avustralya’da 10gr, Kanada’da 13,6gr Amerika Birleşik Devletleri’nde 14gr ve Japonya’da ise 19,75gr olarak belirlenmiştir (Buzul, 2016).

2.1.5 Alkolizm

Alkolizm özellikle gelişmekte olan ülkelerde hastalık ve işlev kaybı açısından üçüncü önemli faktör olarak kabul görmektedir. Özellikle erken gençlik dönemi ve orta yaşlarda başlangıcının olması yıkıcı olma olasılığını

daha da çok arttırmaktadır (Ülger, 2015). Dünyada her yıl yaklaşık iki buçuk milyon kişinin alkolizm nedeni ile hayatını kaybettiği bilinmektedir. Bütün alınan önlemlere karşın, alkol bağımlılığı sayısının gittikçe arttığı gözlenmektedir. Türkiye'nin genç nüfustaki alkol kullanım sıklığı Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmaya göre %42,6 olarak saptanmıştır. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %14'ünün alkolü kötüye kullanımının olduğu belirlenmiş ve yine bu çalışmanın sonucuna göre riskli içiciliği olan bireylerin oranı da %6,3'dür (Ülger, 2006). Üniversite öğrencilerin genç erişkinlik yaşında olması, sosyal ortamlarda kimlik yapılanmasının oluşması ve üniversitede ders ve benzer konularda stresin yoğun olması nedeni ile alkolle tanışma olasılığı yüksektir. Ayrıca alkol kullanımının artmasının nedenleri, bir arkadaşlık kurma dışı vurumu ve toplumsallaşmanın bir ölçütü olarak kabul edilmesidir (Yiğit, 2006).

İnsanın vücudunda atmışa yakın akut ve süregelen sağlık probleminin alkolün belli bir miktar üzerinde tüketildiğinde ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Alınan fazla miktardaki alkol trafik kazaları ve şiddet gibi sosyal olaylara da neden olduğu bilinmektedir. Bir yılda ortalama 1,4 litre katkısız alkolün Türkiye'de birey başına denk gelen alkol alımı olduğu hesaplanmıştır. Türkiye'de İstanbul 'da yapılan ulusal bir araştırma sonucuna bakarak, (Sağlık bakanlığı, 2013), 15 yaşında ve üstü yaş gruplarında olan 1 milyon 800 bin kişinin üzerinde alkol kullanıcısı olduğu, bundan 100 bin bireyin zarar veren oranda alkollü içecek içmekte olduğu ve alkol kullanılmasının engellenmesi ile toplam 13435 bireyin yaşamını kaybetmesinin engelleneceği hesaplanmıştır (Yiğit, 2006).

2.1.6 Alkolün Etkileri

Alkol bağımlılığı olan bireylerde sıklıkla başka ruhsal bozukluklar gözlemlenebilir. Alkolizm ve ruhsal bozukluklar arasında ilişkiye bakıldığında ise bireyin alkol kullanma sebeplerinden biri, kişide olan ve kişiyi rahatsız eden ruhsal bozukluğu gidermek olabileceği gibi alkolizmle birlikte kişide ek olarak ruhsal bozukluk da ortaya çıkabilir (Kring, 2015).

Ortaya çıkan bu ruhsal bozuklukları kişinin alkol kullanımındaki seyir olumsuz yönde etkileyebilir (Gülnar, 1994).

Alkol bağımlılığı tanısı koyulan bireylerde yanı sıra, başka maddelere bağımlılık, duygu durum bozuklukları ve bunun yanında           , iki uçlu bozukluk, anksiyete bozuklukları, psikotik bozukluklar ve kişilik bozuklukları ek tanısı sıklıkla konulabilmektedir ( akmak, 2007). Alkol kullanımının santral sinir sistemi üzerindeki etkilerine bakıldığında beyinde k      , dikkat sorunları, psikotik bozukluk, alkol paranoyasına neden olabildiği g r  m     r. Kullanılan alkol miktarına bağlı olarak solunum depresyonu yapabilir. Ayrıca  fori, ince motor etkinlikte bozulma, yürüme bozuklukları denge bozuklukları, EEG'de yavaş dalga paterni, konuşma bozuklukları ve bilinç bozukluklarına da neden olduğu bilinmektedir. Genel olarak damar sistemine etkisi ise uzun dönemde damar tıkanıklı ıdır. Bu nedenle kalp krizi riski artırmaktadır. Kan kolesterol düzeyini yükseltir, dengesiz kilo alımına neden olur. Mide  lseri, bağırsak  lseri, Pankreasın ekzokrin salgısını arttırır ve laksatifir, ama sürekli kullanımda kolon hareketlerini baskılayabilir. Karaci ere toksik etkisi nedeni ile siroza neden olabilir (Vural, 2005).

2.1.7 Alkol Bağımlılığı Tedavi Unsurları

Psikiyatrik ve diğer fiziksel bozuklukların yanında, alkol ya da madde bağımlılığı tedavisi birçok farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca alkol ve madde kullanımına bağlı bağımlılık tedavisinde, farklı yaklaşımların farklı konumu ve önemi olduğu göz ardı edilmemelidir. Alkol, bitkisel veya kimyasal madde kullanımına bağlı bağımlılık için tedavi hakkında bilgi vermek gerekirse, alkol veya bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin tümünde etkili bir tek g r   ten söz etmek mümkün olmayabilir ( o kunol, 1996). Uygun tedavi gören ve tedavinin gerekliliklerini yerine getiren kişilerde gidi atın oldukça iyi olduğunu söylenmektedir. Alkol ya da madde bağımlılığı tedavisinde, kısa ve basit olan tedavilerin etkili olduğunu gösteren uygulamalar mevcuttur. Tedavi sırasında, alkol veya madde kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan sorunların  z  lmesi, tedavinin seyrini olumlu bir yönde etkilemektedir. Bireyin tedaviye uzun süreli uyum göstermesi ile tedavinin

başarılı olması arasında paralel bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Kişinin alkol ve madde kullanmama süresi uzadıkça, yaşamındaki diğer işlevlerinin de düzelmeye olasığının arttığı bilinmektedir. Alkol ve madde bağımlılığı tedavisinde, iyileşmeyi sağlayacak birçok etken söz konusudur. Bunlar tedavi süreci ve kişinin tedaviye uyumu, tedaviyi isteyecek kişinin kişilik özellikleri, kişinin tedavi olmayı gerçekten istemesi, kişinin diğer yaşam sorunlarının özellikleri ve tüm bunlar arasındaki etkileşim iyileşmeyi sağlayacak etkenler arasındadır (Akvardar, 2010).

Alkol veya madde kullanımından kaynaklı bağımlılık için tedavi hedefleri mevcuttur. Bağımlı kişilerin kullandığı maddeyi tamamen bırakmasını ya da o maddeyi azaltmasını sağlamak, alkol ya da madde kullanan bireyin hem ruhsal hem de fiziksel bakımından iyileşmesine destek olmak, bireyin ekonomik alanda yararlı hale gelmesine ve kişinin sosyal alanda iyileşmesine yardımcı olmak önem arz etmektedir. Kişinin madde kullanımı sona erince de yaşantısından daha da keyif alabileceğini bağımlı bireye kabul ettirebilmek, madde ya da alkol kullanımını teşvik edecek illegal unsurlardan kaçınmasını sağlamak, davranışlarından kaynaklı toplumsal ve bireysel olarak göreceği zararları minimize etmek için eylemlerin azaltılmasını sağlamak tedavi hedefleri arasında yer almaktadır (Akvardar, 2010).

2.1.8 Alkol Kullanımı Epidemiyolojisi

Alkol bağımlılığı konusunda yapılan birçok araştırma mevcuttur. Özellikle günümüz alkol bağımlılığı konusunda tüm ülkelerin belli başlı kısıtlama yoluna gidildikleri görülmüştür. Tüm ülkeler için bir sorun olan alkol bağımlılığı, genç bireyler arasında giderek yaygınlaşmasından ötürü birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu noktada alkol kullanımının en yaygın olduğu coğrafyalar olan Avrupa ve Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalar daha önemli bir nitelik kazanmıştır. Çünkü alkol kullanım oranlarının 12 yaşının altına indiği yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Alkol kullanımı ise Dünya genelinde 12-25 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Alkol kullanımının özellikle genç bireylerin psiko-aktif kullanımlar arasındadır (Çakmak ve Ayyaışık, 2007). Gençler arasında bu kadar yaygın halde olan

alkol kullanım oranının Dünya üzerindeki yaklaşık oranı ise ciddi derecede risk taşımaktadır. Araştırmalara göre Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerinde yaklaşık 76,4 milyon kişiye alkol bağımlılığı tanısı konulmuştur. Bu oran ABD'de özellikle 18 yaş altı kullanım yaygınlığını %47 oranında ortaya çıkarmıştır. Ayrıca 18 yaş üstü bireylerde ise daha ağır bir bağımlılık derecesinde olan alkol kullanımının gittikçe hastalık boyutuna ulaştığı saptanmıştır. Yaşam boyu alkol kullanım oranlarına göre ise bu oran %10-15 aralığında tespit edilmiştir (Öztürk ve Uluşahin 2008).

Cinsiyetler arası karşılaştırmalarda ise alkol kullanımına karşı erkeklerin daha fazla yatkın olduğu görülmektedir. Bu anlamda yapılan epidemiyolojik çalışmalarda riskli alkol kullanımı ve alkolü kötüye kullanma düzeylerinde erkeklerin kadınlara oranla beş kat daha fazla yönelimde oldukları anlaşılmıştır. Bu konudaki araştırmalar genelinde cinsiyete göre kullanım farklılığı daha çok genetik ve sosyal rollerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca ortaya çıkmış epidemiyolojik bulgularda alkol kullanımı sonucunda bireylerde fiziksel ve psikolojik sorunların yaşandığı saptanmıştır. Bu anlamda yürütülen çalışmalar kapsamında üniversite öğrencileri düzeyinde bazı çalışmalar mevcuttur. Üniversite öğrencileri arasında alkolün kötüye kullanımı ve riskli alkol kullanımlarında epidemiyolojik sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar kapsamında erkek öğrencilerde riskli alkol kullanımı düzeyi yine kız öğrencilere oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu öğrenciler arasında riskli alkol kullanımı davranışı %45 civarındadır (Wechsler, 1996). Ayrıca benzer bir çalışma verilerine bakıldığında ise yine erkekler ve kadınlar arasında riskli alkol kullanımı arasında epey fark bulunmuştur. Bu verilerde ise riskli alkol kullanımına ilgisi olan erkeklerin oranı %68 iken kadınların ise %48 dolaylarındadır (Webb,1996). Ayrıca ABD'de yetişkin düzeydeki kişilerin alkol kullanma isteklerinde yüksek oranlarında ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Yetişkinlerin hayatları boyunca en az bir kez de olsa alkol tüketiminde bulundukları ve bu oranın %90 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Bu kullanım düzeylerinde riskli alkol tüketiminde bulunan kişilerin oranı da erkeklerde %18, kadınlarda ise %8,4 oranlarında saptanmıştır (Grant and Dawson, 1997).

ABD’de yakın zamanda yapılan bir başka araştırmada ise alkol kullanan bireylerde ruhsal ve fiziksel sorunların ortaya çıkmasıyla ilgili olmuştur. Alkolü kötüye kullanma ya da riskli alkol kullanma sınıfında olan bu konuda, erkelerin bağımlılık sorunları yaşamasının yıllık oranı %25 civarındayken, kadınların ise %11 oranında bir yıl içerisinde riskli alkol kullanımından dolayı ruhsal ve fiziksel sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir (Hasin, 2007).

ABD’de yapılan bir başka epidemiyolojik çalışmada ise genç bireyler arasında kullanılan alkol kullanma yaşının hangi aralıklarda başladığının tespitidir. Bu çalışmada ise genç bireylerde en erken kullanma yaşının 12 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yaş aralığında ki bireylerde alkol kullanma oranı ise %47 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu oran, Avrupa ülkelerine oranla en yüksektir. Türkiye’de bu durum incelendiğinde ise genç nüfus arasında alkol kullanım düzeyi %19 oranında bulunmuştur. Ayrıca bu araştırma genelinde alkol kullanım arasında ki ilişkinin incelenmesinde ise litre bazlı bir karşılaştırma yapılmıştır. Kişi başı alkol kullanma da ortalama iki litredir. Cinsiyet bağlamında ise erkeklerde alkol bağımlısı olma oranı 1,7 iken kadınlarda ise 0,1 seviyesinde saptanmıştır (Ögel, 2005). ABD’de yaşam boyu alkol kullanım prevalans seviyesinde %13,8 oranı ortaya çıkmıştır. Bu oranlar neticesinde erkek-kadın arasında yine farklı sonuçların olduğu saptanmıştır. Özellikle tam anlamıyla nedeni bilinmiyor olsa da erkekler, kadınlara oranla alkol kullanma istekleri daha fazladır. Sonuçlara baktığımızda ise erkeklerde alkol kullanım prevalansı %23,8 iken kadınlarda yalnızca 4,6 seviyelerindedir (Helzer, 1991).

Alkol bağımlılığının gittikçe arttığı ve toplumlarının çoğunun yaşamlarında en az bir kez de olsa alkol aldığı ve bu oranının da %90 olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca en sık rastlanılan psikiyatrik vakalardan biri de alkol bağımlılığı olduğu da tespit edilmiştir (Yapıcı, 2006). Bu sorun hem gündelik yaşamı etkileyen olumsuz bir faktör olmasının yanında toplumsal anlamda ahlaki bir sorunda teşkil etmektedir. Bu durumun ABD gibi gelişmiş ülkelerde çok fazla sorun haline getirilmese de ulaşılan alkol kullanma oranlarının ciddi sorunlar yarattığı konusunda ortak bir düşünce hâkimdir. ABD’de alkol kullanım oranlarında ise cinsiyet bağlamında önemli farklar oluşmuştur. Erkeklerde alkol bağımlılığı oranı %10 iken kadınlarda ise bu

oran yalnızca %3 civarındadır (Smith and Cuijpers, 2001). Ayrıca epidemiyolojik sonuçları incelediğimizde ise erkeklerin kadınlara oranla alkolü kötüye kullanma düzeyleri de yüksek çıkmıştır. Riskli alkol kullanımı sınıfına giren bu sınıflandırmada erkekler %12, kadınlar ise %6 civarında riskli alkol kullanımı davranışında bulunmuştur. Bu oranlar neticesinde erkeklerin bağımlılık ölçütleri de kadınlara oranla daha yüksek seviyededir (Giffin, 1987). Alkol ya da diğer madde kullanımlarıyla alakalı bazı çalışmalarda ise birtakım psikolojik semptomların ve bazı psikiyatrik bulguların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bu konuda yapılan epidemiyolojik ulusal komorbidite çalışmalarında ise alkol ya da diğer madde bağımlılığı tanısı konulmuş kişilerde %41 oranında anksiyete bozukluğu keşfedilmiştir. Bu aynı zaman da cinsiyet bağlamında eşit sonuçlarla da desteklenmiştir. Bu veriler doğrultusunda alkol ya da diğer madde bağımlısı kişilerde %50 düzeyinde bağımlılığa karşı önlem almaya çalıştıkları tespit edilmiştir (Bucholz, 1999).

Avrupa'da alkol kullanım oranlarında ise ülke kıyaslaması yapıldığında en çok riskli alkol ve kötü alkol kullanımının en yüksek olduğu ülkeler Danimarka, Polonya, İngiltere, Yunanistan ve İsveç olarak karşımıza çıkmaktadır (Hibell, 1995). Bu araştırmalarda bireylerin riskli alkol kullanım oranları son 12 aylık periyotlar dikkate alınarak araştırma kapsamına alınmıştır. Bu araştırma verilerine baktığımızda ise en düşük riskli alkol tüketiminin olduğu ülkelerden biri Türkiye'dir. Özellikle Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Avrupa'da yapmış olduğu çalışmalar kapsamında yaklaşık 77 milyon civarında kişinin alkol bağımlılığı tedavisi gördüğünü belirtmektedir (WHO, 2004). Bu anlamda dünyanın en fazla alkol tüketiminin olduğu coğrafya olan Avrupa'da, alkol kullanma oranı dünya genelinin tam iki katıdır (Moller and Matic, 2010).

Ülkemizde gerçekleştirilen diğer epidemiyolojik çalışmalarda ise kişi başına kullanılan alkol miktarlarında yıllara göre arttığı tespit edilmiştir. Özellikle yıllara göre yapılan bu araştırma da Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre bir yorumlama yapılmıştır. Bu veriler ışığında alkol tüketim oranlarının değişen dünya algısı ve teknolojik gelişmelerin hızla büyümesiyle bir ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün

verilerinde ise 1981 yılı ile 1992 yılları arasında alkol kullanım oranlarında yaklaşık %100'lük bir artışın olduğu tespit edilmiştir. 1930-1981 yılları arasındaki zaman da ise bu oran %800 kat arttığı belirtilmiştir (Güleç ve Köroğlu, 1997). Ayrıca ülkemizde yapılmış alkol kullanım sonucunda ortaya çıkan psikolojik ve fiziksel problemler hakkında araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalarda ise alkol kullanımının yaş aralığının tıpkı Avrupa ve ABD'de olduğu gibi düşük olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde ki araştırmalar kapsamında ise hastanede yatarak tedavi gören alkol bağımlısı olmuş bireyler dikkate alınarak epidemiyolojik bulgular edinilmiştir. Bu grupta toplanan bilgilerde dikkat çekici bulgu cinsiyet bağlamında ağırlıklı olarak erkek bireylerin alkol bağımlılığı oranlarının yüksek oluşudur. Bu oran erkeklerde %71 civarında tespit edilirken kadınlarda ise yalnızca %5 civarında kalmıştır (Evren ve Çakmak, 2001).

Türkiye'de alkol kullanımına yönelik çalışmaların sayısı azdır. Bu anlamda karşılaşılan çalışmalar incelendiğinde ise Türk Ruh Sağlığı raporunun sonuçları önemlidir. Bu rapor doğrultusunda son 12 ay içerisinde alkol bağımlılığı tanısı konulmuş bireylerde cinsiyetler bağlamında erkeklerin oranı %1,7 olarak tespit edilmiştir. Bu durum kadınlar için yalnızca %0,1 olarak saptanmıştır. Ayrıca bu kategoride ortaya çıkan ayrıntılardan biri de alkol bağımlısı kişilerin yaş ortalamasının 41 olduğudur (Erol ve Ark. 1998). Bu raporun devamında ise alkol kullanım durumlarının en sık rastlanıldığı bölge, Batı bölgesidir. Ayrıca alkol bağımlısı olanların daha çok illerde yaşadığı ve cinsiyet olarak en fazla erkek kullanıcıların olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de alkol kullanım oranlarının yanında bir de yaş unsuru ön plana çıkmıştır. DSÖ'nün 2014 yılında yapmış olduğu değerlendirmede ise yaş aralığı değişkeninde alkol kullanan bireylerin 15-24 oranları %7,4'tür. Değerlendirme raporunda ayrıca 25-34 yaş aralığında ki alkol kullanan bireylerin oranı %14, 35-44 yaş arasında ki kişilerde ise 13'tür. Sıralamanın en yaşlı bireyler olan 55 yaş üstü bireylerde alkol kullanım oranı %8'dir (TÜİK, 2012). Ayrıca bu araştırmada alkol bağımlısı kişilerin cinsiyet, yerleşim yeri ve yaşlarına göre dağılımlar yapılmıştır. Yerleşim yerlerine göre yapılan dağılımda ise kır yaşamında olan bireylerin kullanım

oranı %7 civarında saptanmıştır. Şehir yaşamındaki alkol bağımlısı kişilerin oranı ise %12 civarındadır (TÜİK, 2012).

2.2 Bağlanma Kavramı

Bağlanma kavramı, insanın en temel içgüdülerinden olan ve gözlerini ilk açtığı andan itibaren ihtiyaç duyduğu bir histir. İnsanın bir diğeri ile olan ilişki arayışı, duygusal bir boyutta ise bağlanma olgusu olarak adlandırılmaktadır (Bilgin, 2001). Bağlanma, bebekle annesi arasında olabileceği gibi sürekli bakım sağlayan sabit bir kişi (birincil bakım veren) arasında da kurulması mümkün olan, temel güven duygusunu geliştiren ilk bağdır ve genelde bunun ilk adımları anne ile bebek arasında atılır (Şebnem, 2005). Bebeğin ilk andan itibaren annesine karşı güven duygusu ve bağlılık hissetmesi çok büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple, bağlanma ilişkisinde anne ya da birincil bakım veren kişinin anahtar rol oynadığı söylenebilir. Bağlanma, bebek için birincil ihtiyaçlarının karşılanmasında oluşturduğu güven hissi ve duygusal bağında kurulmasında önemli bir bağdır (Ainsworth, 1978).

Bağlanma, kişinin doğduğu andan itibaren hayatında var olan, kişinin ilk adımlarını attığı ve ilk güven duygusu geliştirdiği anneye karşı bağlılık durumudur. Bağlanma kişinin yaşamının ilerleyen zamanlarında fiziksel ya da duygusal anlamda yakınlık derecesini etkilemektedir. Bu anlamda bağlanma durumunun doğuştan gelen bir özellik olduğunu belirten psikanaliz kuramcıları, çocuklardaki zihnin gelişimi ve ihtiyaçlarının anneye bağlı olmasından ötürü anne ile bebek arasında gelişen bir bağ olarak görürler (Masterson, 2008). Bağlanma duygusunun tüm insan topluluklarında henüz çocukluk çağına başlayan ve ilerleyen dönemlerde kişinin duygusal yakınlık kurmada özel bir yeri olan özel bir bağdır. Bu anlamıyla birçok kuramcının ilgisini çeken bu kavram, farklı anlamda sosyal bilimlerde ayrışmalara sebep olmuştur. Özellikle bağlanma duygusunun doğuştan gelen bir özellik mi yoksa sonrada kazanılan bir duygu mu olduğu konusunda birçok farklı görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerden bazıları anne-bebek arasında bağlanmanın gebelikle başladığı, doğum sonrası ilk ayları hatta ilk yılları kapsadığı yönündedir. Bebeklik dönemindeki bağlanma seviyeleri halinde gözlenmiş olup doğumun hemen sonrası bağlanma, başı

döndürme, meme arayışı, yakalama, emme-yutma, beslenme saatlerini sezebilme şeklinde gözlenirken, sekizinci hafta bebek bakıcısına yönelmeye başlamaktadır. Bağlanma bu anlamda bebek yaşamının ilk günlerinde başlayan, çevreyle etkileşim sonucu gelişen, duygusal yönü ağır basan, olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade etmektedir. Başlangıç yaşı, bağlanma şiddeti ve birincil bağlanma nesnesi bağlanmanın üç temel prensibini oluşturmakla birlikte, olumlu bir bağlanmanın oluşabilmesi için, bebeğin anneyi veya birincil bakım veren kişiyi diğerlerinden ayırt edebilmesi, nesne sürekliliğinin oluşması ve sembolik oyun yetisinin önemli olduğu düşünülmektedir (Tüzün, 2006).

Bağlanma konusunda görüş bildiren kuramcılar, bağlanmanın ebeveyn-çocuk ilişkisinden başlayan bir süreç olarak görmekteler. Bu anlamda çocuk ile ebeveyn arasındaki tutum ve davranışların ilerleyen zamanlarda farklılaşmasıyla birlikte çocuklarda bağlanma duygularında zayıflık olduğu anlaşılmıştır. Bebeklik dönemlerinin ilk iki yılı ise bu anlamda çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal bakımdan tüm ihtiyaçlarının anne yoluyla giderildiği bir dönemdir. Çocuğun ilerleyen yaşlarda özellikle okul çağına başlamasıyla birlikte anne ile olan bağlılığın yavaş yavaş sona ermesiyle, çocuğun sosyal ortama olan uyum süreci başlamış olur. Bu süreç birçok sıkıntıyı beraberinde getirme yönünden çok riskli olsa da özellikle bu süreçte ebeveyn ilişkilerinin çocuk üzerinde kurduğu öz saygı ve benlik saygısı yönünden etkisi olacaktır (Tüzün, 2006).

Bu noktada Bowlby'in bağlanma kuramını incelemek yerinde olacaktır. Bowlby, bağlanma kavramının çocuk ve anne arasında oluşan ve gelişen bir bağ olduğunu vurgulamıştır. Bağlanma duygusunun da içgüdülerde ortaya çıkmadığını iddia etmiştir. Dolayısıyla bağlanma duygusu, güdülenme sitemini harekete geçirir. Yani bağlanma duygusunun biyolojik bir sebep olarak görür ve insanın doğası gereği bebeğin dünyaya geldiği andan itibaren genetik özellikleri bakımından annesine bağlılık hissetmeye başladığını varsaymaktadır. Bowlby, psiko-analitik bir çizgiden yetişmiş olsa da bağlanma konusunda psikanalitik yaklaşımı eksik ve hatalı bulmaktadır. Bağlanma kavramıyla ilgili yaptığı araştırmalarında ise annelerinden ayrılan çocukların yaşadığı kurumda, bağlanmanın çocuklarda henüz yaşamlarının

ilk üç yılından sonra psikolojik sorunları ortaya çıkarttığını belirtmiştir. Alışılmış kuramların ve görüşlerin aksine Bowlby, bebeklik döneminde çocukların sadece karınlarının doyurulduğu için annelerine olan bağıllık düşüncesini değiştirmiştir (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby, dürtüsel yaklaşımlar üzerine olan düşünce çizgisini reddettikten sonra onun bağlanma kuramına yönelik birçok eleştiri gelmiştir. Bu noktada yayınladığı makalelerle yankı uyandıran Bowlby, birkaç yıl sonra tekrardan kaleme aldığı bağıllık konusu, psikanalistler tarafından da kabul görmüştür. Ayrıca bağlanma kavramında, John Bowlby dışında Mary Ainsworth'un çalışmaları da önemlidir. Ainsworth, yapmış olduğu çalışmasında birçok kavramdan yararlanarak, bağlanma kuramını evrimsel ve bilişsel kuram üzerine kurar. Uganda'da yaptığı çalışmada bağlanma sebeplerinin neler olduğuyla ilgili edinmiş olduğu bulgularda sebeplerin içinde bulunan ortam ve annenin yaklaşımı olarak bulmuştur (Yörükhan, 2010).

Bu dönemde yapılan diğer çalışmalarda ise J.Bowlby ve James Robertson, klinikte yatmış olan hastalar üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmada hastanede kalan hastaların çocuklarından ayrı olanlarıyla bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada ise bebeklerin temel güven duygusunun annenin ayrılmasıyla zedelendiği ve endişe halini ortaya çıkardığı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında geri dönen annenin varlığıyla birlikte ayrılık sürecinden sonra üzüntünün varlığı uzun sürmüştür(Masterson, 2008).Bağlanma teorisinin ilk aşamalarında birlikte hareket eden Bowlby ve Mary Ainsworth, bir çocuğun annesine karşı oluşan bağıllığın aşamalarının neler olduğu ve bu aşamaların doğuştan mı yoksa genetik özelliklere bağlı ortaya çıkan unsurlar mı sorusuna cevap aramıştır. Bağlanma teorilerine karşı geliştirilen teorilerinin geçmişine baktığımızda ise Bowlby'in öğrencisi olduğu Anna Freud'un bağlanma ile ilgili düşüncelerine de karşı olmuştur.

Bağlanma kuramları arasında Fonagy ve arkadaşlarının (2002) çalışmaları da mevcuttur. Bu çalışmanın ana konusu ise çocuk zihninin ve benliğinin gelişmesine anne ile olan bağın etkisinin incelenmesidir. Çocukların zihinsel işlevlerinin anneye olan bağıllık konusundaki gelişimlerini araştırmıştır.

Bağlanmanın bu konuda çocuğun zihinsel gelişiminde katkısı olduğu düşünülmüştür (Masterson, 2008).

2.2.1 Bağlanma Kuramı ve İlgili Literatür

Nesne ilişkileri kuramcılarına göre, insanlar arası ilişkiler, ilişkilerin içselleştirilmiş imgelerine dönüştürülerek yaşanmaktadır. Bağlanma kuramının kurucusu olan John Bowlby'de nesne ilişkileri kuramcıları tarafından eğitilmiştir (Holmes, 1993). Bağlanma kuramına göre bebekler ve çocuklar, gelişimleri sırasında, ilişki durumunda oldukları kişileri içselleştirmekten öte ilişkilerin kendisini de iç dünyalarına mal ederek yaşamaktadır. Bundan dolayı nesne ilişkileri kuramcıları çocuğun yaşamında önemli yeri olan bebeklik ve erken çocukluk deneyimlerini çok önemser ve ebeveyn-çocuk ilişkilerine odaklanır. Bağlanma kavramı ile ilgilenen nesne kuramcılarının bir başka temel ilkesinde; çocuğun bilinçaltında çevresindeki önemli nesnelerin yansımalarını oluşturmasıdır. Çocuğun anne-baba veya bakım veren kişiye ait bilinçaltındaki yansımaları, bu kişiler yanında olmadığı zamanlarda da çocuğun onlarla ilişkilendirdiği nesne görevi görmektedir (Burger, 2006). Çevre etkenlerinin göz ardı edilmesi ve psikanalitik düşüncenin yeteri kadar esnek olmaması nedeniyle Bowlby (1973) nesne ilişkileri kuramcıları ile anlaşmazlığa düşmüştür (Holmes, 1993).

Bowlby (1973)'in bağlanma kavramına önem vermesi ve bu kuramı oluşturmasında bebeklik dönemlerinden itibaren hastane veya bakımevlerinde sosyal, psikolojik ve gelişimsel sorunlar yaşamış olan çocuklara dair yaptığı araştırmaların önemli katkısı olmuştur. Bowlby Tavistock Kliniği'nde suçlu bulunan erkek çocuklar üzerinde yaptığı bu araştırmalar sonucunda çocuklukta yaşanan uzun dönem ayrılıkların ve kayıpların ileride gelişecek bozukluklar özellikle nevrozlar için belirleyici etkenler olduğunu saptamıştır. Ayrıca anne-baba veya bakım veren yoksunluğu ile duygusal ilgisizlik arasında bir ilişki bulunmuştur (Holmes, 1993). Ona göre sevgi nesnesinin kaybedilmesi, gelişimde aksaklıklara ve özellikle çocuk dönemi suçluluğunu oluşturan anti sosyal davranışlara neden olabilmektedir. Çünkü anne-baba veya bakım veren nesneye

bağlanma, yaşamın ilk aylarında gelişmekte olmasına rağmen, sonraki yıllarında olumlu veya olumsuz yönde etki göstererek bireyin yaşamı boyunca sosyal ilişkilerinin gelişmesinde temel unsur olarak yer almaktadır (Bıyıklı, 1995).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 1950 yılında yaşayan evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine bildiri sunmak için Bowlby'i, Londra'ya çağırması, Bowlby'in bağlanma kuramını geliştirmesinde bir başlangıç olmuştur. Bowlby'nin 1944'de yayınladığı "Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları" adlı çalışmasının sonucu Bowlby'in psikoanalitik kuramın "Çocuklar annelerini, onunla açlık güdüsünün doyurulması arasında bir çağrışım kurdukları için severler." görüşünden uzaklaştırmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı rapor; yaşamın ilk üç yılında anne yoksunluğunun, çocukları artan ölçüde fiziksel ve ruhsal hastalık riski altına soktuğuna işaret ediyordu fakat bu çocuklara sonradan iyi bakım verilmesine rağmen psikolojik sorunlarla karşılaşmaya devam etmesi Bowlby'nin görüşünden uzaklaşmasının sebebidir (Holmes, 1993).

Bowlby, bir terapist olmaktan çok bir kuramcıdır ve çocuk psikanalisti olması sebebiyle çocukluk dönemine ait psikopatolojilere neden olan etkenlerle ilgilenmiştir. Bowlby 1930 ve 1950 yılları arasında psikanalitik grupta aktif olarak faaliyet göstermiştir. Çalıştığı bu alandaki diğer analistlerden farklı olarak hayvan araştırmaları, sistem kuramı ve bilişsel psikoloji ile de ilgilenerek alandaki bilgilerini Freud'un motivasyonla ilgili erken dönem kuramından edindiği bilgilerle birleştirmiştir (Cindy, 1994).

Bağlanma kavramına ilişkin ilk temel açıklamalar, yirminci yüzyılın ortalarında yapılmıştır. Kavrama ilişkin ilk açıklamalar ise duygusal bağ olarak adlandırılmış ve bu bağın insanoğlunun bebeklikten yetişkinlik dönemine kadarki birincil ihtiyaçlarını kapsamaktadır. Bu noktada ortaya çıkan diğer görüş ise bağlanmayı nesne ilişkileriyle açıklayan psikoseksüel kuramcılara aittir. Bu kuramda bağlanmanın oral doyum sonucunda oluştuğu düşünülmektedir (Bowlby, 1977). Bu noktada Bowlby'in geleneksel bağlanma kavramlarına karşı gelmesine sebep olan bu kuramlar, Bowlby'i, bağlanma kavramının oluşmasında anneye olan ihtiyaçtan oluştuğu ve bu

ihtiyaçların giderilmediği zaman kişilik bozukluklarının ortaya çıkacağını vurgulamıştır. Bowlby, bağlanma kuramını, 1958 yılında ortaya atmıştır. Ayrıca bu kuramda bağlanmayı ilk kez terim olarak kullanarak, bu alanda genel geçer çıkış noktası yakalamıştır. Bowlby'in bağlanma kuramı, freudyen teoriden etkilenmiş ve bu kuramında annelik görevinin, bağlanma duygusu üzerindeki önemine değinmiştir.

Bowlby'in yanı sıra yirminci yüzyılda Lorenz (1935) ve Harlow'un (1961) bağlanmayla ilgili ortaya attığı düşüncelerde önemli olmuştur. Lorenz'in çalışmalarına bakıldığında, bebeklik dönemine getirdiği açıklamalar konusunda Bowlby ile zıt düşmektedir. Bowlby kuramındaki annenin çocuğuna sağladığı yiyecek unsurunun bağlanmayı oluşturduğunun aksine Lorenz, annenin çocuğuna yiyecek sunmasa bile bağlanma duygusunun oluşacağı yönünde görüş bildirmektedir. Bu noktada bir örnek sunan Lorenz, kuşların yumurtadan çıktıkları andan itibaren anneye olan bağlanmaları gerçekleşmektedir. Harlow (1961) bağlanma kavramını, rhesus maymunlarıyla yaptığı deneyler sonucunda oluşturmuştur. Bu çalışmalarda maymunların annelerinin yerine bir başka yiyecek sağlayıcı üzerinden deney yapılmıştır. Deneyler sonucunda maymunlar yiyecek veren kişiyi değil, annelerini seçtikleri görülmüştür. Bu alışma aynı zamanda Lorenz'in çalışmalarına karşı da paralellik oluşturmuştur. Bu yaklaşımlar sonucunda bebek ile anne arasındaki bağın oluşmasında temel faktörün sadece annenin yiyecek sağlayıcısı olmadığı anlaşılmıştır.

Bowlby'in bağlanma kuramına göre bebek ile anne arasındaki bağın bir başka kişiyeye gerek kalmadan oluşma durumudur. Yani başkalarından farklı olarak bağlanma davranışının gerçekleşme halidir. Bağlanma durumunun gerçekleştiği durumda bebeğin annesine güven ve yakınlık kurmak ihtiyaı, hayata tutunma ihtiyaını sağlamıştır. Bu anlamda bebek ile anne arasında oluşan bu etkileşimde bebeğin kendisini stresli ve eksik hissetmesi durumunda yakınlık ilişkisi kurma davranışını geliştirmektedir. Bebeğin bu eksiklik karşısında anneden de yoksun olduğunda yoğun kaygılar içerisinde olduğu gözlemlenmiştir (Bowlby, 1977). Bağlanma kavramının daha anne karnından itibaren başladığını varsayan Bowlby, anne ile bebek arasında devamlı var olacak bir ilişki olduğu açıklanmaktadır. Bu nedenle bebeğin

kişilik gelişimi ve fizikse gelişimini sağlayan annenin yoksunluğunda, bebekte ilerleyen yaşamında psikolojik sıkıntılara yol açtığı bilinmektedir. Bağlanmanın tıpkı bir organizma gibi bağlı olduğu bileşenlere karşı tepkide olduğu ve bu evrimsel temelli ilişki de anne ile bebek arasında bağın kalıcı olduğu nitelenmektedir (Bowlby, 1988). Anne ile çocuk arasındaki bu bağın koparılması durumunda çocuklarda ciddi ruhsal sorunların ve eksik duygulanımların yaşayacağını belirten Bowlby, Londra’da yaptığı bir araştırmada, hırsızlık suçu işlemiş yaklaşık 44 ergen kişilerle bire bir görüşmüştür. Yaptığı karşılaştırmalar sonucunda hırsızlık ve buna benzer suçluluk davranışı sergilemiş ergenlerin, çocukluk dönemlerinde annelerinden uzunca bir süre ayrı yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır (Ainsworth ve Bowlby,1991) Bu sonuçlar Bowlby’in kuramını desteklemiştir.

Bir diğer kuramsal açıklamada ise Ainsworth (1979), bebeklerin birden fazla bağlanma hissiyatı oluşan bir durum olsa dahi bebeğin stres ve korku anında birincil yakınlık kurduğu annesine yöneleceğini belirtir. Bu noktada bebeklerin oldukça seçici davrandıklarını belirten Ainsworth, bebekle kurulacak bir ilişkinin asla anneye olan bir bağ anlayışını tekrardan bir başka birine kuramayacaklarını belirtmiştir. Bu durum Bowlby’e göre bebeklerin sosyal anlamda bağ kurabilecekleri birden fazla figür olabileceği gibi bebeğin korku, endişe ve hastalık anında birincil annesine yöneleceklerini iddia etmiştir. Ainsworth çalışmaları için Uganda’da ve Maryland’da iki özel çalışma yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda laboratuvar yöntemini de kullanarak özellikle bir yaşındaki çocukların ebeveynlerinden ayrılarak vermiş oldukları tepkiler incelenmiştir. Bu tepkilerin temelinde anneye olan bağlılığın yarattığı öfke ve ağlama durumları ortaya çıkmıştır. Bağlanma kavramının kişinin hem duygusal hem de kişilik gelişimi açısından önemi yadsınamaz.

Bağlanma kavramının bir sonraki kuramsal açıklamalarında, Simpson ve Rholes’in (1988) yaptığı çalışmalar öne çıkmaktadır. Normatif süreç ve farklı kişilik yapıları gibi etmenler ile birlikte bağlanma duygusunun değerlendirilmesi gerektiği yönünde kuramsal bir açıklama getirilmiştir. Normatif sürecin kişinin bebeklik döneminde anneye olan ilk bağlılık duygusunun gelişimidir. Yani bu süreçte bebek, hayatta kalma güdüsü

eşliğinde kendisini güvende hissettiği anneye güven hissetmeye başlar ve bu süreçte bağlanma duygusu ortaya çıkar (Sümer, 2006). Ayrıca Simpson ve Rholes, normatif süreçler dışında bebeğin yetiştiği kültürün iç dinamiklerinin de bağlanma boyutunu etkileyebileceğini düşünmüşlerdir. Bu dinamik içerisinde kültürün yaratmış olduğu bağlanma stilleri çocuk ile anne arasındaki ilişkiyi de etkilemektedir.

Bartholomew ve Horowitz'in, dörtlü bağlanma modeli, ergenlerin ve yetişkinlerin yakınlık derecesine bağlı bağlanma stilleri incelenmiştir. Bu anlamda bağlanma faktörünü belirleyen temel stillerinin, benlik saygısı ve modelleri etkilemiştir. Benlik saygısının olumlu olması durumunda kişinin hiçbir dış etkene bağlı kalmadan kendisini seveceği ön görülmüştür. Düşük benlik saygısının oluşması durumunda ise kişinin tamamen başkalarına bağımlı kalacağını ve yardım almadan hiçbir konuda hareket etmeyeceği nitelendirilmiştir (Sümer, 2006). Güvenli bağlanma stili modelinde, olumlu benlik saygısının, kişinin hem kendisine hem de sosyal çevresine karşı pozitif bir yaşam döngüsü içerisinde kalırlar. Bu yaşam döngüsü içerisinde kişiler ayrıca hem güvenilir hem de başkalarıyla kolayca iletişim halinde olabilirler.

Saplantılı bağlanma stili modelinde ise düşük benlik saygısına sahip kişiler, hayata karşı olumsuz duygular besleyen ve aşağılık kompleksi içerisinde olurlar. Bu aşamada olan bireyler, tamamen başkalarının yardımı ve tavsiyesi olmadan asla hareket etmezler. Ayrıca kendilerine karşı özgüvensiz ve başkalarına karşı kendilerini sürekli kanıtlama ihtiyacı hissederler (Sümer, 2006). Saplantılı bağlanma içerisinde olan bireyler, sosyal yaşamlarında kurdukları ilişkiler bakımından oldukça yetersiz ve gerçek dışı beklentiler üzerine yaşarlar. Aile içi ya da bireysel ilişkiler üzerinde hezeyanlar yaşarlar ve sürekli gerginlik içerisinde olurlar. Ayrıca bu bağlanma stilinde kişiler kendileri hakkında hep olumsuz düşünürken başkaları konusunda fikirleri hep olumludur.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler ise saplantılı bağlanmaya karşın kişilerin kendileri hakkında ki algıları olumluyken başkaları hakkında olumsuz olurlar. Hayatla ilgili gerçeklik algıları farklıdır ve hep hayatın

zorluklarından kaçarlar. Bu bağlanma türünde kişiler yüksek benlik saygısına sahiptir. Öz saygıları ve öz güvenleri yüksek olan bu bireyler, daima bağımsız ve özgür olma ihtiyacında olurlar. Aile yaşamından kopukturlar ve başkalarına asla muhtaç kalmamaya çalışırlar (Bartholomew, 1991).

Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler hayata karşı sürekli kaygı ve depresif halde oldukları için hem ikili ilişkilerinde hem de yakınlık kurmak adına zorluk çekerler. Sürekli kaygı içerisinde yaşadıklarından ötürü reddedilmekten ve dışlanmaktan korkarlar. İkili ilişkilerde ve sosyal yaşamlarında başarısız olan bu bireyler, sosyal yaşamlarında ilişki kurmak adına isteklidir (Sümer, 2006).

Fonagy ve arkadaşları (2002), zihinsel çalışmalarında anne ile çocuk arasındaki iletişiminin öneminden bahsetmişlerdir. Bu araştırmada, çocukların zihinsel gelişimlerinin tamamen anneye olan bağlanmalarına bağlı olduğunu ve çocuğun hayatta kalma güdüsünün sağlanmasıyla zihinsel işlevini anlayabileceği bir ortam oluştuğunu belirtmişlerdir. Fonagy'nin gelişim psikolojisini kazandırdığı zihinselleştirme terimi, bebeklerin zihinsel gelişimleri sonucu sağlıklı bağlanma stillerini arttırmaktadır (Fonagy, 2000). Fonagy'e göre kişinin bebeklik döneminde zihinsel işlevleri konusunda gelişim göstermesi adına bebeğin güvenli bir biçimde anneye bağlanma oluşturmaya ve annenin de bebek üzerinde zihinsel işlevlerini anlayıp geliştirmesine olanak sağlaması çok önemlidir.

2.2.2. Erken Bağlanma Sürecini Etkileyen Faktörler

Bağlanma kavramıyla ilgili ortaya atılan birçok kuram vardır. Bunlar arasında şüphesiz ki en genel geçer kuram bowlby'nin bağlanma kuramıdır. Bowlby bağlanma kuramında kişilerin anneye olan bağlılık duygularının tamamen biyolojik bir olgu olduğunu ,bu olgunun eksikliğinde kişilerde anne sevgisi ve bağlanma duygularının zayıf olmasıyla olumsuz tepkiler verdiklerini düşünmüştür. Bu anlamda bağlanma kavramına karşı geliştirilen birçok açıklamayla birlikte çocuklarda erken bağlanmayı etkileyen birtakım olumsuz etkenler de vardır. Bağlanma tamamen anne ve bebek arasında oluşan yakınlaşmanın mekanizmasıdır. Bu duygular çocuk ile anne

arasındaki güven duygusunu inşa eder ve çocukların hem zihinsel hem de fiziksel anlamda gelişmelerini sağlar. Özellikle bağlanma duygusunun oluşmasına engel olan annenin yoksunluğu karşısında bebeklerde öfke ve korku duyguları oluşur. Bu noktada Bartholomew'in dörtlü bağlanma stilini açıkladığı kuramında, bebeğin anne sevgisinden mahrum bırakılması ya da yeterince bağlanma duygusunun gelişmediği durumlarda bazı olumsuz bağlanma stillerinin oluşacağını açıklamıştır. Yeni doğan bebeklerin yetişkinlik dönemine kadarki bakımından sorumlu annenin, tüm bu ihtiyaçlar karşısında bebekle olan bağlanma duygusunu geliştirmiştir. Bağlanmanın doğuştan mı yoksa biyolojik bir durum mu olduğu sorunsalı yıllarca tartışılmış olsa da yapılan araştırmalarda biyolojik faktörlerin öne çıktığını göstermektedir.

Kişilerde bağlanma durumunun gerçekleşmesi adına bazı engelleyici durumların olduğu da bilinen bir gerçektir. Anne ya da babanın çocuğa karşı yükümlü oldukları bazı görevler vardır. Özellikle annenin doğumundan ergenlik dönemine kadar çocuğun birincil ihtiyaçlarının eksiksiz yerine getirmesi gerekir. Bowlby'in Londra'da çeşitli suçlardan ceza almış çocuklarla yapmış olduğu deneysel çalışmada, annesinden erken koparılan çocukların ilerleyen yaşamlarında sapma davranışında bulundukları tespit edilmiştir. Bebek ve anne arasında başarılı bir bağlanmanın oluşmasındaki faktörler ise bebeklik döneminde birincil ihtiyaçların sağlıklı bir şekilde giderilmesiyle ilgilidir. Bu konuda yapılan çalışmalara göz attığımızda, Fennel ve ark (1974) deneyleri ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmalarda anne ve bebeklerin olduğu iki ayrı kategori düzenlenip, anne grubunu ikiye ayrılarak bu iki annenin davranışları inceleme altına alınmıştır. Bu iki kategoriden birincisi annelerin bebekleriyle yoğun bir iletişimde olmasına izin verilen bir deney grubu olarak ayrılmıştır. Diğer grupta ise bebeklerine yeterince bakmayan ve ortalama beş saatte bir emzirmek için getirilen anneler vardır. Bu iki kategorinin oldukça değişken iki grup olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarında ise bebekleriyle vakit geçiren birincil grupta, annelerinin bebeklerinden ayrılmasıyla bebeklerde ve annesizlerinde yoğun bir özlem duygusu olduğu görülmüştür. Ayrıca bebeklerde sıkça ağlama ve endişe hali görülmüş olup annelerinde ise

yoğunlaşmış özlem duyguları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, erken bağlanma sürecini etkileyebilecek unsurların neler olduğuyla ilgili ipucu vermektedir. Bağlanma sürecini olumsuz etkileyen en önemli unsur ise bebeğin ağlama davranışı göstermesidir (Yörükhan, 2010).

2.3 Benlik Saygısı Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar

Benlik Kavramı; kişinin kendisini ne şekilde tanımladığı ile ilişkili olup, kişinin kendisini ne şekilde gördüğü ve nasıl değer biçtiği şeklinde kendisine yönelik algı ve tutumları olarak ifade edilmektedir (Tözün, 2010). Benlik saygısı kavramı ise genel anlamda kişinin kendi ruhsal açısından kendisiyle barışık olma halidir. Bir anlamda kişinin kendisine olan özgüveni ve sevgisiyle birlikte kullanılan bir kavramdır. Benlik saygısının özellikle bireylerin henüz ergenlik çağında ebeveyn sevgisi etrafında şekillenen bir durum olup ilerleyen zamanlarda kişinin karakteristik mizacını da etkilemektedir. Özellikle temel gereksinimlerinin karşılanmasıyla birlikte başlayan benlik saygısı, kişinin aynı zamanda davranışsal olarak tutum ve duygularını da yönlendiren bir durumdur. Bu anlamıyla benlik kelimesinden de anlaşılacağı gibi kişinin ego durumu halidir. Fakat ego ile benlik bir noktada ayrılmaktadır. Benlik duygusu geniş bir yelpazede ele alındığında egoya oranla daha fazla sorumluluk ve daha geniş bir yapıdadır. Bu anlamda egoyu da içerisine alabilmektedir. Yani bir anlamda benlik, kişinin toplam bütünlüğünün bir parçasıdır (Rosenberg, 1979).

Kavramın özellikle psikoloji literatüründe oldukça sık kullanılması, farklı görüşleri de beraberinde getirmiştir. Bu anlamda birçok kuramcı tarafından ele alınmıştır. Hatta benlik kavramını reddedip yerine farklı kavramlar tercih edilmesini savunan kuramcılar da vardır. Bu noktada psikoloji biliminin sistematik anlamda ilk temsilcisi olan William James (1890) benlik kavramını, bireyin kendi özüne hâkim olması ve bu özü kontrol edebilme yeteneği olduğu açıklar. Kelime anlamıyla salt ego olarak da kullanılan benlik, James tarafından iki bölüme ayrılarak açıklanmıştır (Epstein, 1973). Benlik kavramı konusunda sosyolojinin de yaklaşımları mevcuttur. Bu alanda ilk öne çıkan isimlerden biri de (1934) Herbert Mead'dir. Mead'e göre benlik kavramı daha çok sosyal bir olgudur ve benlik sosyal ortamda

oluşmaktadır. Bu anlamıyla benlik sadece toplumsal bir görüntü içerisinde yer alarak sadece toplumsallaşma ile var olan bir olgudur. Mead, tıpkı William James gibi benliği iki kategoride ele alır. Bunlar “I” ve “Me” kategorileridir. Bu kategorilere “Me” daha çok kişinin aynası görevindedir ve kişinin geleneksel yapısını taşır. “I” ise kişinin iç sesi olan yani bir nevi id görevini gören yapıdadır. Fakat id’den farklı olarak benliğin sunumunda kendi istediği gibi davranan, kişiyi farklı kılan mekanizmadır. Bu yönüyle benlik, tamamen toplumsal bir olgu olarak kişiliğin gerçekleşmesinde en önemli faktördür. Dil ve toplum olmadan kişilikten bahsedemeyiz ve benliğin oluşumu da ancak ve ancak toplumun varlığıyla sağlanır.

Herbert Mead gibi benlik kavramının sosyal bir olgudan ibaret olduğunu söyleyen bir başka kuramcı da (1968) Cooley’dir. Cooley, bireyin, kendine has özelliği olan benliğin en has yönünün sosyalite olduğunu varsaymaktadır. Birey bu yönüyle hem sosyal bir varlık etrafında inşa edilmekte hem de benliğin bu sosyal ortamda etkileşim yoluyla oluştuğu bir organizma olarak tanımlamaktadır. Bu noktada “Ayna Benlik” (Looking-glass self) kavramını öne süren Cooley, kişinin benlik olgusunun sosyal bir ortamda etkileşimde kalarak tıpkı bir ayna gibi oluştuğunu iddia etmektedir. Yani Cooley’e göre bireyin sahip olduğu benlik, diğerlerinden farklı bir benlik değildir. Bu benlik sadece diğer insanlar içerisinde model alınmış bir benliktir. Dolayısıyla benliğin tıpkı bir organizma gibi uyaranlar vasıtasıyla oluştuğunu iddia etmektedir. Benlik kavramına getirilen en ünlü yorumlardan biri de şüphesiz (1923) Sigmund Freud’a aittir. Freud geliştirmiş olduğu benlik kavramı düşüncesinde, benliğin aslında psikanalistik yapı içerisinde id, ego ve süper ego olarak ayırmaktadır. Freud, ego tanımında ise id ’in doğal ve birincil isteklerini yerine getirmekle yükümlü olan fakat süper egonun toplumsal ve ahlaki kurallara göre bu istekleri yerine getirmesi için egonun işlevini belirtir. Egonun daha çok bilişsel anlamda görevlerinin olduğu belirten Freud, egoyu benlik kavramının sadece bir parçası olarak görmektedir (Rosenberg, 1979).

Freud döneminin bir başka kuramcısı olan Alfred Adler, benliğin üretkenliği ve yaratıcılığı konusunda görüşler bildirmiştir. Bu anlamda benlik kavramının, kişiye olan etkilerinin yalnızca yorumlama ve kişiliğe daha

uygun koşullar sağlamak amacıyla var olduğunu varsaymaktadır. Ayrıca Adler, benliğin yaratıcı bir etken olduğu ve onun etkilerinin birey için gözle görülebilir etkiler yarattığı bir etken olarak yorumlamaktadır (Gençtan, 1981).

Benlik kavramı, Carl Gustav Jung'a göre ise kişiliğin tamamen bütünüdür. Benliğin tamamen doğuştan var olduğunu ve Freud'un aksine sonradan oluşmadığını iddia etmektedir. Jung'un yaşamı boyunca Freud'la olan rekabetinden doğan kendi psikolojisi, tamamen inanç kaynağından esinlenmiştir. Özellikle kişiliği oluşturan benlik ya da ruh kavramının doğuştan var olduğunu belirterek benliğin, egoyu içine aldığını iddia etmiştir. Jung aynı zaman da benliği yaşamın vazgeçilmez bir parçası olarak görmekte ve benliğin yalnızca bireyin gerçek hali olduğunu düşünmektedir (Friedman, 1976).

Karen Horney (1968) benlik kavramına olan yaklaşımında, benliğin "gerçek" bir olgu olarak insanoğlunun kendisini gerçekleştirmede en önemli faktör olarak öne çıkarır. İnsanın, kendisini tamamladığı ve hayata karşı kendisini gerçekleştirdiği gerçek benlik, kişinin birincil karar verme mekanizmasıdır. Bu her zaman bireyin sorumluluğunda var olan bir mekanizmadır ve bu mekanizmanın çalışmasında birincil karar her zaman gerçek benliktir. Bu sayede kişinin benliğinde bir zayıflama ya da gerileme söz konusu olduğunda birey kendisine karşı kapanır ve yabancılaşır. Böylece hayata karşı tüm öz denetimini kaybeden birey, yaşamla olan ilişkisinde kopukluklar ve başarısızlıklarla baş başa kalır. Bu anlamda benliğin yüksek kalması önemlidir (Gençtan, 1981).

Bir başka kuramcımız olan Erik Erikson, (1968) geliştirdiği psiko-sosyal kişilik kuramı ve Freud'un Psikoseksüel kişilik gelişimlerine getirdiği yeni yorumlamalarıyla tanınmaktadır. Erikson'un benlik kavramına getirmiş olduğu yorumlama da ise benliğin kişide bazı dönemlere ve yaşa göre farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Çünkü bireyin içinde olduğu dönemin koşulları ve yaşının verdiği sorumluluklar, benliği farklı anlamda etkilemektedir. Bu anlamda benlik, sürekli üstüne koyarak her yeni dönemde, diğer dönemlerden beslenerek güçlenmektedir. Bir nevi

tecrübelerin öneminden bahseder. Ayrıca Eriksonn'un benlik sürecinde kimlik olgusunda da egonun rolü büyüktür. Çünkü bireyin yeni bir kimlik arayışında olduğu dönemlerde benlik duygusunu harekete geçiren egonun önemli olduğunu belirtmiştir. Yani Eriksonn'a göre kimlik karmaşasının tamamen benlik ile ilgili olduğunu varsaymıştır (Öztürk, 1985).

2.3.1 Benlik Saygısı

Benlik saygısı daha çok bireylerin yaşam döngüsü içerisinde devam eden temel istek ve arzularını sosyal yaşamıyla etkileşimde kalarak oluşturduğu bir kavram olarak bilinmektedir. Benlik saygısı kavramından ayırdığında benliğin, egonun bir görevi olduğu anlaşılmaktadır. Benlik saygısını bu anlamda farklı tanımlamalardan yola çıkarak açıklamaya gidildiğinde bile aslında literatür genelinde kişinin kendisini sevmesi, öz saygısı, öz güveni, yüksek benlik değeri gibi faktörler karşımıza çıkabilmektedir. Bu nedenle benliğin saygısı kavramı açıklandığında kişinin hayat boyu kendisiyle pozitif bir ilişki içerisinde yaşaması anlaşılabilir. Ayrıca bu kavramın içi doldurulduğunda kişinin benlik değeri ve benlik duygusunun daha sıkça kullanılmasından ötürü benliği tarif etmede iki olgu olarak kabul edilebilir. Kısaca kişilerde benlik saygısının toplumsal bir rolü olmasından dolayı kişinin diğer insanlarla olan iletişimde, bazı psikolojik sorunları ortaya çıkarabilir. Özellikle kişinin diğer insanlarla kendisini kıyaslayacağından ötürü aşağılık kompleksi geliştirmesi söz konusudur. Bu anlamda benliğin yüksek seviyede olması, kişinin daha pozitif bir yaşam içerisinde olmasını sağlayacaktır. Özellikle benlik saygısı kavramında en dikkat edilmesi gereken kuramcı Rosenberg olacaktır. Rosenberg'in benlik saygısı anlayışında kullanmış olduğu model dikkate alındığında benliği farklı kategorilerde ele aldığını görmek mümkündür. Bunlar; mevcut benlik, arzu edilmiş benlik, sunulan benlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Arıcak, 1999).

Benlik saygısı dikkate alındığında kişinin hayatında önemli yere sahip olan aile faktörü de çok önemlidir. Özellikle kişiliğin oluşmasında birinci dereceden etkisi olan ailenin, benlik üzerinde önemli bir etkisi olduğu saptanmıştır. Benlik oluşumunun kişinin bilinci dışında da gerçekleştiği gibi dış faktörlerin bu oluşum içerisinde önemli bir payı vardır. Dolayısıyla

ebeveyn ve çevresel faktörlerin benlik saygısı üzerinde ve sonrasında kişinin yüksek ya da düşük benlik saygısı kazanmasında ciddi anlamda rolü büyüktür. Bu anlamda benlik saygısı tamamıyla kişinin yapı taşı olarak kabul edilmeli ve benlik saygısı kişinin bir parçası olarak bilinmelidir. Bu manada önemi çok iyi anlaşılıyor ki, ebeveynlerin tutumunun, kişilerin benlik saygısı oluşturmalarında olumlu ya da olumsuz anlamda etki etmeleri kaçınılmazdır. Çünkü kişinin ilk gözlerini açtığı ve ilk güven ve bağ oluşturduğu yer olan aile, bu etkileşimin en kuvvetli hissedildiği yerdir.

Ayrıca benlik saygısı, bireylerin ruhsal anlamda kendilerini öz güvende ve etkin olmalarını hissetme de önemli araçtır. Bu anlamda bireylerin sosyal ilişkilerinde kendilerini mutlu hissedecek birtakım kimlik sorunları da olabilmektedir. Bu gibi durumlarda ise kişinin karşı cinsle olan ilişkileri ya da arkadaşlık ilişkilerinin benlik saygısına ne derece de etki edeceği, benlik saygısının yüksek ya da düşük olmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla çevresi ya da akranlarıyla uyumlu pozitif ilişkiler geliştiren bireyler, benlik saygılarını da bir o kadar geliştirmektedir. Fakat bu noktada çevresiyle olan bağının aşırı seviyede tutan bireylerde benlik saygısının zedelenmesi de ihtimaller arasındadır (Ausubel, 2002).

Benlik kavramı 20. yüzyılla birlikte sosyoloji ve psikoloji biliminin en önemli kavramlarından biri haline gelmiştir. Daha çok sosyolojik bir kavram olarak ele alınan benlik Marx ve Durkheim gibi düşünürler tarafından çokça tartışılmıştır. Marx'ın daha çok benliği bireyin içinde yaşadığı toplum üzerinden ele aldığı görülmektedir. Marx, toplumun bilinç, düşünce, davranışları ve tutumlarını etkileyerek kişinin kendine yönelik algılarını şekillendirdiğini ve benliğin oluşumunda toplumsal etkinin küçümsenemeyeceğini belirtmiştir. Durkheim da benlik üzerinde toplumun etkin olduğuna dikkat çekmiş fakat benlik yapısını “Psikolojik ve Sosyal Benlik” olarak ayırmıştır (Arıcak, 1999). Benlik kavramının günümüzdeki şekliyle ilk olarak psikanalitik kuramın geliştirildiği yıllarda Freud tarafından ortaya konan “Yapısal Kuram” içerisinde tanımlandığı bilinmektedir. “Yapısal Kuram” insanların dengede tutmak ve geliştirmek için çaba harcaması gerektiği bilinen ve her birinin dengesinin sağlanamaması durumunda sorunların ortaya çıkabileceği belirtilen id, ego, süper ego

kavramları üzerinden oluşturulan kuramla benlik yapılanmasını açıklanmıştır. İlerleyen süreç içerisinde psikanaliz ile ayrılığa düşen Jung ve Adler gibi önemli kuramcılar da benlik kavramı üzerinde bir hayli durmuşlardır. Bireyin kendisiyle olan uyumunu ve davranış döngüsünü benlik uyumu üzerinden açıklayan Jung'a karşı Adler ise kişinin karar verebilme becerisi ve yaşamı sürdürme döngüsü olarak tanımlamasını yaptığı yaratıcı benlik kavramına odaklanmıştır. Kuramcıların aralarında tartıştığı psikanalitik kurama göre benlik, üst benlik ya da ahlaki benlik olarak tanımlanan süper ego ve alt benlik olarak tanımlanan id ile sürekli bir ilişki içerisinde. Bundan dolayı kuram benlik saygısının yalnızca bireyin kendine yönelik inanç, hoşnutluk ve beğenisi ile açıklanmasını yeterli bulmamaktadır. Psikanalitik kuramda id ve süper ego memnun edilerek benlikte hoşnutluk sağlanmakta ve benlik saygısı kazanılabilmektedir. Süper ego ve id arasında çatışma yaşanması ve süperregonun hoşnut edilememesi durumlarında benlikte suçluluk duygusu yaşanmakta ve benlik saygısı oluşmamaktadır (Öztürk, 2008). Bireyin benliğinin başka insanların görüşlerinden etkilendiğini, bu etkiyle temellenen düşüncelerin bir yapı oluşturduğunu ortaya koyan Cooley ise "Ayna Benlik" olarak açıkladığı bu yapının bireyin kendine karşı olumlu ya da olumsuz bir algı geliştirmesine sebep olarak benlik kavramını oluşturduğunu bildirmiştir. Yine benzer bir şekilde Mead de sosyal ilişkinin benlik oluşumu üzerinde durmuş, benlik yapılanmasını "Özne Ben (I) ve Nesne Ben (me)" olarak tanımlamıştır (Burger, 2006).

Benliği "Mevcut Benlik, Arzu Edilen Benlik, Sunulan Benlik" olarak sınıflandırmış olan Rosenberg benliği bireyin kendine yönelik değerlendirmesini mevcut, olmayı istediği durumu arzu edilen, başkaları tarafından görülmek istediği durumu ise sunulan benlik olarak açıklamıştır (Arıcak, 1999). Benliği "Bedensel ve Sosyal Benlik" olarak ayıran Sarbin ise daha çok bilişsel yapılanmaya dikkat çekmektedir. Hilgard ve McCandless gibi kuramcılar ise benliği dış etkenler sonucunda kişinin kendine yönelik geliştirdiği algılar olarak açıklamışlardır. Benlik kavramını bireyin toplumla olan ilişkisi üzerinden inceleyen Fromm; toplumsal ve kültürel yapının benlik gelişimindeki etkilerinden bahsetmiştir. İlerleyen süreç içerisinde benlik

kavramı farklı boyutlarıyla da ele alınmaya devam etmiştir. Fenomenolojik benlik kuramını geliştiricisi ve hümanistlik kuramcılardan olan Rogers, geliştirdiği benliği kişinin deneyimleriyle edindiği ve bireyin farkında olduğu özelliklerinin algısal bir yapılanması olduğu şeklinde tanımlamaktadır.

Bunun yanı sıra benlik oluşumunda anne çocuk ilişkisine de değinmiş, benlik gelişimini koşullu ve koşulsuz sevgi denklemi üzerinden incelemiştir. Ayrıca Snygg, Combs ve Wylie gibi kuramcılar tarafından da fenomenal benlik kavramı ele alınmış ve fenomenal olan ve olmayan alanlar belirlenerek bilinçsiz benlik kavramından söz edilmiştir. Bütüncül bir yaklaşımla benlik kavramını değerlendiren Jersild'e göre ise bireyin sahip olduğu tüm duygu, düşünce, karar ve değer sistemi benlik olarak tanımlanmaktadır. Benliği dünyadaki tüm diğer şeyler arasında kendine yer bulan bir bütünlük olarak gören Levy ve Cohler ise benliği bir bütünlük durumu olarak ifade etmiştir (Arıcak, 1999).

Benlik saygısı olarak ifade edilen bireyin kendisini algılama durumu psikolojik açıdan etkin olmasını sağlayıcı temel belirleyicilerden bir tanesidir. Benlik kavramını ile ilgili literatürler incelendiğinde, bulgular benlik saygısının özellikle ergenlik dönemi ve genç yetişkinlik dönem için önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Benlik kavramının beğenilip, benimsenmesi durumu benlik saygısını oluşturmaktadır. Benlik saygısı kişinin yaşadığı toplum içinde davranışlarını etkileyen olaylar karşısında vereceği tepkilerin oluşmasını sağlayan önemli bir yapılanma olarak kabul edilir. Yaşadığı çevre tarafından kabul gören ve onaylanan kişilerin benlik saygısının olumlu yönde gelişmesi beklenir. Bunun yanı sıra çevreye karşı aşırı duyarlılık ve bağımlılık bireyin sahip olduğu benlik saygısının derinden etkilenmesine sebep olabilmektedir (Ausubel, 2002).

Bu anlamda benlik kavramı, kişinin kendilik ve öz nefsi anlamına da gelmektedir. Kişinin yaşamı adına kimlik duygusunu kazandığı benlik anlayışında, sosyal yaşama karşı uyum içerisinde olma ihtiyacı da doğmuştur. Benliğin kişilik kavramına şekil verici ve sosyal uyaranlar karşısında kişiliğin oluşumuna etkisi vardır. Benlik kavramına ilişkin yapılan açıklamalarda ise benliğin entelektüel ortamda akademik olan ve akademik

olmayan benlik sınıflandırması içerisinde kategorize eden Tözün (2010), akademik benliğin daha çok formel bilimler alanında yabancı dil, matematik, fen bilimlerini içerdiğini aktarmaktadır. Bu anlamda akademik olmayan benlik ise; kişinin sosyal anlamda duygusallık ve fiziksel ihtiyaçlarına cevap aradığı bir durum olarak nitelenir (Tözün, 2010). Ayrıca benliğin kişilik gelişimine olan katkısının yadsınamaz olduğu ve benlik gelişiminde ideal ve gerçek benlik kavramlarının çelişmemesi gerektiği yönünde görüş bildirir (Tözün, 2010). Bu anlamda ideal benliğin gerçek benlikten farklı olduğu ve gerçek benlik ile ideal benliğin örtüşmesi durumunda kişinin yüksek benlik saygısına ulaşılacağı belirtilmiştir.

Ayrıca benlik saygısı, kişinin o an ki ruh haline göre değişiklik gösterebilir. Eğer kişi pozitif bir ruh halindeyse ve bu durumdan hoşnut ise bu, kişinin benlik saygısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu durumda ise kişinin hayatla olan bağının pozitif bir çizgide olacağı ve kendisine olan inancının tam olacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda kişi kendisine ve çevresindeki bireylere karşı da pozitif bir yaklaşım içerisinde olacaktır Aksi bir durumda ise kişinin kendisine karşı negatif bir düşüncenin olması bile benlik saygısını aşağıya düşürecektir. Bu gibi durumlarda benlik saygısının düşük olması, kişide birtakım ruhsal sorunlara da kapı açacaktır. Kişi, özellikle sosyal çevresine ve aile ilişkilerinde de bozulmalara sebep olacak negatif benlik saygısı içerisinde olacaktır. Bu anlamda sosyal çevre ve aile ilişkilerinin de kişinin benlik saygısına etkisi kaçınılmazdır (Avanoğlu 2004).

Benlik saygısının kişinin kendine olan güveni ve yaşam doyumu arasında ilişki vardır. Başka bir deyişle kişinin hayat enerjisinin yüksek benlik saygısı içerisinde mümkün olduğudur. Bu anlamda Branden'nin, (1969) benlik saygısının kişinin hayatla olan barışık halinin ve kişinin kendisine olan saygısının bir parçası olduğunu belirtmesidir. Branden'e göre kişinin yüksek benlik saygısına sahip olduğu durumlarda kişinin kendisine karşı pozitif bir tutum içerisinde olacağını belirtir. Kişilerin kendilerini olumlu anlamda iyi hissetmesi ve zorluklara karşı güçlü kalmasını ifade eder. Kişinin düşük benlik saygısına sahip olması durumunda ise kişi kendi değer ve fikirlerine karşı yabancılaşma durumuna girer. Özellikle kendisine karşı yabancılaşan

birey, çevresine karşı da kuşku ve gergin halde olur. Sürekli kendisini eleştirir ve aşağılık kompleksine girer (Çağlayan, 2011).

Benlik saygısının, benlik kavramından farklı bir tarafı vardır. Benlik saygısı beğeni durumunda kişide artışa geçer. Bu anlamda benlik saygısı, benlik kavramına oranla daha çok kişinin içinde bulunduğu yaşam koşulları ve ailesel faktörlerin etkileşimi sonucu bir tepki verir. Benlik kavramı ise benlik saygısının beğenisinden sonra harekete geçen bir durumdur. Benlik saygısıyla ilgili kuramsal çalışmalara baktığımızda ise Kuzgun'un (1972), üniversite öğrencileriyle gerçekleştiği çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada ise üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine karşı benlik saygılarının etkilenme durumları incelenmiştir. Özellikle anne ve babanın çocuğuna karşı sergilediği tutum ve davranışların hangi boyutta benlik saygısını etkilediği ve olumsuz durumlarda düşük benlik saygısının hangi tür değişken davranışlara karşı düşüş gösterdiği araştırılmıştır. Özellikle bu araştırmada öne çıkan değişkenler incelendiğinde eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde tutum ve davranışlar göz önünde bulundurulduğunda, çocuklarda benlik saygısının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bir başka araştırma ise ebeveyn çocuk ilişkilerinde benlik saygısının ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkan benlik saygısı düzeyleri üzerinedir. Yılmaz (2001), tarafından yürütülmüş çalışmada benlik saygısının lise öğrencileri üzerinden ebeveynlerinin birbiriyle olan uyumlarının, çocuk üzerinde yarattığı benlik saygısı düzeylerinde etkili olduğu saptanmıştır.

2.3.1.1 Yüksek Benlik Saygısı

Benlik saygısının ele alınış itibarıyla bazı çeşitleri vardır. Bunlar düşük ve yüksek benlik saygısıdır. Bu bölümde ise yüksek benlik kavramının ne olduğu ve ne gibi özelliklere sahip olduğu anlatılmıştır. Öncelikle benlik saygısının hangi durumlarda yüksek olacağıyla ilgili bazı kişinin hayatında bazı anlar vardır. Bu anlar kriz zamanlarında düşük benlik saygısını ortaya çıkardığı gibi kişinin hayatında travmatik bir biçimde saplantıya da yol açmaktadır. Kişinin benlik saygısının yüksek olmasıyla özgüveni de yüksek olur. Başkalarına bağımlı kalmazlar ve karşılaşılan sorunlara karşı çözüm

odaklı olurlar. Sürekli başarıya aç ve başarı elde edene kadar vazgeçmezler. Bu nedenle yüksek benlik saygısına sahip kişilerin alkol bağımlılığı gibi sorunlar karşısında mantıklı düşünürler ve gerektiğinde sosyal çevreye olan bağlarını kontrol altına alırlar. Kendilerini seven ve değer veren bu kişiler, başarısız olsalar dahi kendilerine olan inançları tamdır (Başçıftçı, 2010). Ayrıca yüksek benlik saygısına sahip kişiler stresten uzak, iletişim ilişkileri yüksek, hastalıklara karşı dirençleri güçlü ve psikolojik anlamda her zaman sağlıklı olurlar. Benlik saygılarının yüksek olması nedeniyle hem uyku düzenleri yerinde hem de sağlıklı beslenirler. Genel olarak sahip oldukları özellikler arasında kendilerine karşı alçak gönüllük ve zeki olmaları sayılabilir. Bu aynı zamanda başkalarına karşı da öyledir. Kendi kapasitelerini bilmekte ve daima gelişime açık haldedirler. Ayrıca risk almada oldukça cesur ve kararlıdır. Kararlarında ve düşüncelerinde tutarlılık yaşarlar, karar almadan önce uzun bir düşünce pratiğinde olurlar. Kendilerini saygıya layık hisseder ve asla başkalarını küçümsemezler. Yüksek benlik saygısının kişilerdeki özelliklerini sıraladığımızda; yüksek benlik özellikleri şu şekildedir: Kişiler, kendilerini tüm durumlara karşı yeterli ve zeki bulurlar. Ayrıca kendi potansiyellerine göre hareket edip, olumlu netice alırlar. Toplum içerisinde veya arkadaşlık ilişkilerinde özgüvenleri tavan yapmıştır. Bu anlamda kabul edildiklerini ve karşılaşılan her durum karşısında başarılı olacakları beklentileri ile insanlara yaklaşırlar.

- İletişim güçleri ve insanlarla olan etkileşimleri gayet başarılıdır. Ve atılan her türlü adımı zamanlamasına göre planlarlar.
- Bu kişiler aşırı detaycı olur ve aldıkları her kararda kendilerinden şüphe etmezler.
- Kalabalık ortamlarda dikkat çekici unsurları bulunur. Özellikle liderlik anlayışları ön plandadır. Tartışmalar veya sohbetlerde dinleyici sınıfında yer almazlar.
- Düşüncelerini kabul ettirmede baskın olurlar. Düşüncelerine kimse dahi katılmasa bile bu konuda inatçı davranırlar.
- Kişisel anlamda öz saygıları oldukça yüksek olan bu bireyler, kendilerine karşı narsist derecede beğeni ve saygıları olur. Bu

anlamda herkes tarafından da saygıya ve kabul edilmeye değer görülmek isterler. Ayrıca özgüven, başarılı olma isteği, iyi kalplilik, zorluklardan kaçınmama gibi olumlu özelliklere sahiptirler (Çağlayan, 2011).

Dolayısıyla bireylerin sahip olduğu benlik düzeyleri hayatlarını olumlu ve olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. Bu yüzden kişinin sahip olduğu yüksek benlik saygısı hem kendisini hem de sosyal yaşamı önemli anlamda etkilemektedir (Oktan ve Şahin, 2010).

2.3.1.2 Düşük Benlik Saygısı

Benlik saygısı hakkında yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi çoğu bireyin sahip olduğu benlik saygısı derecelerinin yüksek ya da düşük olması, hayatlarında karşılaştıkları her türlü zorluğa kişilerin tutum ve davranışlarının nasıl olacağını etkilemiştir. Kısaca kişinin kendisiyle olan dostluğunun bir parçası olan benlik saygısı, düşük olduğu durumlarda kişilerde olumsuz anlamda bir kişiliğin oluşmasına sebep olur. Bu kişiler, karşılaştıkları her zorluğa karşı öz güvensiz ve yardıma muhtaç durumda kalırlar. Kişilik yapılarını incelediğimizde ise tamamen öğrenilmiş çaresizlik sendromu içerisinde hayatlarını öz güvensiz ve umutsuz sürdürürler. Değerlendirme sonuçlarında ise kişinin benlik algısı, tamamen geçmiş yaşantısında yaşadığı travma olayları veya ebeveynlerinin bireye ergenlik döneminde tutum ve davranışları olarak saptanmıştır. Yüksek benlik saygısı olan kişilere göre yaşamlarında bir hayli zorlanan bu kişiler, kendileriyle ilgili vardıkları düşüncelerde ve kararlarda sürekli bir umutsuzluk hali içindedir. Çünkü sonuçta yardıma muhtaç olan düşük benlik saygısına sahip bireyler, fazlasıyla başkalarına bağımlı halde yaşarlar. Kendilerini hiçbir şekilde yeterli ve özgüvenli hissetmezler. Özellikle ergenlik dönemlerinde ebeveyn ve okul ortamında karşılaştıkları zorluklara karşı geri çekilme durumunda kalırlar. Bu çağlarda hem okula gitmekte isteksiz hem de arkadaşlık ilişkileri zayıftır. Bu dönemde okuldan ayrılma, okul arkadaşlarıyla kavga etme vb. problemler ortaya çıkmaktadır.

Düşük benlik saygısına sahip kişilerde bazı psikolojik semptomlarda görülür. Bunlar arasında stres, anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif

bozukluk, öğrenilmiş çaresizlik ve aşağılık kompleksi gibi sorunlar yer almaktadır. Ayrıca düşük benlik saygısına sahip bu kişiler, kendilerini tam anlamıyla keşfetmezler ve tanıyamazlar. Dolayısıyla ne istediklerini bilmedikleri için sürekli yanlış kararlar verebilmektedirler. Öğrenmekten kaçan, yaratıcı olmaktan uzak ve keşfetmekten yana hiç istekleri olmaz (Başçıftçı, 2010). Ayrıca düşük benlik saygısına sahip kişiler, uyku problemleri yaşar ve sürekli tükenmişlik sendromu içerisinde olurlar. Olumsuz ruh hallerini karşı tarafa yansıtmaktan dolayı sürekli iletişim problemleri yaşarlar. Bu tarz düşük saygılı bireylerde ortaya çıkan bazı özellikler ise şunlardır:

- Farklı fikirlere kapalı, farklı görüşten insanlara karşı ise sessiz kalmaktadırlar. Daima eleştirilmekten ve azarlanmaktan korktukları için özellikle derslerde fikir beyan etmekten korkarlar.
- Dış dünya ile olan bağlantıları zayıftır. Genel kültürleri sadece dış çevrede o algıladıkları kadardır. Bu anlamda içine kapanık kalıp sadece içsel problemleriyle ilgilenirler. Dikkat dağınıklığı ve motivasyon eksiklikleri vardır.
- Okul ortamında ya da arkadaşlık ilişkileri içerisinde tamamen arka planda kalırlar ve dışlanmaktan korkarlar. Ayrıca bu kişilik yapılarında ilerleyen zamanlarda borderline ve asperger sendromları da ortaya çıkmaktadır.
- Kişilere bağımlı kaldıkları gibi emir itaat anlamında da daima boyun eğler ve fazla itaat etmeye eğilim gösterirler.

2.4.Riskli alkol kullanımı, Bağlanma ve Benlik Saygısı ilişkisi ile ilgili Kuramsal Açıklamalar

Riskli alkol kullanımına ilişkin yürütülmüş pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında en çok dikkat çeken bulgu, öğrencilerin içme davranışını gösteren %44-46 oranında riskli alkol kullanımıdır. Farklı bir çalışmada ise bu oran yalnız erkek öğrencilerde %61 olarak ortaya çıkarken kadınlar içinse %48 civarında saptanmıştır. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada, yaklaşık 576 üniversiteli öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirildiği

riskli alkol taramasıdır. Bu örnekleme ise riskli alkol tüketiminde bulunan öğrencilerin oranı %14 olarak ortaya çıkmıştır (Gürdil, 2007). Özellikle riskli alkol davranışının kişinin bulunduğu ve uyum sağladığı çevreye göre değişiklik göstermesi, Bandura'nın Sosyal Öğrenme kuramını desteklemektedir. Bu durumun üniversite öğrencilerinin ailelerinden ayrılarak farklı bir şehirde hayatlarına devam etmesiyle örtüştüğü görülüyor. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise öğrenciler arasında riskli alkol kullanım boyutu %14 olarak ortaya çıkmıştır (Yiğit, 2006).

Bir başka çalışmada, Kaya ve arkadaşlarının yaklaşık 320 öğrenci grubuyla yaptığı çalışma ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada, alkol bağımlılığı ve alkolün kötüye kullanımıyla ilgili bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular ışığında öğrenciler arasında alkol bağımlılığı oranı %1,2 oranında olduğu tespit edilmiştir. Alkol kullanımının kötüye kullanılması ise %2,2 oranında ortaya çıkmıştır. Bu öğrenciler arasında özellikle son bir yılında alkol kullanımında oldukları ve bu öğrencilerin oranı da %10,2 olarak saptanmıştır (Kaya, 2002). Bu noktada Devlet İstatistik Kurumunun yaptığı araştırma ön plana çıkmaktadır. Çalışmalar her ne kadar 1981-1992 arasında yapılan araştırmalar olsa da Türkiye'de alkol kullanım oranlarında o yıllardan itibaren yüksek bir artış olduğunu göstermektedir. Türkiye'de yapılmış bir başka çalışmaya göre Türk Ruh Sağlığının araştırma raporlarında, son 12 ay içerisinde alkol kullanma davranışı gösteren kişilerde cinsiyetler arası farklılık ortaya çıkmıştır. Özellikle erkek kullanıcıların yoğun olduğu bu çalışmada erkekler %1,7, kadınlarda ise %0,1 oranında tespit edilmiştir. Ayrıca raporda açıklanan alkol kullanan kişilerin yaş ortalaması 41 olarak ortaya çıkmıştır (Tüik, 2000).

Benlik saygısı ile ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde, benlik saygısının intihar eğilimi arasındaki ilişkiyi saptamaya çalışmak adına üniversite öğrencileriyle bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında 227 öğrencinin intihar düzeyleri ve benlik saygısı arasında negatif anlamda ilişki tespit edilmiştir (Thompson, 2010).

Bir başka araştırmada ise lise öğrencileri içerisinde kız ergenler üzerinde imaj ve benlik saygıları arasındaki memnuniyet ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada yaklaşık 300 kişilik kız öğrenci katılmış olup kız öğrencilerin imaj memnuniyeti ve benlik saygıları arasında yüksek anlamda negatif bir ilişki tespit edilmiştir (Tanrıverdi, 2011).

Benlik saygısı ve mizaç türleriyle ilgili yapılan bir çalışmada, yaklaşık 203 tıp fakültesi öğrencisinin katılımıyla benlik saygısı ve mizaç türleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Çakmak, 2007).

Bağlanma kavramıyla ilgili yapılan çalışmalarda ise Bowlby ve James Robertson, klinikte yatmış olan hastalar üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmada hastanede kalan hastaların çocuklarından ayrı olanlarıyla bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada ise bebeklerin temel güven duygusunun annenin ayrılmasıyla zedelendiği ve endişe halini ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında geri dönen annenin varlığıyla birlikte ayrılık sürecinden sonra üzüntünün varlığı uzun sürmüştür (Masterson, 2008).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma katılımcıların riskli alkol kullanımında benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerini ve diğer niceliksel özelliklerini ölçmeyi amaçladığından nicel bir araştırmadır. Gerçekliği araştırmadan bağımsız olarak ortaya konulabilen ayrıca gözlenip, ölçülüp, analiz edilebilen nesnel araştırmalar olarak tanımlanabilen nicel araştırma, değişkenler arasında ki ilişkilerin araştırılması açısından kullanılmıştır. Bu yöntemle “ne kadar ne miktarda ne sıklıkla ne kadar yaygın” gibi sorulara yanıt aranır (İslamoğlu, 2016).

Bu araştırma kapsamında veriler üzerinden korelasyon “iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırma” ’deseni yürütülmüştür (Büyüköztürk, 2013). Bağlanma, benlik saygısının riskli alkol kullanımı üzerindeki yordayıcı gücünün belirlenmesi için de regresyon analizi “iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiyi ölçmek için kullanılan analiz” metodu kullanılmıştır (Karasar, 2014).

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini: Mersin Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından toplam sayıları elde edilen, 2019 yılı 23 Ekim -23 Kasım tarihlerinde 20 fakülte/yüksekokulda örgün eğitimde devam eden yaklaşık 25000 öğrenci oluşturmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemine; literatürde anlamlılık derecesi olarak kabul edilen 0.05 örneklem hatası ile $p=0.3$, $q=0.07$ aralığında bulunan 18-35 yaş arası toplamda 319 kadın-

erkek karışık, farklı bölüm ve sınıf düzeylerinde okuyan, gönüllü öğrenciler oluşturmuştur (Yazıcıoğlu, 2004). Araştırma örnekleminin belirlenmesinde; Tesadüfi tabakalandırma “evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örneklemde temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan örnekleme” yöntemi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2013). Örneklemin alınacağı 14’ü fakülte ve 6’sı yüksekokul olmak üzere, toplam 20 fakülte/yüksekokul random yöntemi “ Fraenkel ve Wallen (2006) tarafından da benimsenen ve evren birimlerinin örneklem için eşit seçilme olasılıkların eşit olması” ile belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2013). Çalışmada yer alan katılımcılara ait sosyodemografik bilgilerinin dağılımı Frekans Analizi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.*Örnekleme ait tanımlayıcı istatistik bulgular*

Faktör	Değişken	Sayı (n=320)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	187	58,4
	Erkek	133	41,6
Yaş	18 yaş ve altı	24	7,5
	19-22 yaş	208	65,0
	23-26 yaş	77	24,1
	27 yaş ve üzeri	11	3,4
	1. sınıf	89	27,8
Sınıf	2. sınıf	91	28,4
	3. sınıf	81	25,3
	4. sınıf	47	14,7
	5. sınıf	12	3,8
Medeni Durum	Evli	16	5,0
	Bekar	303	94,7
Çalışma Durumu	Evet	66	20,6
	Hayır	253	79,1
Gelir Düzeyi	500 TL ve altı	19	5,9
	501-1000 TL	14	4,4
	1001-2000 TL	40	12,5
	2001-3000 TL	75	23,4
	3001 TL ve üzeri	141	44,1
Yaşam Yeri	Kırsal	58	18,1
	Kent	261	81,6
Aile İle Birlikte Yaşama	Evet	187	58,4
	Hayır	133	41,6
Kardeş Sayısı	1 kardeş	45	14,1
	2 kardeş	112	35,0
	3 kardeş	42	13,1
	4 kardeş ve üzeri	121	37,8
	Okur-yazar değil	12	3,8
Baba Eğitim	İlköğretim	87	27,2
	Ortaöğretim	125	39,1
	Yükseköğretim	85	26,6
	Diğer	10	3,1
	Okur-yazar değil	48	15,0
Anne Eğitim	İlköğretim	122	38,1
	Ortaöğretim	96	30,0
	Yükseköğretim	51	15,9
	Diğer	3	0,9
Fiziksel Engel	Evet	19	5,9
	Hayır	301	94,1
Kronik Hastalık	Evet	49	15,3
	Hayır	271	84,7
Romantik İlişki	Evet	141	44,1
	Hayır	176	55,0
Yakın Arkadaş/Dost	Evet	264	82,5
	Hayır	55	17,2

Araştırmada yer alan 320 katılımcının cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 187 (%58,4) kadın, 133 (%41,6) erkek; yaş değişkenine göre dağılımları incelendiğinde ise %7,5 'i 18 yaş ve altında, %65'i 19-22 yaş arasında, %24,1'i 23-26 yaş arasında, %3,4'ünün ise 27 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların sınıflarına yönelik dağılım incelendiğinde; %27,8'i birinci sınıfta, %28,4'ü ikinci sınıfta, %25,3'ü üçüncü sınıfta, %14,7'si dördüncü sınıfta ve %3,8'i beşinci sınıfta olduğu ayrıca %5 'i evli, %94,7'sinin ise bekâr olduğu görülmektedir. Katılımcıların çalışma durumlarına yönelik dağılımları incelendiğinde; %20,6'sının çalıştığı %79,1'inin çalışmadığı ve gelir düzeyine yönelik dağılımları incelendiğinde; %5,9'unun 500 TL ve altı, %4,4'ünün 500-1000 TL, %12,5'i 1001-2000 TL, %23,4'ü 2001-3000 TL ve %44,1'inin 3001 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşam yerlerine yönelik dağılım incelendiğinde; kırsalda 58 (%18,1) kişinin, kentte 261 (%81,6) kişinin yaşadığı görülmektedir. Aile ile birlikte yaşamaya yönelik katılımcıların dağılımları incelendiğinde; 187 (%58,4) kişinin ailesi ile birlikte yaşadığı, 133 (%41,6) kişinin ise ailesi ile birlikte yaşamadığı görülmektedir. Katılımcıların kardeş sayılarına yönelik dağılımları incelendiğinde 45 (%14,1) kişinin bir kardeş, 112 (%35) kişinin iki kardeş, 42 (%13,1) kişinin üç kardeş, 121 (%37,8) kişinin ise dört ve üzeri kardeşe sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyine yönelik dağılım incelendiğinde; okur-yazar olmayan 12 (%3,8) baba, ilköğretim mezunu olan 87 (%27,2) baba, ortaöğretim mezunu olan 125 (%39,1) baba, yükseköğretim mezunu olan 85 (%26,6) baba vardır.

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine yönelik dağılım incelendiğinde; okur-yazar olmayan 48 (%15) anne, ilköğretim mezunu olan 122 (%38,1) anne, ortaöğretim mezunu olan 96 (%30) anne, yükseköğretim mezunu olan 51 (%15,9) anne vardır. Anne-baba durumuna yönelik katılımcıların dağılımları incelendiğinde; 255 (%79,7) katılımcıda ikisinin de sağ ve beraber oldukları, 20 (%6,3) katılımcıda anne ya da babanın öldüğü, üç (%0,9) katılımcıda ikisinin de öldüğü, 42 (%13,1) katılımcıda ise ikisinin de sağ ve boşanmış oldukları belirtilmiştir. Katılımcılardan 19 (%5,9) kişi fiziksel bir engeli sahip olduğunu belirtirken 301 (%94,1) kişi herhangi bir

fiziksek engele sahip olmadığını ayrıca 49 (%15,3) kişi kronik bir hastalığa sahip olduğunu belirtirken 271 (%84,7) kişi herhangi bir kronik hastalığa sahip olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların romantik ilişkilerine yönelik dağılım incelendiğinde; 141 (%44,1) katılımcı ilişkisi olduğunu, 176 (%55) katılımcı ilişkisinin olmadığını, sırlarını ve duygularını paylaştıkları, "Çok yakın bir arkadaşınız/dostunuz var mı ?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ise 264 (%82,5) kişinin evet, 55 (%17,2) kişinin hayır dediği görülmüştür.

Tablo 2.

Katılımcıların alkol kullanım özelliklerine göre dağılımı

Faktör	Değişken	Sayı (n=320)	Yüzde (%)
Alkol Kullanım Sıklığı	Her gün	17	5,3
	Günaşırı	27	8,4
	Haftada 1 defa	73	22,8
	Ayda 1 defa	115	35,9
	Nadiren	88	27,5
Alkol Kullanım Miktarı	1 standart kadeh	62	19,4
	2 standart kadeh	91	28,4
	3 standart kadeh ve üzeri	111	34,7
Anne Babada Alkol Kullanımı	Evet	112	35,0
	Hayır	171	53,4

Katılımcıların alkol kullanımına yönelik dağılımları incelendiğinde; 17 (%5,3) kişinin her gün, 27 (%8,4) kişinin günaşırı, 73 (%22,8) kişinin haftada bir defa, 115 (%35,9) kişinin ayda bir defa, 88 (%27,5) kişinin ise nadiren alkol kullandıkları görülmektedir.

Alkol kullanım miktarına yönelik katılımcıların dağılımları incelendiğinde; bir standart kadeh tüketen 62 (%19,4) katılımcı, iki standart kadeh tüketen 91 (%28,4) katılımcı, üç standart kadeh ve üzerinde alkol tüketen 111 (%34,7) katılımcı ve soruyu cevapsız bırakan 56 katılımcı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ebeveynlerinin alkol kullanımlarına yönelik dağılım incelendiğinde; alkol kullanan 112 (%35) ebeveyn, alkol kullanmayan 171 (%53,4) ebeveyn olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 37 katılımcı soruya yanıt vermemiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Uygulama yapılmadan önce alkol kullanımı olan bireylere konu ve süreçle ilgili sözlü ve yazılı olarak Katılımcı Bilgilendirme Formu ve Aydınlatılmış Onam Formu (Ek1) kimlik bilgileri alınmaksızın onaylatılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ile Türk toplumun yapısına uygun şekilde uyarlanmış, varyansı yüzde otuzun üzerinde olan geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmış olan Michigan Alkol Tarama Testi uzun formu (MATT), Rosenberg'in Benlik Saygısı Ölçeği Kısa Formu (RBSÖ K-F), Ebeveyne ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE K-F) kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya gönüllü olarak dâhil olmak isteyen katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacı ile ve Riskli alkol kullanımı açısından etkisi olduğu düşünülen yaş, cinsiyet, medeni durumu gelir düzeyi, çalışma durumu vb. sosyodemografik özellikleri içeren Kişisel bilgi formu (Ek 2) araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Uygulama öncesinde araştırmaya katılmayı kabul eden bireyler bilgilendirilmiş ve Aydınlatılmış Onam formu onaylatılmıştır.

3.3.2 Michigan Alkol Tarama Testi

Araştırmaya katılan bireylerin alkol kullanım sorunuyla karşı karşıya kalıp kalmadığı veya alkol kullanım düzeyini ölçmek, bunun riskli olup olmadığını belirlemek için Michigan Alkol Tarama Testi (Ek 3) kullanılmıştır. Kişinin alkol kullanım sorunu yaşıyor yaşımadığını, yaşıyorsa düzeyini belirlemek adına Gibbs (1983) tarafından geliştirilmiş bu ölçek kişinin alkolle ilişkili kayıplarını, içme sorununu, yardım arama davranışını en iyi şekilde ortaya koyan ölçeklerdendir (Akyel, 2018). İlk basamak sağlık hizmetine başvuran ve alkol bağımlılığı ile ilgili sorunu olduğu düşünülen kişilere uygulanabilmektedir. Bu test; '0'dahil olmak üzere 25 maddelik bir test olup her bir madde evet-hayır şeklinde yanıtlanır, ilk soru puanlamaya girmez, beş ya da daha fazla pozitif madde alkol sorunu olduğunu düşündürür. Katılımcıların kendilerine göre en uygun seçeneği işaretlemeleri istenir. Bu

testten alınacak yüksek puanlar alkol kullanımı ile ilişkili olarak sosyal işlevlerde bozulma ve alkolizm belirginleşmeye işaret eder, işlemsel geçerlilik açısından bakıldığında kesme noktasının beş ile dokuz arası alındığında en iyi ayırt ediciliği olduğu belirlenmiştir. Gibbs (1983) tarafından geliştirilmiş olan bu testin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Coşkunol ve arkadaşları (1995) tarafından yapılmıştır. MATT'nin kesme noktası beş olarak alındığında, ölçeğin Türkçe uyarlamasının duyarlılığı %79, özgüllüğü %99, kesme noktası dokuz olarak alındığında ise duyarlılığı %91, özgüllük %95 olarak saptanmıştır (Coşkunol, 1995)

3.3.3 Rosenberg'in Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ K-F)

Benlik saygısı ölçümlerinde kaynak kabul edilen Rosenberg'in Benlik Saygısı Ölçeği (Ek 4) Morris Rosenberg tarafından 1963 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ABD 'de 5024 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Rosenberg, benlik saygısının ölçümünde, kişinin kendisini değerlendirmesinde bütüncül bir tutum üzerinde durmuştur. RBSÖ'nün Türkiye'deki güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları ise Çuhadaroglu (1986) tarafından 205 kişilik lise örneklem grubu ile yapılmıştır. RBSÖ'nün Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında 0-1 puan yüksek benlik saygısı, 2-4 puan orta benlik saygısı, 5-6 puan düşük benlik saygısı olarak puanlandırılmıştır. RBSÖ 12 alt alandan oluşur ve kısa formunda kullanılan ilk 10 maddesi benlik saygısını ölçer. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanır. 1.2.4.6.7. maddeler olumlu, 3.5.8.9.10. maddeler olumsuz yüklüdür. Yedi basamaklı ölçekler üzerinde değerlendirilmiştir. Bir=hiç katılmıyorum, yedi=kesinlikle katılıyorum. Ölçeğin puanlamasında düşük puan, benlik saygısının yüksekliğini gösterirken yüksek puan da benlik saygısının düşüklüğünü gösterir, yüksek düzeyde iç tutarlık kat sayısı gözlenmiştir (Cronbach=.89).

Çoğunlukla sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda en geniş kapsamlı kullanılan Benlik Saygısı Ölçeği, kendiliğe dair pozitif-negatif durumların belirlenmesinde kullanılan bir ölçme metodudur. Toplamda 63 maddeden oluşan bu ölçeğin 12 alt testi vardır (Rosenberg, 1979). Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olup, Çuhadaroglu (1986) tarafından ülkemize

uyarlanmıştır. Bu çalışmada sadece benlik saygısı alt testi kullanılmış olup, kullanılan ölçek likert tiptedir ve benlik saygısı ile ilgili alt ölçeği ise ilk 10 sorudan oluşmaktadır. Kullanılan bu ölçeğin geçerlik ve güvenirliği yüksek olup, test-retest korelasyonu 0.82-0.88, Cronbachalpha değişkeni 0.77-0.88 arasındadır (Korkmaz, 1996). Ölçek puanları 0-30 arasında değişir. Puanın yüksek olması benlik saygısının yüksek olduğunu, az olması ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir. 30 maksimum düzeyde benlik saygısı olarak değerlendirilmiştir.

3.3.4 Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE K-F)

Kişilerin anne –baba ve arkadaşlarına karşı bağlanma düzeylerini ölçmeye yarayan bir ölçektir. Orjinali 28 maddeden oluşan ‘Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri-Kısa Formu’ (Ek 5) Raja ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilmiştir. EABE kısa formu; Güven, İletişim ve Yabancılaşma olmak üzere her biri dört maddeyi kapsayan üç alt testten oluşmaktadır. Bu çalışmada katılımcılar için hem anne hem de baba formu olarak düzenlenmiştir. Bu şekilde Güven, İletişim ve ters kodlanan Yabancılaşma alt ölçeklerinin toplanmasıyla toplam bağlanma puanı, anne ve baba için ayrı ayrı hesaplanabilecektir (Günaydın, 2005). Faktör Analizi hesaplamalarında anne için ayrı baba için ayrı sonuçlara ulaşılmıştır. İç tutarlılık anne için 0.88, baba için 0.99 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliği için aynı katılımcılara altı hafta sonra test tekrar uygulanmıştır. Anneye bağlanma puanları arasında 87, babaya bağlanma puanlarında 88 düzeyinde anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir (Sümer, 2006). Puanlama 1: asla 7: daima olarak belirtilmiştir. Katılımcılar anne ve baba için ayrı cevaplandırır.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan ölçeklerin kullanım izinleri ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan kişilerden sağlanmıştır. Daha sonra etik kurul onayı alınmış ve yaklaşık iki aylık süreçte katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmak suretiyle veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında öncelik demografik bilgilerin yer aldığı Kişisel Bilgi Formuna verilmiştir. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak

gerçekleştirmiş olup katılımcılara katılımlarından dolayı herhangi bir teşvik verilmemiştir. Katılımcılara araştırmaya dair detaylı bilgilendirme ve katılım onayları, ölçekler uygulanmadan hemen önce alınmıştır. Araştırmaya dair detaylar çalışmanın yapıldığı üniversitede ve uygulama yapılma zamanında belirtilmiştir. Uygulama öncesinde kimlik bilgileri alınmadan katılımcılar bilgilendirilmiş ve Aydınlatılmış Onam Formu onaylatılmıştır. Araştırmaya yönelik bütün ölçeklerin uygulanması yaklaşık 20-25 dakika arası sürmüştür. Kişisel bilgilerin korunması amacıyla katılımcılarla yüz yüze iletişim kurulmuş, kimlik ve iletişim bilgileri istenmemiştir. Toplanan veri formları üniversitenin etik ilke ve gizlilik kuralları çerçevesinde iki yıl boyunca araştırmacı sorumluluğunda saklanacaktır.

3.5 Verilerin Analizi

Verilerin analizi ve yorumlanmasında veri toplama araçlarına katılımcıların verdikleri yanıtlar gözden geçirilerek, boş cevap sayısı birden fazla olan, hatalı veya çift işaretleme tespit edilen ölçekler analiz dışında bırakılarak değerlendirme yapılmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar üzerinden elde edilen bulgular ve ölçekler, kapsamlı bir biçimde değerlendirme yoluna gidilmiştir. Ayrıca katılımcılarla yüz yüze görüşme şeklinde yapılan anket ve uygulamalar sonucunda özensiz ve ciddiyetten uzak katılımcıların verdikleri yanıtlar değerlendirme altına alınmamıştır. Bu çerçevede elde edilmiş verilerin analiz sürecinde MATT ölçeğine göre değerlendirme şartlarını sağlamadığını tespit ettiğimiz toplam 26 adet katılımcı verisi analiz dışı bırakılmıştır. Gönüllülük esasıyla gerçekleştirilen ölçek uygulamasına toplam 319 katılımcı dâhil olmuş, değerlendirme şartlarının sağlandığı toplam 293 katılımcının verileri analiz kapsamına alınmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, geçmişte yaşadıkları bio-psiko-sosyal ve fizyolojik rahatsızlık öykülerine göre dağılımına ilişkin frekans tabloları oluşturulmuş, Alkol Tarama Testi, Benlik Saygısı Ölçeği ve Ebeveyne Bağlanma Envanteri puanlarına ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puan olmak üzere tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Ölçeklerin kendi aralarındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi ve ölçeklerin kendi aralarındaki ilişkiyi yordamak amacıyla ise Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bilgilerin analizleri için; SPSS

(Statistical Package Program for Social Science) version 21.0 programı kullanılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanımı, ebeveyne bağlanma düzeyleri ve benlik saygısı seviyelerinin cinsiyet, yaş ve sınıf değişkenlerine göre anlamsız ya da anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesinde anova testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca, araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonların belirlenmesinde ise pearson ve Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi kullanılmıştır. Bağlanma, benlik saygısının riskli alkol kullanımı üzerindeki yordayıcı gücünün belirlenmesi için de regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sorularının test edilmesinden önce, veri dağılımlarının standart normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir

Tablo 3.

Ölçeklerin normallik testi sonuçları

Ölçek Adı	Z	P
Michigan Alkol Tarama Testi (MATT)	0,062	0,200
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	0,087	0,103
Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE) (Anne Formu)	0,075	0,144
Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE) (Baba Formu)	0,083	0,146

Yapılan normallik testi sonuçlarına göre kullanılan ölçek puanlarının dağılımı, standart normal dağılıma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$). Kolmogorov-Smirnov testinin sonuçlarına göre; çalışmada kullanılan MATT ($z=0,062$; $p=0,200$), RBSÖ ($z=0,087$; $p=0,103$), EABE-Anne Formu ($z=0,075$; $p=0,144$) ve EABE-Baba Formu ($z=0,083$; $p=0,146$) ölçek puan dağılımları, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ve buna bağlı olarak normal dağılıma uygundur. Bundan dolayı, hipotez testlerinde parametrik testler kullanılmıştır.

4.BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara ve ilişkili açıklamalara yer verilmiştir.

4.1 Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Tablo 4’de katılımcıların Alkol Tarama Testi, Benlik Saygısı Ölçeği, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarına ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puan olmak üzere tanımlayıcı istatistikler belirtilmiştir.

Tablo 4.

Katılımcıların alkol tarama testi, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri ile benlik saygısı ölçeği puanları

	N	$\bar{x}$	Ss	Min	Max
MATT	320	13,37	8,83	1	44
RBSÖ	320	20,97	6,09	1	40
EABE-Anne	320	54,85	10,68	14	112
EABE-Baba	320	52,77	10,83	25	83

Katılımcıların ebeveyne bağlanma ölçeği puanları incelendiğinde katılımcıların 54,85 puan ortalaması ile anneye bağlanma düzeylerinin 52,77 puan ortalamasıyla babaya bağlanma düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların alkol tarama testi puanları incelendiğinde 13,37 puan ortalaması ile alkol bağımlılığı görülmektedir. Alkol tarama testi sonucunda 0-4 puan alan 26 (%8,1) kişinin sorunsuz içici, 5-9 puan alan 101 (%31,6) kişinin alkol kötüye kullanımları olduğu, 10 ve üzerinde puan alan 193

(%60,3) kişinin alkol bağımlılığı olduğu saptanmıştır. Yapılan bu araştırmada hipotezler riskli alkol kullanımı olan bireylere dayandığından yapılacak analizlerden sorunsuz içici olarak tespit edilen 26 katılımcı çıkarılmıştır.

4.2 Riskli Alkol Kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Cinsiyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 5'da verilmiştir.

Tablo 5.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	P
MATT	Kadın	165	13,50	7,58	-2,046	0,042*
	Erkek	129	15,58	9,34		
RBSÖ	Kadın	165	20,84	5,62	-0,070	0,944
	Erkek	129	20,89	6,52		
EABE-Anne	Kadın	165	55,23	10,78	0,371	0,711
	Erkek	129	54,77	10,40		
EABE-Baba	Kadın	165	52,72	11,14	-0,270	0,787
	Erkek	129	53,07	10,77		

* $p \leq 0,05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların MATT puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir Erkek katılımcıların MATT ($t(292) = -2,046$; $p \leq 0,05$) puanları kadın katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan RBSÖ, EABE-Anne ve EABE-Baba ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$).

4.3 Riskli Alkol Kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Yaş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin yaşa göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 6'de verilmiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların yaş grubuna göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Yaş	n	$\bar{x}$	Ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	18 yaş ve altı	19	15,26	8,81	0,00	35,00	3,244	0,022*	2-4
	19-22 yaş	19	13,60	7,64	0,00	43,00			4-2
	23-26 yaş	73	15,34	9,53	0,00	48,00			
	27 yaş ve üzeri	11	21,00	10,99	9,00	42,00			
RBS Ö	18 yaş ve altı	19	21,52	5,37	10,00	39,00	1,145	0,331	
	19-22 yaş	19	20,79	5,97	10,00	39,00			
	23-26 yaş	73	20,43	6,31	0,00	40,00			
	27 yaş ve üzeri	11	23,90	5,83	14,00	35,00			
EABE -Anne	18 yaş ve altı	19	53,73	10,41	40,00	70,00	1,145	0,331	
	19-22 yaş	19	55,86	11,04	14,00	112,00			
	23-26 yaş	73	53,28	9,61	32,00	68,00			
	27 yaş ve üzeri	11	54,63	8,92	38,00	64,00			
EABE -Baba	18 yaş ve altı	19	55,22	9,69	30,00	70,00	1,407	0,241	
	19-22 yaş	19	53,51	10,94	25,00	83,00			
	23-26 yaş	73	50,73	10,89	26,00	70,00			
	27 yaş ve üzeri	11	52,45	13,06	35,00	71,00			

* $p \leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; MATT ($F(3,290)=3,244; p \leq 0,05$) ile yaş arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Turkey Post-Hoc testi sonucuna göre; 19-22 yaş aralığının 27 yaş ve üzeri grubu ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. 27 yaş ve üzerinde bulunan katılımcıların MATT puanlarının 19-22 yaş aralığında yer alan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan RBSÖ, EABE-Anne ve EABE-Baba ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

4.4 Riskli Alkol Kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Sınıf Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin sınıfa göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Katılımcıların sınıflarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Sınıf	n	$\bar{x}$	Ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	1. sınıf	84	13,94	8,43	0,00	43,00	0,108	0,980	
	2. sınıf	81	14,79	8,60	0,00	43,00			
	3. sınıf	74	14,51	7,44	0,00	37,00			
	4. sınıf	44	14,47	10,29	0,00	48,00			
	5. sınıf	11	14,45	6,83	4,00	26,00			
RBS Ö	1. sınıf	84	20,39	6,38	10,00	36,00	0,994	0,411	
	2. sınıf	81	21,18	6,20	0,00	35,00			
	3. sınıf	74	20,16	5,60	8,00	40,00			
	4. sınıf	44	22,06	6,03	10,00	39,00			
	5. sınıf	11	22,18	4,06	16,00	30,00			
EABE -Anne	1. sınıf	84	55,20	10,95	14,00	70,00	0,347	0,846	
	2. sınıf	81	54,09	11,69	32,00	112,00			
	3. sınıf	74	55,98	9,68	30,00	70,00			
	4. sınıf	44	54,60	9,44	33,00	68,00			
	5. sınıf	11	56,00	10,83	38,00	68,00			
EABE -Baba	1. sınıf	84	54,34	10,22	25,00	83,00	1,212	0,306	
	2. sınıf	81	53,71	11,32	25,00	77,00			
	3. sınıf	74	50,97	11,75	27,00	70,00			
	4. sınıf	44	52,42	10,11	34,00	69,00			
	5. sınıf	11	50,18	10,84	35,00	64,00			

Analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

4.5 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Medeni Durum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin medeni duruma göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 8'da verilmiştir.

Tablo 8.

Katılımcıların medeni durumlarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evli	15	22,13	9,78	3,696	0,007*
	Bekar	278	14,01	8,20		
RBSÖ	Evli	15	22,40	5,43	1,013	0,312
	Bekar	278	20,77	6,06		
EABE-Anne	Evli	15	50,73	9,20	-1,613	0,108
	Bekar	278	55,26	10,66		
EABE-Baba	Evli	15	51,35	10,71	-0,555	0,580
	Bekar	278	53,02	10,96		

* $p\leq 0,05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların MATT puanları medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Evli katılımcıların MATT ($t(291)=3,696; p\leq 0,05$) puanları bekâr katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan RBSÖ, EABE-Anne ve EABE-Baba ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

4.6 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Çalışma Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin çalışma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Katılımcıların çalışma durumlarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
MATT	Evet	65	18,43	10,14	3,786	0,000*
	Hayır	228	13,30	7,55		
RBSÖ	Evet	65	22,06	6,25	1,775	0,077
	Hayır	228	20,54	5,94		
EABE-Anne	Evet	65	52,20	10,15	-2,387	0,018*
	Hayır	228	55,78	10,63		
EABE-Baba	Evet	65	50,87	11,87	-1,624	0,105
	Hayır	228	53,42	10,68		

* $p \leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; katılımcıların MATT ve EABE-Anne puanları çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir Çalışan katılımcıların MATT ($t(291)=3,786$; $p \leq 0,05$) puanları çalışmayan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Bununla birlikte çalışmayan katılımcıların EABE-Anne ($t(289)=-2,387$; $p \leq 0,05$) puanları çalışan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan RBSÖ ve EABE-Baba ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$).

4.7 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Gelir Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin gelir düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 10'de verilmiştir.

Tablo 10.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	500 TL ve altı	16	15,81	9,72	0,00	39,00			4-5
	501-1000 TL	10	9,40	2,71	0,00	15,00			5-4
	1001-2000 TL	35	12,20	8,45	0,00	42,00	4,146	0,003*	
	2001-3000 TL	70	12,22	4,98	0,00	27,00			
	3001 TL ve üzeri	13 2	16,09	9,70	0,00	48,00			
RBS Ö	500 TL ve altı	16	18,31	5,78	10,00	39,00			
	501-1000 TL	10	20,50	6,91	8,00	30,00			
	1001-2000 TL	35	19,60	5,10	10,00	36,00	1,050	0,382	
	2001-3000 TL	70	20,69	5,72	0,00	35,00			
	3001 TL ve üzeri	13 2	21,09	6,33	10,00	40,00			
EABE -Anne	500 TL ve altı	16	48,06	12,66	14,00	66,00			1-3
	501-1000 TL	10	50,00	14,64	30,00	67,00			1-4
	1001-2000 TL	35	57,94	9,99	32,00	70,00	4,413	0,002*	3-1
	2001-3000 TL	70	58,00	11,50	34,00	112,00			4-1
	3001 TL ve üzeri	13 2	54,55	9,34	32,00	70,00			
EABE -Baba	500 TL ve altı	16	57,33	9,79	36,00	69,00			
	501-1000 TL	10	49,80	14,18	30,00	67,00			
	1001-2000 TL	35	51,68	10,34	31,00	69,00	0,899	0,465	
	2001-3000 TL	70	53,17	10,97	25,00	70,00			
	3001 TL ve üzeri	13 2	53,29	11,47	27,00	83,00			

* $p \leq 0,05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre; MATT ($F(4,258)=4,146$; $p\leq 0,05$) ve EABE-Anne ($F(4,256)=4,413$; $p\leq 0,05$) ile gelir düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonucuna göre; MATT için, 2001-3000 TL arası gelir düzeyinin 3001 TL ve üzeri gelir düzeyi ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. 3001 TL ve üzeri gelir düzeyi olan katılımcıların MATT puanlarının 2001-3000 TL arası gelir düzeyi olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

EABE-Anne için, 5 00 TL ve altı gelir düzeyinin 1000-2000 TL arası ve 2001-3000 TL arası gelir düzeyleri ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. 2001-3000 TL arası gelir düzeyi olan katılımcıların EABE-Anne puanlarının gelir düzeyi 500 TL ve altı ile 1000-2000 TL arasında olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Diğer taraftan RBSÖ ve EABE-Baba ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.8 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Yaşam Yeri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin yaşam yerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Katılımcıların yaşam yerlerine göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Yaşam Yeri	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Kırsal	52	14,92	8,93	0,453	0,651
	Kent	241	14,33	8,36		
RBSÖ	Kırsal	52	23,40	5,88	3,397	0,001*
	Kent	241	20,32	5,93		
EABE-Anne	Kırsal	52	52,03	9,76	-2,243	0,026*
	Kent	241	55,65	10,70		
EABE-Baba	Kırsal	52	51,91	10,43	-0,666	0,506
	Kent	241	53,06	11,10		

* $p\leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; katılımcıların RBSÖ ve EABE-Anne puanları yaşam yerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Kırsalda yaşayan katılımcıların RBSÖ ($t(289)=3,397$; $p\leq 0,05$) puanları kentte yaşayan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Bununla birlikte kentte yaşayan katılımcıların EABE-Anne ($t(289)=-2,243$; $p\leq 0,05$) puanları kırsalda yaşayan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan MATT ve EABE-Baba ile yaşam yeri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

4.9 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Aile İle Birlikte Yaşama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin aile ile birlikte yaşamaya göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo12’te verilmiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların aile ile birlikte yaşamaya göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Aile İle Yaşam	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
MATT	Evet	168	14,69	8,67	0,651	0,516
	Hayır	126	14,04	8,15		
RBSÖ	Evet	168	21,30	6,04	1,426	0,155
	Hayır	126	20,29	5,97		
EABE-Anne	Evet	168	54,36	10,78	-1,234	0,218
	Hayır	126	55,91	10,34		
EABE-Baba	Evet	168	52,50	10,73	-0,670	0,504
	Hayır	126	53,37	11,29		

Analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile aile ile birlikte yaşama arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.10 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin kardeş sayısına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Katılımcıların kardeş sayısına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	1 kardeş	42	13,42	7,98	0,00	42,00	0,313	0,813	
	2 kardeş	10	14,86	8,62	0,00	43,00			
	3 kardeş	7	14,07	9,13	3,00	48,00			
	4 kardeş ve üzeri	41	14,49	8,25	0,00	43,00			
RBSÖ	1 kardeş	42	19,43	5,84	10,00	36,00	1,185	0,316	
	2 kardeş	10	21,36	5,81	10,00	36,00			
	3 kardeş	7	20,34	5,00	10,00	29,00			
	4 kardeş ve üzeri	41	21,13	6,63	0,00	40,00			
EABE-Anne	1 kardeş	42	57,58	9,35	32,00	70,00	4,112	0,007*	3-4
	2 kardeş	10	54,91	11,41	32,00	112,00			4-3
	3 kardeş	7	58,60	8,39	41,00	68,00			
	4 kardeş ve üzeri	41	52,71	10,53	14,00	68,00			
EABE-Baba	1 kardeş	42	53,56	11,17	31,00	70,00	0,916	0,434	
	2 kardeş	10	54,07	10,66	25,00	83,00			
	3 kardeş	7	51,80	11,66	27,00	70,00			
	4 kardeş ve üzeri	41	51,81	10,91	25,00	71,00			

* $p \leq 0,05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre; EABE-Anne ($F(3,288)=4,413$; $p \leq 0,05$) ile kardeş sayısı arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc

testi sonucuna göre; üç kardeşin dört kardeş ve üzeri ile arasındaki anlamlı ilişkide kaynaklandığı görülmektedir. Üç kardeş olan katılımcıların EABE-Anne puanlarının dört kardeş ve üzerinde kardeşi olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan MATT, RBSÖ ve EABE-Baba ile kardeş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.11 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Baba Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14.

Katılımcıların baba eğitim düzeylerine göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Baba Eğitim	N	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	Okur-yazar değil	12	12,58	8,75	5,00	32,00	1,613	0,171	
	İlköğretim	76	12,61	7,20	0,00	43,00			
	Ortaöğretim	115	15,57	9,21	0,00	48,00			
	Yükseköğretim	81	14,64	7,98	0,00	43,00			
	Diğer	9	15,66	10,82	3,00	34,00			
RBSÖ	Okur-yazar değil	12	22,00	7,75	10,00	35,00	0,334	0,855	
	İlköğretim	76	21,17	5,46	8,00	39,00			
	Ortaöğretim	115	21,00	6,34	0,00	39,00			
	Yükseköğretim	81	20,32	5,42	10,00	33,00			
	Diğer	9	21,22	8,84	10,00	40,00			
EABE-Anne	Okur-yazar değil	12	55,16	10,11	38,00	68,00	0,919	0,453	
	İlköğretim	76	55,17	9,82	30,00	70,00			
	Ortaöğretim	115	53,66	12,06	14,00	112,00			
	Yükseköğretim	81	56,38	9,28	32,00	70,00			
	Diğer	9	57,44	8,00	44,00	65,00			
EABE-Baba	Okur-yazar değil	12	57,08	9,23	36,00	68,00	0,820	0,513	
	İlköğretim	76	52,40	10,85	25,00	71,00			
	Ortaöğretim	115	52,13	11,04	25,00	77,00			
	Yükseköğretim	81	53,42	11,39	27,00	83,00			
	Diğer	9	55,88	10,10	38,00	69,00			

Analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveynle bağlanma ile baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.12 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Anne Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15.

Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Anne Eğitim	N	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	Okur-yazar değil	44	15,15	10,19	0,00	43,00	0,531	0,713	
	İlköğretim	106	14,43	8,77	0,00	43,00			
	Ortaöğretim	90	14,52	7,93	0,00	48,00			
	Yükseköğretim	51	13,29	6,79	5,00	35,00			
	Diğer	3	19,00	12,49	9,00	33,00			
RBSÖ	Okur-yazar değil	44	21,68	6,91	10,00	40,00	2,277	0,061	
	İlköğretim	106	21,31	5,57	8,00	39,00			
	Ortaöğretim	90	21,25	6,06	10,00	36,00			
	Yükseköğretim	51	18,72	5,74	0,00	29,00			
	Diğer	3	17,66	5,50	12,00	23,00			
EABE-Anne	Okur-yazar değil	44	54,06	12,07	14,00	68,00	1,812	0,127	
	İlköğretim	106	53,17	10,02	30,00	70,00			
	Ortaöğretim	90	56,82	10,87	32,00	112,00			
	Yükseköğretim	51	56,52	9,55	32,00	70,00			
	Diğer	3	56,00	10,14	45,00	65,00			
EABE-Baba	Okur-yazar değil	44	52,53	10,68	33,00	69,00	0,669	0,614	
	İlköğretim	106	52,58	11,10	25,00	71,00			
	Ortaöğretim	90	52,12	11,52	27,00	83,00			
	Yükseköğretim	51	54,89	10,21	31,00	70,00			
	Diğer	3	57,33	3,78	53,00	60,00			

Yapılan analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.13 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Anne Baba Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin anne-baba durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 16'de verilmiştir.

Tablo 16.

Katılımcıların anne baba durumuna göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Anne Baba Durumu	N	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MATT	İkisi de sağ, beraber	233	13,45	7,70	0,00	43,00	7,643	0,000*	1-3
	Anne ya da baba ölü	18	17,61	9,98	0,00	42,00			1-4
	İkisi de ölü	3	30,66	10,59	21,00	42,00			3-1
	İkisi de sağ, boşanmış	40	17,35	9,76	1,00	48,00			4-1
RBSÖ	İkisi de sağ, beraber	233	20,74	6,07	0,00	40,00	0,443	0,722	
	Anne ya da baba ölü	18	21,77	6,21	12,00	35,00			
	İkisi de ölü	3	24,00	2,00	22,00	26,00			
	İkisi de sağ, boşanmış	40	20,97	5,92	10,00	36,00			
EABE-Anne	İkisi de sağ, beraber	233	55,63	10,64	14,00	112,00	1,658	0,176	
	Anne ya da baba ölü	18	54,44	7,98	42,00	68,00			
	İkisi de ölü	3	47,00	15,58	38,00	65,00			
	İkisi de sağ, boşanmış	40	52,42	10,82	32,00	69,00			
EABE-Baba	İkisi de sağ, beraber	233	53,91	10,83	25,00	83,00	4,817	0,003*	1-4
	Anne ya da baba ölü	18	50,81	10,52	36,00	67,00			4-1
	İkisi de ölü	3	58,66	9,60	50,00	69,00			
	İkisi de sağ, boşanmış	40	47,20	10,45	25,00	67,00			

* $p \leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; MATT ($F(3,290)=7,643$; $p\leq 0,05$), EABE-Baba ($F(3,283)=4,817$; $p\leq 0,05$) ile anne baba durumu arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre; MATT için; ikisi de sağ, beraber grubunun; ikisi de ölü ve ikisi de sağ, boşanmış grupları ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. Hem anne hem babası ölmüş olan katılımcıların MATT puanlarının hem anne hem babası sağ ve beraber olan ve hem anne hem babası sağ ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

EABE-Baba için; ikisi de sağ, beraber grubunun ikisi de sağ, boşanmış grubu ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. Hem anne hem babası sağ ve beraber olan katılımcıların EABE-Baba puanlarının hem anne hem babası sağ ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Diğer taraftan RBSÖ ve EABE-Anne ile anne baba durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.14 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Fiziksel Engel Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin fiziksel bir engele sahibi olup olmamaya göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.

Katılımcıların fiziksel engele göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Fiziksel Engel	n	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evet	18	15,61	9,45	0,617	0,538
	Hayır	276	14,34	8,39		
RBSÖ	Evet	18	22,05	6,52	0,861	0,390
	Hayır	276	20,79	5,99		
EABE-	Evet	18	54,72	7,37	-0,129	0,898
Anne	Hayır	276	55,05	10,79		
EABE-	Evet	18	50,50	8,79	-0,951	0,342
Baba	Hayır	276	53,04	11,09		

Yapılan analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile fiziksel engel arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.15 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Kronik Hastalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin kronik hastalık sahibi olup olmamaya göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.

Katılımcıların kronik hastalığa göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Kronik Hastalık	n	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evet	43	15,41	7,63	0,839	0,402
	Hayır	251	14,24	8,58		
RBSÖ	Evet	43	22,11	5,04	1,472	0,142
	Hayır	251	20,65	6,16		
EABE-Anne	Evet	43	57,30	13,45	1,522	0,129
	Hayır	251	54,64	10,01		
EABE-Baba	Evet	43	53,40	10,70	0,334	0,739
	Hayır	251	52,79	11,03		

Yapılan analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile kronik hastalık arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.16 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Romantik İlişki Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin romantik ilişkiye sahibi olup olmamaya göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 19’de verilmiştir.

Tablo 19.

Katılımcıların romantik ilişkiye göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Romantik İlişki	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evet	132	14,81	8,66	0,622	0,534
	Hayır	159	14,18	8,34		
RBSÖ	Evet	132	20,82	5,37	-0,218	0,828
	Hayır	159	20,98	6,53		
EABE-Anne	Evet	132	55,78	10,43	1,137	0,256
	Hayır	159	54,36	10,75		
EABE-Baba	Evet	132	52,74	10,77	-0,143	0,887
	Hayır	159	52,92	11,21		

Analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile romantik ilişki arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.17 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Yakın Arkadaş/Dost Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin yakın bir arkadaş/dosta sahibi olup olmamaya göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20.

Katılımcıların yakın arkadaşına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Yakın Arkadaş	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evet	244	14,13	8,09	-1,199	0,235
	Hayır	49	15,95	10,03		
RBSÖ	Evet	244	20,71	5,90	-0,988	0,324
	Hayır	49	21,65	6,63		
EABE-Anne	Evet	244	55,19	10,65	0,433	0,665
	Hayır	49	54,46	10,46		
EABE-Baba	Evet	244	52,66	11,20	-0,730	0,466
	Hayır	49	53,93	9,84		

Yapılan analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile yakın arkadaş/dost arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.18 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Alkol Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin alkol kullanım sıklığına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21.

Katılımcıların alkol kullanım sıklıklarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Alkol Kullanım Sıklığı	N	$\bar{x}$	ss	Min	Max	F	P	Fark
MAT T	Her gün	17	21,94	13,29	5,00	48,00	7,280	0,000 *	1-3 1-4 1-5 3-1 4-1 5-1
	Günaşırı	26	18,57	9,90	2,00	42,00			
	Haftada 1 defa	70	15,14	7,34	0,00	443,00			
	Ayda 1 defa	10 8	13,05	7,49	0,00	43,00			
	Nadiren	73	12,50	7,45	0,00	42,00			
	Her gün	17	23,88	7,55	14,00	40,00			
RBS Ö	Günaşırı	26	22,76	7,30	11,00	35,00	3,786	0,005 *	1-5 2-5 5-1 5-2
	Haftada 1 defa	70	21,22	5,30	8,00	33,00			
	Ayda 1 defa	10 8	21,00	5,81	10,00	39,00			
	Nadiren	73	18,94	5,63	0,00	39,00			
	Her gün	17	53,11	10,53	32,00	66,00			
	Günaşırı	26	57,57	8,54	38,00	69,00			
EAB E- Anne	Haftada 1 defa	70	54,64	10,34	32,00	70,00	0,839	0,501	
	Ayda 1 defa	10 8	55,72	10,94	30,00	112,00			
	Nadiren	73	53,94	11,05	14,00	70,00			
	Her gün	17	51,70	11,14	32,00	65,00			
	Günaşırı	26	51,73	12,90	27,00	70,00			
	Haftada 1 defa	70	51,85	11,38	25,00	83,00			
EAB E- Baba	Ayda 1 defa	10 8	53,42	10,19	30,00	71,00	0,446	0,776	
	Nadiren	73	53,75	11,01	25,00	77,00			

* $p \leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; MATT ($F(4,289)=7,280$; $p \leq 0,05$) ve RBSÖ ($F(4,287)=3,786$; $p \leq 0,05$) ile alkol kullanım sıklığı arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre: MATT için; her gün alkol kullanımının haftada bir defa, ayda bir defa ve nadiren kullanım ile

arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. Her gün alkol kullanan katılımcıların MATT puanlarının haftada bir defa, ayda bir defa ve nadiren alkol kullanan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

RBSÖ için, nadiren alkol kullanımının her gün ve günaşırı kullanım ile arasındaki anlamlı ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir. Her gün alkol kullanan katılımcıların RBSÖ puanlarının günaşırı ve nadiren alkol kullanan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Diğer taraftan EABE-Anne ve EABE-Baba ile alkol kullanım sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.19 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri İle Alkol Kullanım Miktarı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin alkol kullanım miktarı göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 22’te verilmiştir.

Tablo 22.

Katılımcıların alkol kullanım miktarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Alkol Kullanım Miktarı	n	$\bar{x}$	Ss	Min	Max	F	P	Fark
MAT T	1 standart kadeh	59	13,59	9,43	0,00	42,00	0,719	0,488	
	2 standart kadeh	87	13,86	7,37	0,00	43,00			
	3 standart kadeh ve üzeri	10 8	15,04	9,02	0,00	48,00			
RBS Ö	1 standart kadeh	59	21,06	6,54	10,00	36,00	1,467	0,232	
	2 standart kadeh	87	21,05	4,52	10,00	39,00			
	3 standart kadeh ve üzeri	10 8	19,78	6,37	0,00	40,00			
EAB E- Anne	1 standart kadeh	59	52,71	10,48	31,00	70,00	2,064	0,129	
	2 standart kadeh	87	56,08	8,48	32,00	69,00			
	3 standart kadeh ve üzeri	10 8	55,85	12,45	14,00	112,00			
EAB E- Baba	1 standart kadeh	59	50,50	12,96	25,00	77,00	1,872	0,156	
	2 standart kadeh	87	53,27	9,85	31,00	71,00			
	3 standart kadeh ve üzeri	10 8	54,01	11,11	25,00	83,00			

Yapılan analiz sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile alkol kullanım miktarı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$).

4.20 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Düzeyleri ile Anne- Baba Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin anne-babanın alkol kullanımlarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23.

Katılımcıların anne babalarının alkol kullanımlarına göre alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının karşılaştırılması

	Anne Baba Alkol Kullanımı	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
MATT	Evet	105	15,50	9,47	2,225	0,020*
	Hayır	156	13,07	7,23		
RBSÖ	Evet	105	21,07	5,56	1,182	0,238
	Hayır	156	20,17	6,31		
EABE- Anne	Evet	105	55,87	11,75	0,654	0,514
	Hayır	156	54,97	10,17		
EABE- Baba	Evet	105	54,38	11,81	1,339	0,182
	Hayır	156	52,45	10,84		

* $p\leq 0,05$

Analiz sonuçlarına göre; katılımcıların MATT puanları ebeveynlerinin alkol kullanmalarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Alkol kullanımı olan ebeveynlere sahip katılımcıların MATT ($t(259)=2,225$; $p\leq 0,05$) puanları alkol kullanımı olmayan ebeveynlere sahip katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan RBSÖ, EABE-Anne ve EABE-Baba ile ebeveynlerin alkol kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

4.21 Riskli Alkol Kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Arasındaki Korelasyon

Riskli alkol kullanımı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

Katılımcıların alkol tarama testi, benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanları arasındaki korelasyonlar

		(1)	(2)	(3)	(4)
MATT (1)	R	1			
	P				
RBSÖ (2)	R	0,252	1		
	P	0,000***			
EABE-Anne (3)	R	-0,312	-0,205	1	
	P	0,000***	0,000***		
EABE-Baba (4)	R	-0,266	-0,239	0,347	1
	P	0,000***	0,000***	0,000***	

** $p \leq 0,05$

Korelasyon sonuçlarına göre; MATT ile RBSÖ ($r=0,252$; $p=0,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer taraftan MATT ile EABE-Anne ($r=-0,312$; $p=0,000$) ve EABE-Baba ($r=-0,266$; $p=0,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki saptanmıştır.

RBSÖ ile EABE-Anne ($r=-0,205$; $p=0,000$) ve EABE-Baba ($r=-0,239$; $p=0,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki saptanmıştır.

EABE-Anne ile EABE-Baba ($r=0,347$; $p=0,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

4.22 Riskli alkol kullanımı, Benlik Saygısı ve Ebeveyne Bağlanma Üzerine Regresyon Modeli

Benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin alkol bağımlılığını yordamasına yönelik ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları aşağıda verilmektedir.

Tablo 25.

Katılımcıların benlik saygısı ölçeği ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri puanlarının alkol bağımlılığının yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	P	İkili R	Kısmi R
Sabit	25,857	3,814	-	6,779	0,000	-	-
Benlik Saygısı	0,229	0,081	0,162	2,837	0,005	0,244	0,166
Anne Bağlanma	-0,184	0,047	-0,229	-3,885	0,000	-0,314	-0,225
Baba Bağlanma	-0,115	0,046	-0,148	-2,485	0,014	-0,266	-0,146
R=0,388 F _(3,282) =16,725	R ² =0,151 p=0,000						

İkili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, alkol bağımlılığı, benlik saygısı ($r=0,244$, $p\leq 0,05$) ile pozitif yönde ilişkilidir diğer taraftan anne bağlanma ($r=-0,314$, $p\leq 0,05$) ve baba bağlanma ($r=-0,266$, $p\leq 0,05$) ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre benlik saygısı, anne ve baba bağlanma düzeyleri birlikte, katılımcıların alkol bağımlılığı puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0,388$, $R^2=0,151$, $p\leq 0,05$. Benlik saygısı, anne ve baba bağlanma düzeyleri birlikte, alkol bağımlılığındaki toplam varyansın yaklaşık %15'ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin alkol bağımlılığı üzerindeki göreceli önem sırası; benlik saygısı, baba bağlanma ve anne bağlanmadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına

Tablo 26.

Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri anne formu puanlarını yordama durumu

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili R	Kısmi R
Sabit	66,013	2,100	-	31,430	0,000	-	-
MATT	-0,254	0,066	-0,210	-3,866	0,000	-0,252	-0,213
Benlik Saygısı	-0,369	0,095	-0,211	-3,874	0,000	-0,252	-0,214
R=0,326 F _(2,314) =18,612	R ² =0,106 p=0,000						

ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise her üç değişkenin alkol bağımlılığı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin alkol bağımlılığı düzeylerindeki artış, benlik saygısını arttırmakta ($\beta=0,229$) ve baba bağlanma ($\beta=-0,115$) ile anne bağlanma ($\beta=-0,184$) düzeylerini azaltmaktadır.

İkili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde; anne bağlanma, MATT ($r=-0,252$, $p\leq 0,05$) ve benlik saygısı ($r=-0,252$, $p\leq 0,05$) ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre MATT ve benlik saygısı birlikte, katılımcıların anne bağlanma puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0,326$, $R^2=0,106$, $p\leq 0,05$. MATT ve benlik saygısı birlikte, anne bağlanmadaki toplam varyansın yaklaşık %10'unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin anne bağlanma üzerindeki göreceli önem sırası; MATT ve benlik saygısıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise her iki değişkenin anne bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin anne bağlanma düzeylerindeki artış, MATT ($\beta=-0,254$) ile benlik saygısı ($\beta=-0,369$) düzeylerini azaltmaktadır.

Tablo 27.

Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarını yordama durumu

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili R	Kısmi R
Sabit	64,337	2,164	-	29,734	0,000	-	-
MATT	-0,217	0,067	-0,178	-3,244	0,001	-0,222	-0,181
Benlik Saygısı	-0,413	0,098	-0,232	-4,224	0,000	-0,266	-0,234
R=0,318 F _(2,309) =17,386	R ² =0,101 p=0,000						

İkili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, baba bağlanma, MATT ($r=-0,217$, $p\leq 0,05$) ve benlik saygısı ($r=-0,413$, $p\leq 0,05$) ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre MATT ve benlik saygısı birlikte, katılımcıların baba bağlanma puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0,318$, $R^2=0,101$, $p\leq 0,05$. MATT ve benlik saygısı birlikte, baba bağlanmadaki toplam varyansın yaklaşık %10'unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin baba bağlanma üzerindeki göreceli önem sırası, MATT ve benlik saygısıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise her iki değişkenin baba bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin baba bağlanma düzeylerindeki artış, MATT ($\beta=-0,217$) ile benlik saygısı ($\beta=-0,413$) düzeylerini azaltmaktadır.

5.BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada genel amaç olarak üniversite öğrencilerinde ebeveyne bağlanma, benlik saygısı düzeyleri ile riskli alkol kullanımının ilişkisi araştırılmıştır. Öğrencilerin riskli alkol kullanımına karşı ebeveynlerine bağlanma ve benlik saygılarında meydana gelen değişiklikler elde edilen bulgular, yapılmış araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Araştırmanın ilk sorularından olan, katılımcıların alkol tarama testi, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri ve benlik saygısı ölçeği puanlarını incelediğimizde, alkol bağımlılığı, benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkilidir diğer taraftan anne bağlanma ve babaya olan bağlanma ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre benlik saygısı, anne ve baba bağlanma düzeyleri ile birlikte, katılımcıların alkol bağımlılığı puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir. Benlik saygısı; anne ve baba bağlanma düzeyleri birlikte, alkol bağımlılığındaki toplam varyansın yaklaşık %15'ini açıklamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin alkol bağımlılığı düzeylerindeki artış, benlik saygısını arttırmakta ve babaya bağlanma ile anneye bağlanma düzeylerini azaltmaktadır. Yapılan literatür çalışmasında yurt içinde yapılan alkol kullanımıyla benlik saygısını birlikte araştıran pek fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılmış bir araştırmada ise benlik saygısının alkol kullanma durumuyla azaldığını göstermektedir. Satan'ın (2011) yaptığı çalışmada, alkol alan öğrencilerin benlik saygısı, almayan öğrencilere göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Literatür incelendiğinde ise düşük benlik saygısına sahip bireylerin riskli alkol kullanımına yöneldiğini göstermektedir. Yurt dışında yapılmış bir araştırmada ise Baumeister ve arkadaşlarının (1990) riskli alkol kullanımına yönelmiş kişilerde ümitsiz durumlardan ve gündelik hayatın sıkıntıların uzaklaşmak adına düşük benlik

saygısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bir başka araştırmada, Scroder, Laflin ve Weis'nin (1993) düşük özsaygı ile riskli davranışlar arasında ilişki bulunmuştur.

Katılımcıların benlik saygısı ölçekleri incelendiğinde ise istatistiksel anlamda alkol bağımlılığının benlik saygısı üzerinde etkisinde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Katılımcıların Alkol bağımlılığı, ebeveyne bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Alkol kullanımı olan ebeveynlere sahip katılımcıların oranları alkol kullanımı olmayan ebeveynlere sahip katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Diğer taraftan ebeveynlerin alkol kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu sonuçlarda erkek katılımcıların alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ulukoca ve arkadaşları (2013) tarafından yapılmış bir çalışmada ise ebeveynleriyle negatif anlamda bir iletişimde olan öğrencilerde alkol kullanım riski 1,8 kat daha fazladır (Ulukoca, 2013). Bu problemin olası sebebi ise ebeveynlerin çocuklara karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar neden olmaktadır. Öte yandan koruyucu ve baskıcı ailelerde yetişen çocuklarda alkol kullanma riski daha fazla olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Hamarta, 2010).

Katılımcıların cinsiyete göre alkol kullanma oranları incelendiğinde anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu saptanmıştır. Erkek katılımcıların MATT puanları kadın katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Bu durum erkeklerin kadınlara oranla daha fazla alkol tükettiklerini göstermektedir. Katılımcıların cinsiyet göre alkol kullanma oranları incelendiğinde ise anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Erkek katılımcıların, kadın katılımcılara oranla daha fazla alkol tükettikleri tespit edilmiştir. Bu anlamda sosyal çevrenin öneminin ne derecede etkili olduğunu gösteren bu sonuçlar, alkol kullanımının daha çok sosyal çevreye olan uyum çabalarından kaynaklandığını göstermektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin gerektirdiği davranışsal farklar da öğrenciler arasında değişkenlik gösteren sonuçlar vermiştir. Daha önceki çalışmalara baktığımızda ise Tot'un, Mersin Üniversitesinde gerçekleştirmiş olduğu öğrenciler arasında alkol kullanan

öğrencilerin oranı %43 olarak ortaya çıkmıştır (Yazıcı, 2002). Bu durum çalışmayla da uyumluluk göstermektedir. Çalışmada cinsiyet faktörünün önemli anlamda değişkenlik gösterdiği ve yapılmış başka bir araştırmada, erkek ve kız öğrenciler arasında kullanım oranlarının elde ettiğimiz bulguları desteklediğini göstermektedir. Bu sonuçlarda erkek öğrencilerin %61 oranında riskli alkol davranışında bulundukları tespit edilmiştir. Bu oran kadın kullanıcılar için %48'dir (Webb, 1996).

Riskli alkol kullanımının en önemli bileşenlerinden biri de alkole başlama yaşı olarak bilinmektedir. Bu noktada yaş faktörüne bağlı elde edilen bulgulara göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin yaş aralığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yaş aralığının belik saygısına olan etkisini düşündüğümüzde ise bu durumun daha çok erken yaşlarda riskli alkol kullanımına başlayan genç bireylerde ortaya çıktığını görüyoruz. Bu nedenle araştırma boyunca elde edilen bulgular düşünüldüğünde, üniversiteye başlayan genç bireylerin, aile yaşamından uzaklaşarak riskli arkadaş gruplarıyla uyum içerisinde olma durumları ortaya çıkmıştır. Bu nedenler ergen bireylerin alkol kullanımında riskli davranışlar ortaya çıkmış olsa da bu tüm yaş grubundan bireylerinde riskli sınıfına dahil olabileceklerini göstermektedir (Sevinç, 2015). Ayrıca daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde ise yaş değişkeni üzerinde farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Riskli alkol kullanma yaşının 15-17 yaş aralığına indiği ve bu yaş grubunun alkollü içeceklerle olan erişimi kolay gelmiştir. Bu noktada alkol kullanma yaşının yeterince kontrol altına alınmadığı anlaşılmıştır (Doğan, 2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada, (Akvardar, 2001) öğrencilerin sigara ve alkol kullanım düzeyleri araştırılmıştır. Çalışmada alkol kullanan öğrencilerin oranı %48 civarındadır. Bu araştırmayı takip eden 2006-2008 yıllarında Ege Üniversitesi öğrencilerine yönelik bulgularda alkol kullanım oranı %52 oranında ortaya çıkmıştır (Karaçam, 2014). Dünya genelinde yapılmış çalışmalara göz attığımızda, ABD'de 2000 yılında 12 yaşının üstünde ki bireylerde alkol kullanım oranı %6 olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum Avrupa ülkelerine göre dört kat daha fazladır. Yetişken kesimin alkol kullanım oranlarını incelediğimizde ise özellikle İsveç, Norveç,

Fransa ve ABD gibi çok gelişmiş ülkelerde yetişken alkol kullanım oranı %10-15 aralığındadır. Ayrıca DSÖ tarafından tüm ülkelerde yapılmış bir araştırmada ise ülkeler genelinde özellikle Türkiye’de 18 yaş üstü bireylerin yaşamlarında bir kez de olsa riskli alkol kullanım oranları %19 olarak ortaya çıkmıştır (World Health Organization, 2004).

Medeni durum halinin riskli alkol kullanım sonucunda benlik saygılarının etkisi yönünde önemli bir değişkenliğe sebep olabilmektedir. Bu çalışmada ise öğrenciler arasında medeni durum değişkenini incelediğimizde, medeni duruma göre anlamlı bir düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılar arasında evli olanların bekâr olanlara karşı anlamlı derecede bir farklılık bulunmuştur. Bu durum sonucunda evli olanların benlik saygılarının bekâr olanlara oran daha yüksek olduğunu gösteriyor. Ayrıca literatür incelendiğinde ise evli olan bireylerin benlik saygılarının ve duygusal anlamda pozitif olma durumuyla Diener’in (Diener, 2010) yaptığı araştırmalarıyla tutarlılık göstermektedir. Arıkan ve arkadaşlarının (1996) yaptığı bir araştırmada ise alkol bağımlılarının en sık boşanmışlar grubunda yer aldığı görülmüştür. Bu durum alkol bağımlılığının, aile problemlerini arttırdığı ve boşanma ile sonuçlandığını düşündürmektedir (Arıkan ve ark., 1996).

Gelir düzeyinin kişilerin hem benlik saygısı hem de bağlanma etkisi konusunda önemli bir değişkenlik görevi gösterdiği görülmektedir. Özellikle gelir düzeyi düşük olan ailelerde yaşayan bireylerin benlik saygıları, gelir düzeyi yüksek olan ailelerde yaşayan bireylere oranla düşük olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde ise aile gelirinin yüksek olan öğrenciler de madde kullanımı daha yaygın halde olduğu bulunulmuştur (Çivi, 1991). Bu sonuç, araştırma bulgularını da desteklemektedir. Ayrıca bu sonuçlar, Kaya ve arkadaşlarının (1998) çalışma bulgularıyla da uyumludur. Dünya genelinde yapılan araştırmalarda ise özellikle İsveç ve İspanya’daki çalışmalarda (Villalbi, 1991) alkol kullanan gençlerin sahip oldukları sosyo-ekonomik düzeyleri düşüktür. Bu bağlamda ülkelerin genel yaşam kalitelerinin göreceli olmasından dolayı bu konuda net bir sonuç çıkarmak doğru olmayacaktır.

Katılımcıların yaşam yerlerine yönelik dağılım incelendiğinde; kırsal bölgelerde yaşayan katılımcılarla kentsel bölgelerde yaşayan katılımcılar arasında yaşam yerlerine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu saptanmıştır. Kırsalda yaşayan katılımcıların oranları kentte yaşayan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Bununla birlikte kentte yaşayan katılımcıların oranları kırsal kesimde yaşayan katılımcılara göre anlamlı derecede farklı ve yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda alkol kullanımının daha çok kentleşmenin ve şehirleşmenin olduğu geçiş bölgelerinde arttığı görülmektedir. Beşirli'nin yapmış olduğu bu araştırma sonucunda alkol kullanımının büyük şehirlerde yetişen ile taşra yaşamında yaşayan bireyler arasında önemli bir değişkenlik ortaya çıkmıştır (Beşirli, 2007). Alkol kullanma oranları arasında bölgesel araştırmalarda mevcuttur. Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmış araştırmada, Marmara bölgesi ve Ege bölgelerinde riskli alkol kullanımı, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerine oranla daha fazladır (Ünal, 2013).

Aile ile birlikte yaşamaya yönelik katılımcıların dağılımları incelendiğinde ise; yapılan araştırmalarda aile ortamında kullanılan alkol, çocuk ve gençler adına rol model oluşturmaktadır. Özellikle çocuk yaşta bu davranışa tanık olmak, kişilerin ilerleyen yaşlarda alkol kullanmaya yönelimlerini arttırmaktadır (Gülner, 1994). Araştırma sonuçlarının literatür kapsamındaki tutarlılığına baktığımızda, Johnson ve Medinnus (1965) ve Baumbrind (1966)'ın yapmış olduğu çalışmalara göre aile yaşamının ve anne-babanın çocuklarına karşı sergilediği tutum ve davranışların çocukların ilerleyen yaşamlarında psiko-sosyal yaşamlarını etkileyeceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle bireylerin sahip olacağı kişilik yapısı, yetiştikleri aile yapısının niteliklerine bağlıdır. Bireylerin doğumundan ergenlik dönemine kadar olan kişilik yapılarının gelişimi, sahip oldukları aile ilişkilerinde gelişir. Bu yüzden çocuk ve ergenlerin psikososyal gelişimleri için yetiştikleri uygun aile yapısının sevgi, saygı ve demokratik bir aile yapısına sahip olması gerekir (Kuzgun, 2005). Ayrıca Türkiye'de yapılmış diğer araştırmalarda Aksoy (2006) tarafından 25470 lise öğrencisiyle bağımlılık yapan maddelere ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada 11596 kız öğrenci ve 13873 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmada Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından

geliştirilen “Anne Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında ise lise öğrencilerinin anne ve babaya olan ilişkileri incelenmiş ve anne-babanın bağımlılık yapan maddelere karşı tutum ve davranışları incelenmiştir. Bağımlılık yapan maddelere karşı ailelerin olumsuz tutumları arttıkça olumsuzluk düzeyinin arttığı, azaldıkça ise olumsuzluk düzeyinin azaldığı, dolayısı ile ergenlik dönemi özelliklerini yaşayan ve madde bağımlılığı konusunda risk altında olan lise öğrencilerini, bu tehlikeden koruma hususunda anne-babaların çocuklarına karşı demokratik bir tutuma sahip olmalarının önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Bir çalışmada ise öğrencilerin arkadaşlarıyla aynı evde yaşıyor olması, alkol kullanımı iki kat arttırdığını ortaya çıkarmıştır (Tanrıkulu, 2009).

Katılımcıların kardeş sayılarına yönelik dağılımları incelendiğinde bir kardeş, iki kardeş, üç kardeş, dört kardeş ve üzerinde kardeşe sahip olan katılımcılar olduğu ortaya çıkmıştır. Alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin kardeş sayısına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre katılımcıların kardeş sayısı arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Katılımcılar arasında üç kardeş sahibi olan ile dört kardeş ve üzerine sahip katılımcılar arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Üçkardeş olan katılımcıların oranlarının ise dört kardeş ve üzerinde kardeşi olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son yıllarda gerçekleşmiş araştırmalar incelendiğinde, özellikle kardeş sayısının artmasıyla anne ve babaya olan bağlılık düzeylerini etkileyip etkilemediği sorusu ortaya çıkmıştır. Ayrıca “Anne ya da babanın daha fazla çocuğa sahip olmasıyla bağlılık düzeyleri arasında değişkenlik var mıdır?” sorusu da ortaya çıkmıştır. Bu anlamda yapılmış çalışmalarda ise kardeş sayısının artmasına bağlı olarak hem anne ve babaya olan bağlılık düzeylerinin etkilendiği hem de ergenlerin akranlarıyla olan ilişkilerinin değiştiği ortaya çıkmıştır (Reese, 2000).

Katılımcıların babalarının eğitim düzeyine yönelik dağılım incelendiğinde; babası okur-yazar olmayan, ilköğretim mezunu olan, babası ortaöğretim mezunu olan ve babası yükseköğretim mezunu olan katılımcılar vardır.

Bununla birlikte bir katılımcının soruyu cevaplandırmadığı saptanmıştır. Alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan analizi sonuçlarına göre alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalarda ise anne ve babanın eğitim düzeylerinin, çocuğun benlik saygısında önemli bir etkisi olduğu bulunulmuştur.

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine yönelik dağılım incelendiğinde; annesi okur-yazar olmayan, ilköğretim mezunu olan, ortaöğretim mezunu olan ve annesi yükseköğretim mezunu olan katılımcılar vardır. Alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan analizi sonuçlarına göre ise alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır. Daha yapılan benzer çalışmalarda ise madde kullanımıyla ilgili anne ve babanın sahip olduğu eğitim düzeyinin etkisinin önemli anlamda etki ettiği görülmüştür. Anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça alkol veya diğer madde kullanımı arasında azalma meydana geldiği tespit edilmiştir (Aktaş, 2005).

Anne-baba durumuna yönelik katılımcıların dağılımları incelendiğinde; alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma düzeylerinin anne-baba durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelendiğinde katılımcıların baba ile anne baba durumu arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Bu sonuçlar incelendiğinde ise anne ve babası sağ ve beraber olan katılımcıların, anne ve babası ölü ve ikisi de sağ, boşanmış grupları ile arasındaki anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Araştırmada hem anne hem babası ölmüş olan katılımcıların oranları hem anne hem babası sağ ve beraber olan ve hem anne hem babası sağ ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anne ve babanın sağ ve beraber olan katılımcıların,

anne ve babasının sağ ve boşanmış katılımcılarla ile arasındaki anlamlı düzeyde farklılıkta tespit edilmiştir. Hem anne hem babası sağ ve beraber olan katılımcıların oranları hem anne hem babası sağ ve boşanmış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu da saptanmıştır. Diğer taraftan anne ile baba durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Genel anlamda aile ilişkilerinde meydana gelen çatışmalar, ayrılıklar ve ölümler gibi olumsuz durumlarda çocuklarda ve gençlerde yetersiz ilgi ve sevgisizlikten dolayı madde kullanımına yönelik eğilimler ortaya çıkmaktadır. Birçok ülkede yapılan araştırmalarda alkol kullanımına yönelmiş genç bireylerin, aile yaşamında meydana gelen şiddet ve ayrılıklardan dolayı bunalım geçirdikleri tespit edilmiştir (Köknel, 1998). Ayrıca bu çalışmada alkol kullanan bireylerin anne-baba koruyucu tutumlarının alkol kullanmayanlardan yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada, aile üyeleri ile olumsuz iletişim içerisinde olan öğrencilerde alkol kullanım riski 1,8 kat daha fazla bulunmuştur (Ulukoca, 2013).

Alkol bağımlılığının gelişmesinde ya da bireylerin riskli alkol kullanımına neden olabilecek bazı duygusal etkenler bulunmaktadır. Bunlar arasında kişinin aile, arkadaşlık, sosyal ve duygusal ilişkiler önemli etkenler olarak ayrılmaktadır. Bu tür etkenler arasında kişi de oluşturacak bağımlılık ve riskli davranış biçimini tetikleyen etken aile ilişkileri ve bireyin romantik ilişkisidir (Turhan, 2013). Katılımcıların romantik ilişkilerine yönelik dağılım incelendiğinde; alkol bağımlılığı, benlik saygısı ve ebeveyne bağlanma ile romantik ilişki arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Daha önce yapılmış bir araştırmada, bireylerin alkole başlama nedenleri ve başladıkları ortamla ilgili farklı tipte sorulan sorulara karşı verdikleri cevaplarda ilk üç önemli unsur ön plana çıkmıştır. Bireylerin duygusal ilişkilerinden kaynaklı alkole başlama oranları %41 boyutunda ortaya çıkmıştır. Bu sonuçları ebeveynlerinden örnek alma da %28, bulundukları sosyal çevreye uyma davranışından kaynaklı alkole başlama oranı %12,5 olarak ortaya çıkmıştır (Taşçı, 2005).

Riskli alkol kullanımına ilişkin katılımcıların içtikleri standart kadeh doğrultusunda araştırma yapılmıştır. Alkol kullanımının riskli kategoride değerlendirilmesi için içilen alkol miktarının litresine bakılır. Daha önce

yapılmış bir araştırmada, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencilerinin %14'ünün alkolü kötüye kullanımının olduğu belirlenmiştir (Yiğit, 2006). Katılımcıların alkol kullanma düzeylerini incelediğimizde ise alkol kullanım sıklığı arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Katılımcılar arasında her gün alkol kullanımında bulununlar kategorisi olan haftada bir defa, ayda bir defa ve nadiren kullanım ile arasındaki anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Her gün alkol kullanan katılımcıların oranları, haftada bir defa, ayda bir defa ve nadiren alkol kullanan katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Katılımcılar arasında nadiren alkol kullananlar, her gün ve gınaşırı alkol tüketen katılımcılar arasından anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Her gün alkol kullanan katılımcıların oranlarının gınaşırı ve nadiren alkol kullanan katılımcılardan daha yüksek olduğu da saptanmıştır. Kaya ve Çilli'nin (2002) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %10,2 kısmı son bir sene içerisinde riskli alkol davranışında bulunmuştur. Bunların %2,2'lik kısmı ise alkol bağımlılığı tanısı konulmuştur (Kaya, 2002). İçki tüketiminin dünyadaki yüksek artışının sebebi gelişen internet teknolojileri ve sosyolojik anlamda ortaya çıkan tüketim toplumlarının ortaya çıkmasıyla bağlantılıdır. Özellikle genç bireylerde alkol tüketiminin artmasında internet teknolojilerinin ve görsel medyanın rolü büyüktür (Yavuzer, 2005). Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine göre tüm dünya üzerinde 2 milyar insan alkol kullanmaktadır. Dünya üzerinde yaklaşık 77 milyon kişinin riskli alkol kullanımı tanısı konulmuştur. Dünya geneline indirildiğinde ise tüm yetişkin bireylerin alkol kullanma miktarı yaklaşık beş litre civarı olarak ortaya çıkmıştır. (DSÖ, 2004). Bu araştırmalar kapsamında dünya üzerinde 18 yaşının altında alkol tüketim oranları da ortaya çıkmıştır. ABD'de yapılmış araştırmalarda hane halkı sayısına göre 12 yaş üzeri nüfusta alkol kullanım sıklığı %47 olarak tespit edilmiştir. Ağır içicilik statüsünde olanların yaş aralığı ise 18-25 arasında olduğu saptanmıştır (Öztürk, 2008).

Katılımcıların Michigan alkol tarama testi, Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarını yordanma durumu incelendiğinde babaya bağlanma düzeyinin benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin baba bağlanma düzeylerinde ortaya çıkan artış,

öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini azaltmakta olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda literatür incelendiğinde, elde edilen bulgularla tutarsız anlamda bir sonuç ortaya çıkmıştır. Genel kanı, anne ve babaya karşı sağlıklı bir bağlanma oluşturmuş bireylerin, benlik saygılarında artış olacağı yönündedir. Ancak bu araştırmanın sonucu; bireylerin riskli alkol kullanımının benlik saygılarında artış, anne ve babaya olan bağlılıklarında azalma olacağı yönündedir. Diğer yandan araştırmanın bulguları, cinsiyet bağlamında ebeveyne ve akraba bağlanmanın psikolojik uyum değişkenleri açısından benzer işlevlere sahip olduğunu belirten Laible ve arkadaşlarının (2000) bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca araştırmaya katılan bireylerin Michigan alkol tarama testi, ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarının Rosenberg'in benlik saygısı ölçeği puanlarını yordama durumu incelendiğinde ise benlik saygısının babaya olan bağlanma düzeyinde negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı düzeylerindeki artış, baba bağlanma düzeylerini azaltmakta olduğu saptanmıştır. Anne ve babaya olan bağlanma düzeylerinin benlik saygısını etkilediği görülmektedir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre, yordayıcı değişkenlerin anne bağlanma üzerindeki göreceli önem sırası; benlik saygısıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise her iki değişkenin anne bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin anne bağlanma düzeylerindeki artış, benlik saygısı düzeylerini azaltmaktadır. Genel literatür kapsamında bireylerin bebeklik ve çocukluk dönemleri arasında sağlıklı bir bağlanma süreci geçirmiş olmaları, bireylerin ilerleyen yaşantılarında benlik saygılarını yükseltecektir. Fakat bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında bireylerin, üniversite dönemlerinde sosyal çevreye olan uyum çabaları sonucunda benlik saygılarının etkilediği ve buna paralel olarak ebeveyne olan bağlılık düzeylerinin de olumsuz anlamda etkilendiği görülmektedir. Bu durumun daha çok bireylerin riskli alkol kullanımı davranışında bulunmasının, sosyal çevreye olan uyum çabalarından kaynaklana bileceğini düşündürmüştür. Çıkan bulgular Karaer'in (2000) çalışmasıyla da tutarsızlık göstermektedir. Alkol bağımlılığı ve kötüye kullanımı olanlar da benlik saygısı düşük ve aile işlevleri daha bozuk bulunmuştur (Karaer, 2000). Ayrıca Satan'ın (2011) yaptığı çalışmada, alkol

alan öğrencilerin benlik saygısı, alkol almayan öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucuyla da ters düşmektedir. Bu anlamda ülkemizde alkol kullanımıyla benlik saygısını birlikte araştıran çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmüştür. Yurt dışında yapılmış bir araştırmada, Baumeister ve arkadaşlarının (1990) riskli alkol kullanımına yönelmiş kişilerde ümitsiz durumlardan ve gündelik hayatın sıkıntıların uzaklaşmak adına düşük benlik saygısına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bir başka araştırmada, Scroder, Laflin ve Weis'nin (1993) düşük özsaygı ile riskli davranışlar arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçların yapılan araştırma ile tutarsızlık gösteriyor olması, değişen dünya ve teknolojik gelişmelerin insanoğlu üzerinde yarattığı yeni dönüşümlerle açıklanabilir. Özellikle sosyal medyanın gençler üzerindeki sosyalleşme etkisi, gençlerin benlik saygılarını da etkisi altına almıştır.

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu çalışmada Riskli Alkol Kullanımı, Ebeveyne Bağlanma ve Benlik Saygısı ile yaş, cinsiyet, medeni durum, bireyin çalışma durumu, aylık gelir düzeyi, yaşanılan yer, ailenin birliktelik durumu vb. demografik değişkenlerin arasındaki ilişkiler ve yordayıcı etkileri incelenmiştir. Araştırmanın elde edilen bulgularına dayanılarak hipotezlerle ilgili ulaşılan sonuçlara, açıklamalara ve benzer araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerde ebeveyne bağlanma, benlik saygısı düzeyleri ile riskli alkol kullanımının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada katılımcıların Benlik Saygısı, Bağlanma düzeyleri, Riskli Alkol Kullanımları, Michigan Alkol Tarama Testi, Ebeveyn ve cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aylık gelir düzeyi, aile ile birlikte yaşama, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, yaşam yerleri ve fiziksel ve ruhsal rahatsızlık geçmişi gibi demografik değişkenler arasındaki ilişkiler ve yordayıcı etkiler incelenmiştir.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin riskli alkol kullanımlarında benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri baba formu puanlarını yordanma durumu incelendiğinde babaya bağlanma ve benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca bireylerin benlik saygısı düzeylerindeki artış, baba bağlanma düzeylerini azaltmakta olduğu saptanmıştır. Bireylerin benlik saygısı ölçeği puanlarının ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri anne formu puanlarını yordanma durumunda ise benlik saygısı ile birlikte, katılımcıların anne bağlanma puanları ile anlamlı bir ilişki ortaya

çıkmaktadır. Buna göre, yordayıcı değişkenlerin anne bağlanma üzerindeki göreceli önem sırası; benlik saygısıdır. Katılımcıların alkol bağımlılığı, benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkilidir diğer taraftan anne bağlanma ve babaya olan bağlanma ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre benlik saygısı, anne ve baba bağlanma düzeyleri birlikte, katılımcıların alkol bağımlılığı puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan bireylerin alkol bağımlılığı düzeylerindeki artış, benlik saygısını arttırmakta ve babaya bağlanma ile anneye bağlanma düzeylerini azaltmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların benlik saygısı ölçekleri incelendiğinde ise istatistiksel anlamda alkol bağımlılığının benlik saygısı üzerinde etkisinde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Katılımcıların Alkol bağımlılığı, ebeveyne bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise negatif yönde bir ilişki saptanmıştır.

6.2 Öneriler

Üniversite öğrencilerinin Riskli alkol kullanımına dair yapılan araştırma sonuçlarına göre, genç yetişkinlik döneminde alkol kullanımının benlik saygısı üzerinde olumlu ve pozitif yönde bir etkisi olduğu bulunmuştur. Literatürdeki bazı çalışmalara bakıldığında ise alkol kullanımının benlik saygısında azalmaya neden olduğuna dair sonuçlar da görülmektedir (Satan, 2011). Yapılan araştırma ve bulgulardan yola çıkarak alkol kullanımının genç yetişkinlik döneminde benlik saygısı üzerinde arttırıcı bir etkisinin olduğu, fakat ilerleyen yetişkinlik döneminde ise benlik saygısında azalmayla birlikte yalnızlık, dışlanmışlık gibi sosyal sorunların yanı sıra fizyolojik sorunları da beraberinde getirdiği söylenebilir (Akvardar, 2005). Bu anlamda genç bireylere, hayatının ilerleyen döneminde üstlenmesi gereken sorumluluklar ve aile faktörünün gerekliliklerini yerine getirememe gibi karşılaşılabileceği olası durumlar anlatılarak bilinçlendirilmesi önerilebilir.

Genç bireylerin hayatlarında karşılaşacağı her türlü zorluk ve elde edeceği başarılarla karşı benlik saygısı ve ebeveynleriyle olan ilişkilerinin önemi her fırsatta vurgulanmalıdır. Bu anlamda öğrencilerin yüksek benlik saygısına sahip olması adına ebeveynlerinin pozitif etkileşim içerisinde olması önerilebilir.

Öğrenci bireylerin riskli alkol kullanımları derecesine bakıldığında ise ebeveynle olan bağlanma duygularında negatif değerler ortaya çıkmıştır. Bu anlamda ebeveynlerin karşılaşacağı bu alkol veya diğer madde bağımlılıkları karşısında sergileyeceği tutum ve davranışların değeri önemli hale gelmiştir. Bu nedenle önemli hale gelen öğrenci bireylere benlik saygısı kazandırmak kişilerin bağlanma, arkadaşlık ilişkilerini ve bağımlılıkla olan mücadelesinde destekçi olmak ve psikolojik olarak daima pozitif tutmak gerekir. Aynı zamanda benlik saygısı düşük olan kişilere benliklerini anlamaları, kendilerini tanımalarını, hayata karşı yaşamlarını anlamlandırmaları ve yeteneklerini keşfetmeleri için grup ile danışma ve rehberlik etkinlikleri düzenlemeleri önerilebilir.

Öğrenci bireyler üzerinde tespit edilen benlik saygısı, kendini sevmeye kavramlarıyla bağlanma duygusu arasında anlamlı düzeyde ilişkisi gözlemlenen başka bir bulguda ortaya çıkmıştır. Bu bulgu bireylerin arkadaşlık çevreleri ve rol model aldıkları fenomenlerin seçiminde dikkatli davranılması gerektiğini göstermektedir (Özgü, 2017). Bandura'nın Sosyal Öğrenme kuramına göre kişilerin tamamen sosyal çevreye olan uyum istekleri, onları farklı bir kimlik olgusuna yöneltebilir. Bu anlamda sosyal çevrenin kişi üzerindeki etkisinin bilinmesi ve buna göre kişinin sahip olduğu sosyal çevre anlayışında bilinçlenmesi önerilmektedir.

Ayrıca araştırmanın sınırlılığını ve evreni oluşturan Mersin Üniversitesi öğrencileri etrafında elde edilen sonuçlar itibarıyla kişilerin riskli alkol kullanımını öğrencilik dönemine genelleyeabilmesi için daha geniş anlamda yeni araştırmalar yapılması da uygun olacaktır. Bunun yanında üniversite öğrencilerinin benlik saygılarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyen durumları inceleyen geniş örneklem grubu deneysel araştırmaların yapılması önerilebilir. Benlik Saygısını yordamaya katkıda bulunması muhtemel başka bağımsız değişkenlerin, örneğin ana baba tutumlarının, algılanan düşük benlik saygısı düzeylerinin, akademik başarılarının, sosyal başarılarının, kişisel başarılarının, okula ilişkin düşüncelerinin vb. Benlik Saygısını yordamaya katkılarının ne düzeyde olacağı değerlendirilebilir. Riskli alkol kullanımının yıkıcı etkilerinin yanı sıra alkolizm de günümüzde ruhsal bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Yaygınlığı giderek artan bu

hastalığın yıkıcı etkilerini aza indirmek için özellikle riskli içicilerde önleme politikaları geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu alanda yapılan çalışmalar geliştirilebilecek politikaları belirleme adına önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. (1978). *Patterns Of Attachment: A Psychological Study Of The Strange Situation*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers 1978 Hillsdale Hillsdale, New Jersey.
- Akfert, S. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 40-47.
- Aktaş, A. (2005). Öğrencilerin sigara kullanımına ilişkin inanç, tutum ve davranışları. *basılmamış yüksek lisans tezi*, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı.
- Akvardar, Y. (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem II Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 2001; 2(2):49–52.
- Akvardar, Y. (2010). *Alkol Kullanım Sorunları Nasıl Önlenir? Alkol Kullanım Bozukluklarının Tanı ve Tedavisinde Kısa Müdahale Yaklaşımı*, *Bağımlılık Dergisi*, 11:51-59.
- Akvardar, Y. (2010). Pratisyen Hekimler Alkol Kullanım Sorunu Olan Hastaları Tanıyor ve Tedavi Ediyorlar Mı? *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 5-13.
- Anderson, P. B. (2006). *Avrupada Alkol Kullanımı Halk Sağlığı raporu*. Londra: Alkol Araştırmaları Enstitüsü.
- Arıcak, O. T. (1999). Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi*.
- Arıkan, Z. (1996). Yarı kentsel bir bölgede alkolizm prevalansı. *Kriz Dergisi*, 93-100.
- Association, A. P. (1994). *Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders*. Washington: American Psychiatric Association.

- Ausubel, D. (2002). *Theory and problems of adolescent development*. London: Clup Press.
- Avanoğlu, Z. (2004). *Eğitim Psikolojisine Çağdaş Bir Yaklaşım*, . İstanbul: Ofset Yayınevi,.
- Avşar, G. F. (2016). Madde Bağımlısı Hastalarda Sosyal Destek ve Benlik Saygısı. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 44-49.
- Bartholomew, K. a. (1991). *Attachment Styles Among Young Adults: A Test of Four Category Model*. *Journal of Personality and Social Psychology*. 61, 226–244
- Başçıftçı, F. (2010). “Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Benlik ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi”. , *e-Journal Of New World Sciences Academy Education Sciences*,.
- Beşirli, H. (2007). Gençlerin Alkol Tüketim Davranışları ve Bu Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi. *Sosyoloji Konferansları* (s. 85). İstanbul: Sosyoloji araştırmaları,2007(35)
- Bilgin, P. (2001). *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S Çocuk Köyleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 3-10.
- Bucholz, K. (1999). Nosology and epidemiology of addictive disorders and their comorbidity. *Psychiatr Clin North Am.*, 221.
- Burger, J. M. (2006). *KİŞİLİK* (1 b.). (İ. D. SARIOĞLU, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları, Aiken, L, R, (1993). *Personality: Theories, research, and applications*. New Jersey
- Buzul, S. (2016). Türkiye'de Alkollü İçki Tüketimi. *Journal of Food and Healty Science*, 2(3), 112-122.
- Cindy, H. P. (1994). Attachment as an Organizational Framework for research on Close Relationships. *Psychological Inquiry An International Journal for the Advancement of Psychological*, 1-22.

- Cloninger, C. (2008). *The psychobiological theory of temperament and character: comment on Farmer and Goldberg*. *Psychol Asses*.20, 292-9;discussion 300-4.
- Coşar, B. A. (1996). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde Alkol Tedavisi Gören Hastalarda Bireysel Özellikler ve Algılama Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 105-113.
- Coşkunol, H. (1995). Michigan Alkol Tarama Testinin(matt)Geçerliliği. *Ege Tıp Dergisi*(34), 15-18.
- Coşkunol, H. (1996). *Alkol Bağımlılığı Tanı ve Tedavisi*. İzmir: Ege üniversitesi.s.141-157.
- Cuijpers, P. S. (2001). *A comparison of the family history research diagnostic criteria versus a single- question method*. *Addictive Behaviors*,.43(4),
- Çağlayan, N. (2011). Bireysel Ve Takım Sporunu Yapanlarla Spor Yapmayanların Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması,. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Çakıcı, M. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde lise öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanım yaygınlığı ve risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 200.
- Çakmak, S. A. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanma Nedenleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 107.
- Çivi, S. Ş. (1991). Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışları. *Aile ve Toplum Dergisi*.Cilt 60, No 3
- Diener, E. W. (2010). *New Well-Being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings*. *Social Indicators*.99, 52-61.
- Doğan, O. (2001). Sivas ilindeki lise öğrencilerinde madde kullanımı yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*.2,53-56

- Doğan, O. (2000). *Madde Kullanımı ve Babağımlılığı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.1(1):19-25)
- Sevinç, E, Tok, S. B. E. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Riskli Alkol Kullanımını Yordayan Faktörler. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 53.
- Epstein, S. (1973). *The Self Concept Revisited, Or a Theory of a Theory*. American Psychology.
- Erdem, G. E. (2006). Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 110.
- Erol, N. K. (1998). *Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu*,. Ankara: TC Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü,.Ankara 25-76.
- Evren, E. Ç. (2001). Alkol ve madde kullananların özellikleri: 2000 yılına ait AMATEM'e yatan hasta verilerinin incelenmesi,. *Düşünen Adam*:14, 142.
- Fonagy, P. (2000). *Attachment and borderline personality disorder*. . Journal of the American Psychoanalytic Association,.
- Gençtan, E. (1981). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Hürriyet Yayınları.1981
- Giffin, M. W.-V. (1987). *The use of diagnostic interview Schedule in drug dependent patients*. Am J Drug Abuse.
- Grant, B. D. (1997). *Age at onset of alcohol use and its association with DSM-IV alcohol abuse and dependence: results from the National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey*. J Subst Abuse.
- Günaydın, G, N. S. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi . *Türk Psikologlar Derneği*, 13-23.
- Güleç, C. K. (1997). *Alkol Kullanımı ile İlgili Bozukluklar*. Ankara: Psikiyatri Temel Kitabı.
- Gülнар, H. (1994). Alkol Kullanımının Kişilik ve Zeka Üzerinde Etkisi ve İlenen Suçlar. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*.

- Hacıoğlu, G. (1994). Alkol Kullanımının Kişilik ve Zekâ Üzerinde Etkisi ve İşlenen Suçlar. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, s. 29-32.
- Hasin, D. (2007). *Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV alcohol abuse and dependence in the United States: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions*. . USA: Arch Gen Psychiatry.
- Havaçeliği, A. D. (2017). Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. 2017; 20:161-170.
- Hazan, C. &. (1994). *Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve*. Türk Psikoloji Bülteni.
- Helzer, J. (1991). *Epidemiology of alcohol addiction. Comprhensive handbook of drug and alcohol addiction*. New York: Miller NS (ed).
- Hibell, B. A. (1995). *(European School survey Project on Alcohol and Other Drugs)*. Alcohol And Other Drug Use Among Students In 26 European Countries.
- Hilal, A. M. (2013). *Madde Kullanım Bozukluğu Olan ve Olmayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Sosyal Destek Algıları Yönünden Karşılaştırılması*. İzmir.
- Holmes, J. (1993). Attachment Theory:A biological basis for psychotherapy? *The British Journal of Psychiatry*, 430-438.
- İnce, A. (2002). Erken ve geç başlangıçlı erkek alkol bağımlılarında sosyodemografik, klinik ve psikopatolojik özelliklerin karşılaştırılması. s. 82-91.
- İncesi, C. (1993). *Alkol bağımlılarında Tabloya eşlik eden Mizaç, Anksiyete ve Kişilik Bozuklukları*. İstanbul: Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Psikiyatri Birimi.
- İslamoğlu, A.H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul. Beta Yayıncılık.

- Kalyoncu A, M. H. (2002). Alkol Bağımlılarında Suçluluk ve Utanç Duyguları. *Bağımlılık Dergisi*.
- Karaçam, Ö. T. (2014). Ege Üniversitesi öğrencileri arasında bağımlılık yapıcı madde kullanımının çok boyutlu ölçekleme yöntemiyle incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.
- Kaya, N. Ç. (2002). Üniversite öğrencilerinde nikotin, alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*.
- Kenna, M. a. (1996). The SECCAT Survey: The costs and consequences of alcoholism. *Alcohol Alcsm*, 31.
- Korkmaz, M. (1996). Yüksek Lisans Tezi. *Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeği Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Köknel, Ö. (1983). *Alkolden Eroine Kişilikten Kaçış*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık "Alkol ve madde bağımlılığı"*. içinde istanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Krınğ, A. M. (2015). *Anormal Psikolojisi/Psikopatoloji* (Y. Şahin, Çev., 12 b., s. 471-473). içinde Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2005). *PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın dağıtım.
- Kültekin, Ö. (2017). *Bağımlılık tedavisi*. Kültür Sanat Yayıncılık.
- Masterson, J. F. (2008). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları*. İstanbul: Litera Yayınevi.
- Mırsal, H. K. (2000). Alkol Bağımlılığında Klinik Özellikler ve Sosyodemografik Değişkenler. *Bağımlılık dergisi*, 81-85.
- Moller, L. M. (2010). *Best practice in estimating the costs of alcohol recommendations for future studies, Copenhagen, Denmark, WHO Regional*. WHO Regional: WHO Office for Europe.

- Vural, M, K. Ö. (2005). Uçucu Maddelerin Kalp Üzerine Etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 142-146.
- Nazlı, S. (2001, Eylül). Aile Fonksiyonlarının Bazı Değişkenlere. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, s. 55.
- Nur, Ç. (2011). Bireysel ve Takım Spor Yapanlarla Spor Yapmayanların Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması,. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi); aktaran Taşgıt,, 16-18.
- Oktan, V. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası insan bilimleri dergisi*, 544.
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi*, 61.
- Ömer, H. (1998). *Alkol bağımlılığı olan hastalarda I.Eksen ve II. Eksen eştanılarının Değerlendirilmesi*. Klinik Farmakoloji Bülteni.
- Öncü, f. Ö. (2001). Alkol Kültürü-1: Tarihsel Süreç ve Meyhane. *Bağımlılık Dergisi*, 133.
- Özen, N. Ş. (1997). Çocuk ve Ergende Cinsel İstismar. Ş. Ş. içinde, *Çocuk ve Ergende Cinsel İstismar* (s. 473). izmir: Ege Psikiyatri Yayınları.
- Öztürk, M. (1985). *Psikanaliz v e Psikoterapi*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Öztürk, M. v. (2008). *Psikoaktif madde kullanımına bağlı bozukluklar*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Öztürk, O. M. (2008). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevi.
- Öztürk, O. M. (2008). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*,. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Özyazıcı, A. (1993). *Alkollü İçkiler, Sigara ve Diğerleri*. Ankara: M.E.B. Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.

- Piazza, N. &. (1998). *An order-theoretic analysis of Jellinek's disease model of. The International Journal of the Addictions.*
- Reese, W. M. (2000). *"Middle and Late Adolescents' Conflict Resolution Skills with Siblings: Associations with Interparental Conflict and Parent-Adolescent Conflict Resolution",. Journal of Youth and Adolescence,.*
- Revaissou, F. (1938). *Alışkanlık Üzerine.* Zeplin Yayınevi.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the Self.* New York: Basic Books.
- Akço, S. A. A. (2007). *Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler.* İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği.
- Sevinç, E. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Alkol Kullanımını. *Araştırma Makalesi*, 8.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi.*
- Şebnem, A. S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 88-89.
- Şener, Ş. D. (1995). Connors öğretmen. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 142.
- Tanrıkulu, A. Ç. (2009). Kars il merkezinde çeşitli Üniversite öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığı ve Risk faktörü. *Tur Toraks Derg*, 101.
- Tanrıkulu, A. Ç. (2009). *The Prevalence of Cigarette Smoking among University Students in Kars and Risk Factors.* Turkthoracj.
- Tanrıverdi, D. (2011). Lise öğrencilerinin yeme tutumları, yeme davranışları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Gaziantep Medical Journal*, 17(1), 33-39.
- Taşçı, E. A. (2005). Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinin madde kullanma durumları. *Journal of Dependence*, , 122.

- Thompson, A. H. (2010). The suicidal process and self - esteem. *Crisis*
- Tözün, M. (2010). *Benlik saygısı*. Actual Medicine,.
- Tuncay, K. Ç. (2017). Yasadışı ve Kötüye Kullanılan Madde Analizlerinin Kapsamı, Kalite ve Güvenlik Gereklilikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 198-207.
- Turhan, E. (2011). *Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik Özellikler*. Orjinal Çalışma.
- Turhan, E. (2013). Üniversite öğrencilerinde madde arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*.
- TÜİK. (2019, 11 14). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Türkiye İstatistik Kurumu.: www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=223. adresinden alındı
- Tüzün, O. S. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 24-39.
- Ulukoca, N. (2013). Kırklareli. *Fırat Tıp Dergisi*, 230-234.
- Ulukoca, N. G. (2013). Kırklareli Üniversitesi Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı. *Fırat Tıp Derg*, 230-233.
- Uzbay, T. (2009). MAdde Bağımlılığının Tarihçesi. *Sürekli Eğitim Dergisi*, 15.
- Ülger, Z. (2015). Türkiye’de Okullarda Alkol Kullanımı Konusunda yapılan Araştırmalar Yeterli Mi ? *Türkiye Yeşilay Cemiyeti*.
- Ünal, B. E. (2013). *Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı ve Çalışması*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Villalbi, J. C. (1991). revalence and de terminants of alcohol consumption among school children in Barcelona. *J Sch Health*, 123.
- Webb, E. (1996). *Alcohol and drug use in UK university students*. Lancet.
- Wechsler, H. M. (1996). *The adverse impact of heavy episodic drinkers on other college students*.

World Health Organization. (2004). *Who Global Status Report on Alcohol* . WHO.

Yazıcıoğlu, Y. S. E. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yalçın, M. E. (2009). Dicle Üniversitesi Öğrencilerinde Madde Kullanımını Belirleyen Risk Faktörleri. *Klinik Psikiyatri*, 125.

Yapıcı, A. (2006). *Alkol Bağımlılığında Depresyon ve Anksiyetenin Yetiyitimi ve Yaşam Kalitesine Etkisi*. İstanbul: Psikiyatri Birimi.

Yavuzer, İ. (2005). *Hençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yazıcı, K. Y. (2002). Mersin Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanım yaygınlığı ve İlişkili Özellikler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.

Yiğit, a. (2006). Ege Üniversitesi Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 24.

Yiğit, Ş. L. (2006). Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, 24-30.

Yörükhan, R. (2010). *Bağlanma ve sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*. Türkiye İş Bankası Yayınları.

Zhao, J. (2006). The effects of induced positive and negative emotions on risky decision. *Thesis presented at the 28th Annual Psychological Society of Ireland Student*.

EKLER

Ek 1.Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket; riskli alkol kullanımında, ebeveyne bağlanma düzeyinin ve benlik saygısının etkisinin incelenmesi için yapmış olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Bu anket aracılığıyla toplanan veriler; üniversiteye başlayan ve devam eden bireylerden riskli alkol kullanımı olanların, alkol kullanımına başlamasında ve riskli alkol kullanımı durumuna gelmesinde; ebeveynlerine bağlanma düzeyleri ve benlik saygısının nasıl bir ilişkisi olduğunu anlamamız için kullanılacaktır. Aşağıda bulunan anketi doldurarak, araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız.

Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olup, araştırmaya katılıp katılmamak sizin isteğinize bağlıdır. Kimlik bilgileri zorunlu olmayıp, paylaşılan bilgilerde araştırma ekibi dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademi toplantılarında ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden toplanan tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve sizinle ilgili olan veriler çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, bize aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Psikolog Nazlı Nazan ÖZEL

Klinik Psikoloji Bölümü

Yakın Doğu Üniversitesi

[Tel:05334993405](tel:05334993405)

E-posta:nazlinazanozel@hotmail.com

Ek 2.Kişisel Bilgi Formu

Sorulara vereceğiniz samimi ve dürüst cevaplar araştırmanın bilimsel niteliği açısından son derece önemlidir.Katkı ve yardımlarınız için teşekkürler.

- 1) Okul Adı:
- 2) Sınıfınız:
() Hazırlık () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6
- 3) Yaş:
() 18 yaş ve altı () 19-22 yaş () 23-26 yaş () 27 yaş ve üzeri
- 4) Cinsiyet:
() Kız () Erkek
- 5) Medeni Durum:
() Evli () Bekâr
- 6) Yaşadığı yer:
() Kırsal () Kentsel
- 7) Çalışma Durumu:
() Evet () Hayır
- 8) Aile ile Yaşama:
() Evet () Hayır
- 9) Kardeş sayısı:
() 1 () 2 () 3 () 4 ve üzeri
- 10) Babanızın öğrenim durumu:
() Okur-yazar değil () ilköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim () Diğer
- 11) Annenizin öğrenim durumu:
() Okur-yazar değil () ilköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim () Diğer
- 12) Anne-baba durumu:
() İkisi de sağ beraber () Anne ya da baba ölü () İkisi de ölü () İkisi de sağ boşanmış
- 13) Herhangi bir fiziksel (ortopedik, görme, işitme, vs.) veya konuşma (kekemelik vs.) engeliniz var mı?
() Evet () Hayır
- 14) Herhangi bir kronik rahatsızlığa [şeker, epilepsi (sara), migren vs.] sahip misiniz?
() Evet () Hayır
- 15) Cevabınız Evet ise, lütfen rahatsızlığınızın adını belirtiniz
() diyabet () hipertansiyon () kalp hastalığı () böbrek () epilepsi () migren () diğer

- 16) Şimdiye kadar özel (duygusal) bir ilişkiniz oldu mu?
() Evet () Hayır
- 17) Şu anda duygusal bir ilişkiniz/flörtünüz var mı?
() Evet () Hayır
- 18) Sırlarınızı ve duygularınız paylaştığınız çok yakın bir dostunuz /arkadaşınız var mı?
() Evet () Hayır
- 19) Alkol kullanımı ve sıklığı: () Hergün () Günaşırı ()Haftada 1 ()Ayda 1 ()Nadiren() Hiç
Not:Bu maddeye yanıtınız hiç seçeneği ise testi sonlandırabilirsiniz. Teşekkürler.
- 20) Alkol kullanım miktarı: () Bir standart kadeh () iki standart kadeh () üç standart kadeh ve üzeri
- 21) Anne- Babada Alkol Kullanma Durumu: () Evet () Hayır
- 22) Ailenizin aylık geliri ne kadardır?() 500 Ytl ve altı () 500-1000 Ytl () 1000-2000 Ytl () 2000-3000 Ytl () 3000 Ytl ve üzeri

Ek 3. Michigan Alkol Tarama Testi (MATT)

(Kendinize uygun bulduğunuz sorular için evet, uygun bulmadığınız sorular için hayır yanıtını işaretleyiniz).

PUAN SORULAR EVET HAYIR

0. Şimdi ya da biraz sonra bir kadeh atmak hoşunuza gider

mi?

(2) 1. Kendinizi normal bir içici olarak hissediyor musunuz?
(Normal kavramı ile diğer insanlar kadar veya onlardan daha az içme veya hiç
içki içmeme kastedilmektedir.)(*) ----- -

(2) 2. Akşam içki içtikten sonra sabah uyandığınızda akşamın bir
bölümünü hatırlamadığınız olur mu? ----- -

(1) 3. İçki içmeniz konusunda eşinizin, anne-babanızın veya
yakınlarınızın endişe ettikleri veya yakındıkları oldu mu? ----- -

*Alkol bağımlılarının yanıtı olumsuzdur

**Alkol yoksunluğu deliryumuna 5 puan

***her tutuklanma için 2 puan

Ek 4 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

(Uygun bulduğunuz seçeneği işaretleyiniz).

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum
. a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIş d. ÇOK YANLIş
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIş d. ÇOK YANLIş
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIş d. ÇOK YANLIş

**Ek 5. Ebeveyn ve ArkadaşlaraBağlanmaEnvanteriKısaFormu (EABE)
(Anne Formu);**

Aşağıda, anneniz ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu ne sıklıkla yaşadığınızı 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Bunu anne ve babanız için ayrı ayrı yapmanızı istemekteyiz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmmanızdır. Anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz yetişmenizde en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.

Aşağıdaki maddeleri annenizle ilişkinizi göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Asla Bazen Daima

1. Annem duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Annem başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7

Aşağıdaki maddeleri babanızla ilişkinizi göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Asla Bazen Daima

1. Babam duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Babam başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Babam beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 6.Ölçek İzinleri

outlook.live.com

İlt: Michigan Alkol Tarama Testi (MATT)için izin yazısı talebi.

Hakan Coskunol <coskunolh@yahoo.com>
1.04.2019 (Pzt) 15:35

Kime: Nazlı Özel (nazlinazanozel@hotmail.com);

Çalışmamı kullanmanıza izin veriyorum. Başarılar.

Prof. Dr. Hakan Coskunol
Ege Üniversitesi
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD
Madde Bağımlılığı

Nazlı Özel
1.04.2019 (Pzt) 14:19
Gönderilmiş Öğeler

Kime: coskunolh@yahoo.com;

[Outlook](#)'tan gönderildi

a

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma
Envanteri Kısa Formu (EABE) ölçeği
kullanımı için izin talebi.



Nebi Sumer <nebisumer@sabanciuniv.edu>

29.03.2019 (Cum) 20:30

Kime: Nazlı Özel (nazlinazanozel@hotmail.com);



Memnuniyetle kullanabilirsiniz. Ölçeğe www.nebisumer.com
adresinden ulaşabilirsiniz..

İyi Çalışmalar

Nebi Sumer
Professor of Psychology
Faculty of Arts and Social Sciences
Sabanci University



Nazlı Özel



Nebi Bey merhaba; Ben psikolog Nazlı Nazan Özel, Yakın Doğu Ünivers 29.03 (Cum)

outlook.live.com

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

 mediha korkmaz <mediha.korkmaz@ege.edu.tr>
30.03.2019 (Cmt) 14:20

Kime: Nazlı Özel (nazlinazanozel@hotmail.com);

Sayın Nazlı Nazan Özel,

"Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması" başlıklı yüksek lisansımı referans göstererek araştırmanızda kullanabilirsiniz. gerekli olan bilgiler tez içerisinde yer almaktadır.
İyi çalışmalar.
Doç.Dr. Mediha Korkmaz

Kimden: "Nazlı Özel" <nazlinazanozel@hotmail.com>
Kime: "mediha korkmaz" <mediha.korkmaz@ege.edu.tr>
Gönderilenler: 29 Mart Cuma 2019 22:00:41
Konu: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

 Nazlı Özel
Mediha Hanım merhaba; Ben psikolog Nazlı Nazan Özel, Yakın Doğu Ü 29.03 (Cum)

ÖZGEÇMİŞ

Psikolog Nazlı Nazan Özel, 1982 Giresun Doğumlu olup, ilkokulu ve ortaokul öğrenimini İstanbul'da, lise öğrenimini ise Giresun'da tamamlamıştır. Çalışma hayatına 2002 yılında başlamış olup, Türkiye'de birçok sağlık kuruluşunda hizmet vermiştir, 10 yıla yakın yöneticilik pozisyonunda görev yapmıştır. 2003-2006 yıllarında sağlık kurumları işletmeciliği, 2007 yılında Arel Üniversitesi Radyo ve Televizyon bölümü gibi farklı alanlarda eğitim girişimleri olmuştur. Sağlık alanında ki çalışmalarıyla kendi istediği meslek arzusunun örtüşmemesi, psikoloji ve felsefe tutkusundan kopamamış olması sebebi ile 2012 yılında tekrar üniversite hayatında örgün eğitime başlamıştır. Psikoloji lisans eğitiminin ilk üç yılını İstanbul Üsküdar Üniversitesinde, kalan iki yılını ise ailevi sebeplerle Gaziantep Hasan Kalyoncu Üniversitesinde okul 3.sü olarak derece ile tamamlamıştır. Bilişsel Davranışçı Terapi eğitimi ile aile ve cinsel terapi eğitimini başarı ile tamamlamış, Neslihan Zabcı ve Begüm Semerci'nin Projeaktif Testler Derneğine bağlı çocuk ve ergenlerin projeaktif değerlendirmesine yönelik iki yıllık eğitimi halen devam etmektedir. Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji tezli yüksek lisans programı ile birlikte Bağımlılık Terapisi ve Bütüncül Psikoterapi eğitimlerine başlamıştır. Çeşitli akademi ve danışmanlık kurumlarında eğitim vermekte Mersin ve İstanbul 'da MNP (Modern Psikoloji) Klinikte psikolog olarak görev yapmaktadır.

İNTİHAL RAPORU

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN RİSKLİ ALKOL KULLANIMINDA EBEVEYNE BAĞLANMA DÜZEYİNİN VE BENLİK SAYGISININ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ORIGINALITY REPORT

15%	12%	4%	12%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	Submitted to Üsküdar Üniversitesi Student Paper	4%
2	docs.neu.edu.tr Internet Source	3%
3	Submitted to Çankırı Karatekin University Student Paper	1%
4	www.scribd.com Internet Source	1%
5	Submitted to Anadolu University Student Paper	1%
6	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 Internet Source	<1%
7	Submitted to Nigde University Student Paper	<1%
8	toad.halileksi.net Internet Source	<1%

ETİK KURUL RAPORU



12.07.2019

Sayın Nazlı Nazan Özel

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/428 proje numaralı ve **“Üniversite Öğrencilerinin Riskli Alkol Kullanımında Ebeveyne Bağlanma düzeyinin ve Benlik Saygısının Etkisinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, aşağıdaki öneri dikkate alınmak üzere, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

- Veri toplanması planlanan kurumdan izin alması gerekmektedir.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.